

Lag om elcertifikat, m.m.

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker – med vissa modifieringar – regeringens förslag om att ett elcertifikatssystem skall införas den 1 maj 2003. Den som producerar förnybar el skall (kostnadsfritt) tilldelas elcertifikat av staten. Samtidigt åläggs elanvändarna en skyldighet att förvärva elcertifikat i förhållande till elförbrukningen (kvotplikt). Eftersom det blir ekonomiskt fördelaktigt att förvärva elcertifikat uppstår en marknad där elcertifikaten åsätts ett pris. Inkomsterna från försäljningen av elcertifikaten skall täcka merkostnaderna för produktion av förnybar el.

Utskottet ser positivt på det föreslagna systemet och anser att det kommer att skapa möjligheter för en fortsatt utbyggnad av elproduktionen från förnybara energikällor, samtidigt som det stimulerar en marknadynamik som främjar kostnadseffektivitet och teknikutveckling. Enligt utskottets uppfattning finns det behov av en kraftfull satsning på att främja investeringar i elproduktion från förnybara energikällor. Elcertifikatssystemet kommer att ge långsiktiga och stabila förutsättningar så att investeringar i förnybar elproduktion genomförs. I en reservation (m, fp, kd) avvisas regeringens förslag.

I anslutning till ställningstagandet till elcertifikatssystemet redovisar utskottet också – med anledning av motionsyrkanden – sin syn på energipolitikens inriktning. Denna överensstämmer med den som riksdagen beslöt om våren 2002 med anledning av den då aktuella energipolitiska propositionen, vilken byggde på en överenskommelse mellan företrädare för Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Centerpartiet. Beslutet innebar att det togs ytterligare steg framåt i arbetet för en trygg, effektiv och miljövänlig energiförsörjning samtidigt som det var en bekräftelse på att de energipolitiska riktlinjerna från 1997 års uppgörelse låg fast. I reservationer (m, fp; kd; mp) redovisas respektive partiers uppfattning i frågan.

När det gäller den konkreta utformningen av elcertifikatssystemet föreslår utskottet några förändringar. En gäller kvotpliktens omfattning. Regeringen har föreslagit att el som förbrukas i tillverkningsprocessen inom den elintensiva industrin skall undantas från kvotplikt. Enligt utskottets mening bör även träskiveindustrin undantas. Vidare föreslår utskottet vissa förtydliganden

avseende vilka näringsgrenar som bör avses med de i lagen angivna industri-grenarna cementindustri och gruvindustri.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om att el producerad med användning av vindkraft, solenergi, vågenergi, geotermisk energi, biobränslen och viss vattenkraft skall utgöra certifikatberättigande elproduktion. När det gäller torv har utskottet kommit till slutsatsen att även torv bör berättiga till elcertifikat. Skälen för denna slutsats är miljömässiga. Om torv inte blir certifikatberättigande kommer torven som bränsle i kraftvärmeverken att konkurreras ut av kol. Effekten av en ökad kolanvändning blir ökade miljöstörande utsläpp. EG-kommissionen har nyligen gjort bedömningen att elcertifikatssystemet – med den uppläggning som anges i propositionen – är förenligt med EG-fördraget. Om torv skall vara certifikatsberättigande krävs en förnyad prövning av kommissionen. Enligt utskottets mening bör regeringen omgående göra en anmälan härom till kommissionen. Därefter bör regeringen – senast hösten 2003 i budgetpropositionen för år 2004 – återkomma till riksdagen med förslag om att torv skall utgöra elcertifikatsberättigande bränsle.

Utskottet tillstyrker i övrigt regeringens förslag till utformning av elcertifikatssystemet. I propositionen föreslås också följdändringar i vissa andra lagar, vilka tillstyrks av utskottet. I reservationer (mp) framförs synpunkter på utformningen av olika delar av elcertifikatssystemet och lämnas förslag till förändringar.

I betänkandet behandlas också ett antal motionsyrkanden från allmänna motionstiden avseende olika elmarknadsfrågor, vilka samtliga avstyrks av utskottet – i flertalet fall hänvisas till pågående utrednings- och beredningsarbeten. Yrkandena följs upp i reservationer – avseende nättariffers skälighet och tillsyn (m, fp, kd), leverantörbytte (m, fp, kd, mp), leveranssäkerhet (m, fp, kd, mp), nedsättning av nätavgift för småskalig elproduktion (m, fp, kd), reformering av elmarknaden (v; mp), centrum för vindkraftsinformation (kd; mp), kunskapsläget rörande strålningsrisker (fp) och förlängning av nätkoncession (v, mp).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Innehållsförteckning.....	3
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	6
Redogörelse för ärendet	9
Ärendet och dess beredning	9
Bakgrund.....	9
Ellagstiftningen	9
Riksdagsbeslut rörande förnybara energikällor och handel med elcertifikat	10
Propositionens huvudsakliga innehåll	12
Utskottets överväganden	14
Elcertifikatssystemet och energipolitikens inriktning	14
Propositionen.....	14
Motionerna	16
Vissa kompletterande uppgifter.....	26
Utskottets ställningstagande	29
Inledning	29
Avslag på regeringens förslag om införande av ett elcertifikatssystem	29
Riktlinjer för energipolitiken.....	30
Certifikatberättigande elproduktion och godkännande av anläggningar.....	32
Motionen	35
Vissa kompletterande uppgifter.....	36
Utskottets ställningstagande	36
Kvotplikten.....	37
Propositionen.....	37
Motionerna	40
Vissa kompletterande uppgifter.....	42
Utskottets ställningstagande	45
Kvotpliktsavgifter	47
Propositionen.....	47
Motionerna	48
Utskottets ställningstagande	49
Förslagen om elcertifikatssystemet i övrigt.....	49
Inledning	49
Propositionen.....	49
Mätning och rapportering	49
Tilldelning av elcertifikat	50
Elcertifikatens rättsliga natur.....	50
Bokförings- och skattefrågor	50
Elcertifikatens giltighetstid.....	50

Upprättande av elcertifikatsregistret	50
Marknaden för elcertifikat	54
Tillsyn och avgifter	54
Ansvar	55
Överklagande	55
Övergångsbestämmelser	56
Myndigheternas uppgifter	56
Internationalisering av elcertifikatsmarknaden	56
Utskottets ställningstagande	57
Vissa ändringar i ellagen	57
Vissa ändringar av bestämmelserna om nättariffer på stamnätet	57
Propositionen	57
Motionen	57
Vissa kompletterande uppgifter	57
Utskottets ställningstagande	57
Undantag från kravet på mätning av inmatningens fördelning över tiden	58
Propositionen	58
Motionen	59
Vissa kompletterande uppgifter	60
Utskottets ställningstagande	60
Nättariffers skälighet och tillsyn	60
Motionerna	60
Vissa kompletterande uppgifter	61
Utskottets ställningstagande	62
Leverantörsbyte	63
Motionerna	63
Vissa kompletterande uppgifter	64
Utskottets ställningstagande	67
Leveranssäkerhet	68
Motionen	68
Vissa kompletterande uppgifter	68
Utskottets ställningstagande	71
Nedsättning av nätavgift för småskalig elproduktion	71
Motionerna	71
Vissa kompletterande uppgifter	72
Utskottets ställningstagande	73
Reformering av elmarknaden	74
Motionerna	74
Vissa kompletterande uppgifter	75
Utskottets ställningstagande	76
Centrum för vindkraftsinformation	77
Motionerna	77
Vissa kompletterande uppgifter	78
Utskottets ställningstagande	79

Strålningsrisker m.m.	79
Motionerna	79
Vissa kompletterande uppgifter.....	80
Utskottets ställningstagande	82
Inledning	82
Kunskapsläget rörande strålningsrisker	82
Förlängning av nätkoncession	83
Reservationer	84
1. Avslag på regeringens förslag om införande av ett elcertifikatssystem (m, fp, kd).....	84
2. Avslag på regeringens förslag om införande av ett elcertifikatssystem (mp – motiv.).....	85
3. Riktlinjer för energipolitiken (m, fp).....	86
4. Riktlinjer för energipolitiken (kd)	87
5. Riktlinjer för energipolitiken (mp)	89
6. Certifikatberättigande elproduktion och godkännande av anläggningar (mp)	92
7. Kvotplikten (mp).....	93
8. Kvotpliktsavgifter (mp).....	95
9. Undantag från kravet på mätning av inmatningens fördelning över tiden (m, kd – villk.).....	95
10. Nättariffers skälighet och tillsyn (m, fp, kd).....	96
11. Leverantörsbyte (m, fp, kd, mp).....	97
12. Leveranssäkerhet (m, fp, kd, mp).....	99
13. Nedsättning av nätavgift för småskalig elproduktion (m, fp, kd)	99
14. Reformering av elmarknaden (v).....	100
15. Reformering av elmarknaden (mp)	100
16. Centrum för vindkraftsinformation (kd).....	102
17. Centrum för vindkraftsinformation (mp).....	103
18. Kunskapsläget rörande strålningsrisker (fp).....	103
19. Förlängning av nätkoncession (v, mp)	104
Särskilda yttranden.....	106
1. Avslag på regeringens förslag om införande av ett elcertifikatssystem (m, kd)	106
2. Avslag på regeringens förslag om införande av ett elcertifikatssystem (fp).....	106
Bilagor	
1. Förteckning över behandlade förslag	107
2. Regeringens lagförslag	112
3. Av utskottet föreslagen ändring i regeringens förslag till lag om elcertifikat	135
4. I reservationerna 6 och 7 föreslagna ändringar i regeringens förslag till lag om elcertifikat	136

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Avslag på regeringens förslag om införande av ett elcertifikatssystem

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:N5 yrkande 1, 2002/03:N6 yrkandena 1 och 2, det förstnämnda i denna del, 2002/03:N8 yrkande 1, 2002/03:N264 yrkande 6 och 2002/03:N301 yrkande 15.

Reservation 1 (m, fp, kd)

Reservation 2 (mp) – motiv.

2. Riktlinjer för energipolitiken

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:N5 yrkandena 2–5, 2002/03:N6 yrkandena 3 och 4, 2002/03:N7 yrkandena 1–4 och 11, 2002/03:N8 yrkandena 2 och 3, 2002/03:N266 yrkande 10, 2002/03:N338, 2002/03:N339 yrkande 1, 2002/03:N348 yrkandena 2 och 3, 2002/03:N390 yrkande 10 och 2002/03:Bo288 yrkande 2.

Reservation 3 (m, fp)

Reservation 4 (kd)

Reservation 5 (mp)

3. Certifikatberättigande elproduktion och godkännande av anläggningar

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om elcertifikat såvitt avser 2 kap. 1–3 och 5 §§ och tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anför. Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:40 punkt 1 i denna del och avslår motion 2002/03:N7 yrkandena 5–9.

Reservation 6 (mp)

4. Kvotplikten

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om elcertifikat såvitt avser 4 kap., dock med den ändring som framgår av utskottets förslag i bilaga 3. Därmed bifaller riksdagen delvis proposition 2002/03:40 punkt 1 i denna del och avslår motionerna 2002/03:N7 yrkande 10, 2002/03:N339 yrkande 2, 2002/03:N348 yrkande 1 i denna del och 2002/03:N374.

Reservation 7 (mp)

5. Kvotpliktsavgifter

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om elcertifikat såvitt avser 5 kap. Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:40 punkt 1 i denna del och avslår motionerna 2002/03:N339 yrkande 3 och 2002/03:N348 yrkande 1 i denna del.

Reservation 8 (mp)

6. Förslagen om elcertifikatssystemet i övrigt

- a) Riksdagen antar regeringens förslag till lag om elcertifikat i den mån det inte omfattas av utskottets förslag till riksdagsbeslut i det föregående. Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:40 punkt 1 i denna del.
- b) Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utsökningsbalken. Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:40 punkt 2.
- c) Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979). Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:40 punkt 3.
- d) Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100), dock med den ändringen att den av regeringen föreslagna nya paragrafen i 8 kap. skall betecknas 29 §. Därmed bifaller riksdagen delvis proposition 2002/03:40 punkt 4.
- e) Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229). Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:40 punkt 6.
- f) Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2001:1227) om självdeklarationer och kontrolluppgifter. Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:40 punkt 7.

7. Vissa ändringar av bestämmelserna om nättariffer på stamnätet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857) såvitt avser 4 kap. 9 §. Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:40 punkt 5 i denna del.

8. Undantag från kravet på mätning av inmatningens fördelning över tiden

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857) i den mån det inte omfattas av utskottets förslag till riksdagsbeslut i det föregående, dock med den ändringen att tidpunkten för ikraftträdandet bestäms till den 1 maj 2003. Därmed bifaller riksdagen delvis proposition 2002/03:40 punkt 5 i denna del och avslår motion 2002/03:N6 yrkande 1 i denna del.

Reservation 9 (m, kd – villk.)

9. Nättariffers skälighet och tillsyn

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:N301 yrkande 12 i denna del och 2002/03:N390 yrkande 9.

Reservation 10 (m, fp, kd)

10. Leverantörsbyte

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:N264 yrkande 9, 2002/03:N301 yrkande 12 i denna del och 2002/03:N390 yrkande 8.

Reservation 11 (m, fp, kd, mp)

11. Leveranssäkerhet

Riksdagen avslår motion 2002/03:N378.

Reservation 12 (m, fp, kd, mp)

12. Nedsättning av nätavgift för småskalig elproduktion

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:N301 yrkande 3 och 2002/03:N315.

Reservation 13 (m, fp, kd)

13. Reformering av elmarknaden

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:N297 och 2002/03:N298.

Reservation 14 (v)

Reservation 15 (mp)

14. Centrum för vindkraftsinformation

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:N206 och 2002/03:N293.

Reservation 16 (kd)

Reservation 17 (mp)

15. Kunskapsläget rörande strålningsrisker

Riksdagen avslår motion 2002/03:N264 yrkande 11.

Reservation 18 (fp)

16. Förlängning av nätkoncession

Riksdagen avslår motion 2002/03:Bo237 yrkandena 2 och 3.

Reservation 19 (v, mp)

Stockholm den 20 mars 2003

På näringsutskottets vägnar

Marie Granlund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Marie Granlund (s), Mikael Odenberg (m)*, Ingegerd Saarinen (mp), Nils-Göran Holmqvist (s), Eva Flyborg (fp)**, Sylvia Lindgren (s), Ann-Marie Fagerström (s), Maria Larsson (kd)*, Lennart Beijer (v), Ulla Löfgren (m)*, Anne Ludvigsson (s), Stefan Hagfeldt (m)*, Lars Johansson (s), Reynoldh Furustrand (s), Nyamko Sabuni (fp)**, Per Erik Granström (s) och Håkan Larsson (c).

* Har avstått från att delta i besluten under punkterna 3–6.

** Har avstått från att delta i besluten under punkterna 3–8.

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlas

dels proposition 2002/03:40 om elcertifikat för att främja förnybara energikällor,

dels 4 motioner som väckts med anledning av propositionen,

dels 16 motioner från allmänna motionstiden.

Upplysningar och synpunkter i ärendet har inför utskottet lämnats av företrädare för branschorganisationerna Svensk Energi, Vindkraftsleverantörerna i Sverige och Vindkraftens Investerare och projektörer, Svenska Torvproducentföreningen, Trä- och Möbelindustriförbundet tillsammans med Skogsindustrierna och företaget Byggelit AB samt företaget Karlshamns AB. Utskottet har vidare vid ett besök hos Statens energimyndighet (Energimyndigheten) i februari 2003 informerats om bl.a. myndighetens arbete inför införandet av elcertifikatssystemet. Ett flertal skrivelser har också inkommit i ärendet.

Bakgrund

Ellagstiftningen

Riksdagen beslöt hösten 1995 om en ny ellagstiftning (prop. 1994/95:222, bet. 1995/96:NU1), vilken trädde i kraft den 1 januari 1996. Lagstiftningen innebär att konkurrens införts i handeln med el. Omregleringen syftade till att skapa en ökad pris- och kostnadspress på elmarknaden, ökad valfrihet och lägre elkostnader för konsumenterna. En huvudprincip i den nya ellagstiftningen är att det skall vara en klar boskillnad mellan å ena sidan produktion och försäljning av el och å andra sidan överföring av el (nätverksamhet). Skäligheten i nätavgifter och andra överföringsvillkor kan granskas av nätmyndigheten vid Energimyndigheten.

Hösten 1997 beslöt riksdagen (prop. 1996/97:136, bet. 1997/98:NU3) att införa en ny ellag, vilken trädde i kraft den 1 januari 1998. Med den nya ellagen (1997:857) infördes bl.a. bestämmelser som syftar till att skapa bättre förutsättningar för en effektivare tillsyn.

För att även de små elkonsumenterna skall kunna dra nytta av omregleringen genom sänkta elkostnader beslöt riksdagen hösten 1999 (prop. 1998/99:137, bet. 1999/2000:NU4) – efter tidigare initiativ av näringsutskottet – att fr.o.m. den 1 november 1999 avskaffa kravet på timvis mätning. I stället infördes en schablonbaserad beräkning på elmarknaden.

Riksdagsbeslut rörande förnybara energikällor och handel med elcertifikat

Riksdagen ställde sig våren 2002 bakom det mål för el producerad med *förnybar energi* som regeringen lagt fram i propositionen om samverkan för en trygg, effektiv och miljövänlig energiförsörjning (prop. 2001/02:143, bet. 2001/02:NU17). Det beslutade målet innebär att användningen av el från förnybara energikällor skall öka med 10 TWh från 2002 års nivå till år 2010. Vidare skall det nationella målet för el producerad med förnybara energikällor utvärderas år 2004 i samband med den avstämning som då skall genomföras av klimatarbetet. Om det då finns förutsättningar för att ytterligare öka elproduktionen med förnybara energikällor bedömde regeringen att en lämplig ambitionsnivå skall vara att öka den förnybara elproduktionen med 15 TWh från 2002 års nivå till år 2012.

I Europaparlamentets och rådets direktiv (2001/77/EG) om främjande av elproduktion från förnybara energikällor på den inre marknaden för el, vilket trädde i kraft i oktober 2001, finns ett vägledande mål för hur mycket andelen el från förnybara energikällor skall öka inom unionen fram till år 2010. Medlemsstaterna är ålagda att senast ett år efter direktivets ikraftträdande anta och offentliggöra en rapport med nationella vägledande mål för den framtida användningen av el producerad med förnybara energikällor. Vid upprättandet av de nationella målen skall hänsyn tas till de referensvärden som anges i en bilaga till direktivet. För svensk del har kommissionen angett som referensvärde att målet för de förnybara energikällornas bidrag till bruttoelanvändningen skall vara 60 % år 2010. Beroende på hur elanvändningen utvecklas skulle detta innebära en ökning med ungefär 25 TWh från den nuvarande nivån. Detta är dock inget bindande mål som Sverige tagit på sig att uppnå.

I sitt ställningstagande anförde utskottet att den svenska elförsörjningen i ökande utsträckning skall baseras på förnybar energi. Fastställandet av ett mål för ökningen av el producerad med förnybara energikällor ansåg utskottet kan ses som ett tydliggörande av målet för den svenska energipolitiken, samtidigt som det är i enlighet med vad som fastlagts i det aktuella EG-direktivet. När det gäller nivån för målet konstaterade utskottet att det är i paritet med den kommentar till det indikativa målet för Sverige som den svenska regeringen lämnat i samband med antagandet av det nyssnämnda EG-direktivet. Utskottets bedömning var att regeringens förslag var väl avvägt med hänsyn taget till bl.a. miljömässiga, ekonomiska och tekniska intressen. Samtidigt konstaterade utskottet att ambitionsnivån kan höjas, om det visar sig att det finns förutsättningar för att ytterligare öka elproduktionen med förnybara energikällor, i samband med den granskning som skall göras av klimatarbetet år 2004. Målet kan i detta fall sättas till 15 TWh fram till år 2012 i förhållande till 2002 års nivå.

I en reservation (m, fp) avstyrktes det föreslagna målet. Reserverna anförde att redan för närvarande svarar förnybara energikällor, i form av framför allt vattenkraft, för ca 50 % av den totala elproduktionen i Sverige. De menade att det är bra om andelen förnybar el kan öka ytterligare, men att det i så

fall bör ske utan olika former av subventioner till olönsam teknik. I en annan reservation (mp) anfördes att det föreslagna målet är för lågt och att det ligger väsentligt under de krav som ställs i det aktuella EG-direktivet. För Sveriges del skulle direktivet innebära en ökning av årsproduktionen av el från förnybara energikällor med ca 25 TWh, och reservanten ansåg att målet för ökningen till år 2010 borde fastställas till denna nivå.

När det gäller *handel med elcertifikat* beslöt riksdagen hösten 2000, på regeringens förslag, om riktlinjer beträffande en ny och mer marknadsorienterad stödform för elproduktion från förnybara energikällor (prop. 1999/2000:134, bet. 2000/01:NU3). Systemet skulle bygga på handel med elcertifikat, kombinerad med en skyldighet att inkludera en viss andel förnybar el i elleverans eller elinköp. Utskottet framhöll bl.a. att det nya systemet kommer att skapa möjligheter för en fortsatt utbyggnad av elproduktion från förnybara energikällor, samtidigt som det kommer att stimulera en marknadynamik som främjar kostnadseffektivitet och teknikutveckling. I en reservation (m, kd, fp) uttryckte företrädare för dessa partier starka betänkligheter mot förslaget och ansåg att riksdagen inte skall avkrävas principiella ställningstaganden till förslag som inte är färdigutredda.

Våren 2002 redovisade regeringen i propositionen om samverkan för en trygg, effektiv och miljövänlig energiförsörjning (prop. 2001/02:143) sina överväganden om införandet av nämnda system för handel med elcertifikat i syfte att främja elproduktion från förnybara energikällor. I propositionen framhölls att systemet bör bygga på att producenter av el från förnybara energikällor tilldelas elcertifikat av staten och att det finns en kvotplikt. Den el som produceras med hjälp av vindkraft, solenergi, geotermisk energi, vattenkraft och vågenergi samt biobränsle är sådan som bör berättiga anläggningens innehavare till elcertifikat, sades det i propositionen. Utskottet konstaterade att den övergripande redogörelsen i propositionen beträffande införande av ett system för handel med elcertifikat överensstämde med utskottets uppfattning i frågan (bet. 2001/02:NU17). I en reservation (m, kd, fp) förordades att riksdagen skulle anmoda regeringen att inte lägga fram ett förslag för handel med elcertifikat i enlighet med vad som redogjorts för i propositionen. Genom elcertifikatssystemet osynliggörs subventionerna till den förnybara elproduktionen genom att kostnaden flyttas från statsbudgeten direkt till elkonsumenterna, anförde reservanterna. I en annan reservation (mp) såg reservanten flera fördelar med ett stödsystem för förnybara energikällor som baseras på handel med elcertifikat, men hon menade att vissa ändringar måste genomföras i förhållande till vad regeringen redovisat.

Riksdagen beslöt vidare våren 2002 om *särskilda åtgärder för vindkraften* (prop. 2001/02:143, bet. 2001/02:NU17). Dessa åtgärder består av tre delar, nämligen stöd till teknikutveckling och marknadsintroduktion, ett nationellt planeringsmål och ett övergångsstöd till vindkraften. För samverkansprojekt gällande teknikutveckling och marknadsintroduktion av storskaliga vindkraftstillämpningar beräknades resursbehovet till 250 miljoner kronor under en femårsperiod. Det nationella planeringsmålet för vindkraften fastställdes

till en årlig produktionskapacitet på 10 TWh år 2015. Slutligen ingick i beslutet att den s.k. miljöbonusen (för närvarande 18,1 öre per kWh) bör behållas under en övergångsperiod av sju år, samtidigt som en avtrappning sker. I reservationer (m, fp; kd; mp) redovisade företrädare för respektive partier sin syn i frågan.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att en ny lag om elcertifikat skall införas. Bakgrunden är att produktion av el med användning av förnybara energikällor (förnybar el) är mer miljövänlig än om produktionen sker med användning av konventionella energikällor, t.ex. fossila bränslen och kärnkraft. Kostnaderna för att producera förnybar el är emellertid högre än för övrig el. Lagens syfte är att främja produktion av förnybar el, så att sådan el skall kunna hävda sig på elmarknaden.

Elcertifikatssystemet är utformat på följande sätt. Den som producerar en megawattimme (MWh) förnybar el tilldelas av staten, utan vederlag, ett elcertifikat. Elanvändarna åläggs en skyldighet – kvotplikt – att varje kalenderår förvärva ett antal elcertifikat i förhållande till elförbrukningen under kalenderåret. Den elanvändare som efter utgången av kalenderåret inte kan visa att han fullgjort sin skyldighet blir tvungen att till staten betala en kvotpliktsavgift som kommer att vara högre än kostnaderna för att förvärva elcertifikat. Eftersom det alltså blir ekonomiskt fördelaktigt att förvärva elcertifikat kommer det att uppstå en efterfrågan på dessa. De som producerar förnybar el kan därmed sälja de elcertifikat som de blivit tilldelade, varvid inkomsterna är avsedda att täcka de merkostnader som uppstår till följd av att förnybara energikällor används i stället för konventionella.

Elleverantörerna kommer att hantera frågor kring elcertifikaten för det helt övervägande antalet elanvändare. Det kommer vidare att bli tillåtet för alla att handla med elcertifikat. Härigenom uppstår en marknad, där elcertifikaten åsätts ett pris. Ju mer en producent kan pressa produktionskostnaderna, desto större blir skillnaden mellan dessa och intäkterna från försäljningen av elcertifikat. Systemet innehåller alltså incitament för producenterna av förnybar el att vidta rationaliseringar, vilket på sikt stärker den förnybara elens konkurrenskraft på marknaden.

Produktion av el som sker med användning av vindkraft, solenergi, geotermisk energi, viss vattenkraft och vågenergi samt vissa biobränslen är sådan produktion som kommer att berättiga producenten till att bli tilldelad elcertifikat. Den s.k. kvotplikten skall ökas successivt. Målet är att användningen av förnybar el skall öka med 10 TWh till år 2010.

Införandet av elcertifikatssystemet får vissa konsekvenser för annan lagstiftning. Propositionen innehåller sålunda förslag till ändringar i utsökningsbalken, förmånsrättslagen (1970:979), sekretesslagen (1980:100), inkomstskattelagen (1999:1229) och lagen (2001:1227) om självdeklarationer och kontrolluppgifter. Propositionen innehåller vidare förslag till två ändringar i

ellagen. Den första innebär en indragning av möjligheten för producenter av förnybar el att få undantag från kravet på fördelning över tiden av inmatad el på elsystemet. Den andra ändringen innebär att vissa kostnader som Affärsverket svenska kraftnät har för att delta i ett europeiskt samarbete i syfte att utveckla den europeiska elmarknaden får tas ut via stamnätstariffen.

Utskottets överväganden

Elcertifikatssystemet och energipolitikens inriktning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör besluta om införande av ett elcertifikatssystem den 1 maj 2003. Utskottet anser att systemet kommer att skapa möjligheter för en fortsatt utbyggnad av elproduktion från förnybara energikällor, samtidigt som det stimulerar en marknadynamik som främjar kostnadseffektivitet och teknikutveckling. *Jämför reservationerna 1 (m, fp, kd) och 2 (mp).*

Riksdagen bör också avslå motionsyrkanden om energipolitikens inriktning. Utskottet redovisar sin syn i frågan. *Jämför reservationerna 3 (m, fp), 4 (kd) och 5 (mp).*

Propositionen

Regeringen föreslår, som redovisats, att det skall införas en lag om elcertifikat, som skall träda i kraft den 1 maj 2003. Lagen innebär ett kvotbaserat system för att främja elproduktion med användning av förnybara energikällor. Systemet bygger på att producenterna av sådan el, s.k. förnybar el, tilldelas elcertifikat av staten och att det finns en kvotplikt, som innebär en skyldighet för elanvändare att den 1 april varje år inneha elcertifikat i förhållande till sin förbrukning av el under det föregående kalenderåret. Om kvotplikten inte fullgörs, skall en kvotpliktsavgift betalas till staten. Regeringen skall utse två myndigheter som skall handlägga de frågor som enligt den föreslagna lagen, eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen, skall ligga på tillsynsmyndigheten respektive kontoföringsmyndigheten.

Den svenska elmarknaden avreglerades år 1996, vilket bl.a. möjliggjort för elanvändarna att välja elleverantör, sägs det i propositionen. Successivt har även en marknad för förnybar el vuxit fram, vilket innebär att användarna har erbjudits att köpa el som producerats med användning av förnybara energikällor, t.ex. vatten- eller vindkraft. Då produktionskostnaderna för sådan el som produceras med användning av förnybara energikällor, om den storskaliga vattenkraften undantas, ofta är högre än för el som produceras med kärn- eller fossilkraft, har efterfrågan på el med sådant ursprung inte varit tillräckligt stor för att ge elpriser som fullt ut täcker produktionskostnaderna i dessa anläggningar, anför det. Regeringen hänvisar till riksdagens principbeslut hösten 2000, som nyss redogjorts för, om riktlinjer för en ny och mer marknadsorienterad stödform för denna elproduktion (prop. 1999/2000:134, bet. 2000/01:NU3). Systemet skall enligt riktlinjerna bygga på handel med elcertifikat, kombinerad med en skyldighet att inkludera en viss andel förnybar el i elleverans eller elinköp.

Ett antal remissinstanser har pekat på att det finns andra system, som lika bra uppfyller syftet att öka produktionen av förnybar el och som finansieras på ett annat sätt än det föreslagna, sägs det i propositionen. En upphandlingsmodell övervägdes i den interdepartementala arbetsgrupp som utarbetade promemorian Elproduktion från förnybara energikällor – ekonomiska förutsättningar och marknadsmekanismer (Ds 2000:20), vilken låg till grund för den nyssnämnda propositionen. Arbetsgruppen fann dock några avgörande nackdelar med ett sådant system. Med den tänkta tillämpningen, att utgöra en brygga mellan ett gammalt och nytt system och senare ett komplement till ett nytt system, skulle den totala stödbilden bli komplicerad och svår att överblicka. Modellen skulle vara nationell och därmed diskriminerande mot elproduktionen i andra EU-länder, och den skulle därmed inte kunna anpassas till ett internationellt system. Slutligen var modellen, som skulle finansieras över stadsbudgeten, beroende av det statsfinansiella läget, vilket inte är önskvärt. Modellen övergavs till förmån för ett kvotbaserat certifikatssystem, som bättre fyller kraven på marknadsdynamik, tydlig finansiering, låg statsfinansiell belastning och möjligheten att utvecklas internationellt, uppger regeringen.

En annan ansats bygger på att förearen betalar. Den innebär att produktion av el med fossila bränslen eller kärnkraft beläggs med en skatt motsvarande de miljö- och riskeffekter som sammanhänger med sådan produktion. Denna produktion blir således dyrare och på så sätt skall efterfrågan styras mot förnybar el. Det faktum att elproducenterna agerar på en internationell marknad utgör emellertid ett hinder mot att fullt ut internalisera de nämnda effekterna, såvida inte motsvarande internalisering görs i konkurrentländerna, anför regeringen.

Ett fastprissystem innebär att staten bestämmer ett fast pris på förnybar el. Därutöver krävs att någon kategori av marknadsaktörer åläggs att köpa den på detta sätt producerade kraften. I det senare avseendet skiljer sig fastprissystemet således inte från det nu föreslagna systemet, konstaterar regeringen. Nackdelen med ett fastprissystem är i första hand att det inte skapar ett tydligt incitament till kostnadsminskningar hos producenterna. Därmed riskerar det att hämma teknikutveckling som pressar produktionskostnaderna, och det leder allmänt sett till lägre kostnadseffektivitet och sämre konkurrens. Ett fastprissystem skulle också vara negativt för producenternas möjlighet att nå det långsiktiga målet, att producera el på samma kommersiella villkor som annan elproduktion, anser regeringen.

Den nu föreslagna stödformen för att främja produktionen av förnybar el innebär ett nytt tillvägagångssätt, ett kvotbaserat certifikatssystem, säger regeringen. Detta innebär att producenter av förnybar el tilldelas elcertifikat av staten. Certifikaten är avsedda att omsättas och kommer att efterfrågas av elanvändare, som åläggs en kvotplikt, dvs. en skyldighet att den 1 april varje år inneha elcertifikat i förhållande till sin förbrukning av el under det föregående kalenderåret. Systemet förutsätter dock ett incitament att fullgöra denna kvotplikt. En kvotpliktsavgift, som skall betalas i det fall ett tillräckligt antal elcertifikat inte ges in till staten, fyller en sådan funktion. Systemet innebär

åligganden för den enskilde och ingrepp i dennes ekonomiska förhållanden. Det krävs således att ett antal bestämmelser som skall vara styrande för systemets olika funktioner meddelas genom lag.

Lagen skall enligt förslaget träda i kraft den 1 maj 2003. Certifikaten skall börja tilldelas elproducenterna vid samma tidpunkt, och kvotplikten inträder samtidigt. De som hanterar kvotplikten skall första gången fullgöra denna plikt år 2004. När det gäller dem som frivilligt väljer att hantera sin kvotplikt finns en speciallösning som bygger på att en registrering för att frivilligt hantera kvotplikten bara kan ske per kalenderår och som innebär att dessa kommer att kunna registrera sig första gången senast den 1 oktober 2003, med avseende på sin kommande förbrukning år 2004. Det första år som dessa skall fullgöra kvotplikten blir således år 2005. Det ger marknadsaktörer möjlighet att informera sig om och anpassa sig till systemet, säger regeringen.

Ett genomförande av elcertifikatssystemet förutsätter en anmälan hos Europeiska kommissionen och att systemet anses vara förenligt med EG-fördraget, konstaterar regeringen.

Den föreslagna lagen innebär att ett antal uppgifter skall utföras av två myndigheter, en tillsynsmyndighet och en kontoförande myndighet. Regeringen avser att utse Energimyndigheten respektive Svenska kraftnät att fullgöra dessa uppgifter.

Motionerna

I tre av de fyra motioner som väckts med anledning av propositionen yrkas avslag på regeringens förslag om införande av ett elcertifikatssystem. Detta ställningstagande är kopplat till respektive partiers – Moderata samlingspartiet, Folkpartiet liberalerna och Kristdemokraterna – syn på energipolitikens inriktning. Av detta skäl redovisas i detta avsnitt hela innehållet i dessa motioner. Som en konsekvens tas här också upp motionsyrkanden från allmänna motionstiden som rör förnybara energikällor (bl.a. vindkraft), liksom den motion från Miljöpartiet de gröna som väckts med anledning av propositionen vad avser de delar som rör den allmänna inriktningen av energipolitiken. I senare avsnitt redovisas regeringens förslag till den konkreta utformningen av elcertifikatssystemet.

I motion 2002/03:N338 (s) från allmänna motionstiden begärs ett tillkännagivande om vindkraft. Omställningen av energisystemet till förnybar energiproduktion utgör ett av de viktigaste leden i energipolitiken och klimatpolitiken, säger motionärerna. De anser att Sverige har mycket goda förutsättningar för att genomföra en kraftig utbyggnad av såväl vindkraft som bioenergi och att en satsning på förnybara energikällor skulle skapa möjligheter för svensk industri att bli världsledande inom energi- och miljöteknik. Det tidigare nämnda EG-direktivet innehåller riktvärden för förnybar energiproduktion för varje medlemsland, som för Sveriges del skulle innebära en ökning från 49 % år 1997 till 60 % år 2010, säger motionärerna, som hyser viss oro för om Sverige skall kunna uppnå detta. Att byta ut fossilt bränsle mot bioenergi i befintliga anläggningar är ett mycket viktigt led i att minska ut-

släppen av växthusgaser, men för att uppnå energi- och miljömålen måste också ny produktion av förnybar el tillföras systemet, anför motionärerna. Stödet till den förnybara energin måste utformas så att utbyggnad av nya anläggningar för såväl vindkraft som solenergi och bioenergi kan ske parallellt med bränslebyte i befintliga kraftverk. Vindkraften kan ge det energitillskott på 10 TWh som satts som mål, och genom att ge de rätta förutsättningarna kan Sverige snabbt bygga ut vindkraften för att producera 10 TWh eller ca 7 % av elförbrukningen, anser motionärerna.

I motion 2002/03:N6 (m), som väckts med anledning av propositionen, föreslås att riksdagen skall avslå regeringens förslag om införande av elcertifikatssystemet. Riksdagen bör också besluta att upphäva tidigare fattade principbeslut om införande av ett system baserat på elcertifikat. I motionen begärs vidare tillkännagivanden i två avseenden, nämligen om principer för energipolitiska stöd och om nationella mål för förnybar elproduktion. Elavregleringen har inneburit att stora steg tagits för att marknadsanpassa energimarknaden och minska den politiska styrningen inom energiområdet, och den har också öppnat en möjlighet för kunderna att genom sin upphandling av el stödja sådan elproduktion som de vill uppmuntra, säger motionärerna. De bejakar denna möjlighet, bl.a. genom en fungerande ursprungsmärkning av el, som i motsvarande mån minskar behovet av särskilda stödformer till förnybar elproduktion. Staten måste anpassa sig till de nya förhållanden som gäller på den reformerade och avreglerade energimarknaden och inte fortsätta med en energipolitik som är grundad på planeringsmål och statlig styrning, anför motionärerna och hänvisar till riksdagsbeslut om verksamheten i enskilda elproduktionsanläggningar (Barsebäcksverket) som ett tydligt uttryck för ett återfall i gammaldags plantänkande. Huvudansvaret för utveckling och miljöanpassning av elproduktionsapparaten bör nu, enligt motionärerna, läggas där det rätteligen hör hemma, nämligen hos kraftbranschen själv, vilket elmarknadsreformen ger förutsättningarna för.

Det är olyckligt med statliga bidrag som tenderar att bara bli en subvention till gammal, befintlig teknik, anför det vidare i motionen. Det finns inga godtagbara skäl för att behålla stora subventionssystem för produktion av viss el vare sig i form av traditionella stöd via statsbudgeten eller genom tvingande subventioner via elcertifikat, anser motionärerna. De vill koncentrera statens stöd till de områden där få andra aktörer har möjlighet att ta ansvar, vilket främst gäller finansiering av forskning inom energiområdet, särskilt långsiktig forskning, men också stöd till information och insatser som minskar sökkostnaderna för elkonsumenterna eller som påskyndar spridningen av ny teknik. I den mån stöd utgår bör det även framgent redovisas öppet i statens budget, sägs det.

I stället för statliga bidrag eller tvingande certifikatssystem bör ansatsen, enligt motionärerna, i stället vara att internalisera energiproduktionens externa kostnader. De menar att detta företrädesvis gäller fossila bränslen, där miljöpåverkan i mycket liten utsträckning åsätts ett pris, medan de externa kostnaderna för vattenkraft och vindkraft anses vara jämförelsevis låga.

Kärnkraftens externa kostnader är redan internaliserade genom dels den avgift som tas ut för finansiering av ett slutförvar, dels den särskilda kärnkraftsbeskattningen, anför motionärerna. De anser att mycket talar för att ett system med överlåtbara utsläppsrätter bör introduceras – utsläppshandel framstår som ett betydligt mer kostnadseffektivt sätt att minska koldioxidutsläppen jämfört med ett certifikatssystem. Det senare främjar heller inte sänkta utsläpp globalt, eftersom det inte leder till en gränsöverskridande optimering av elproduktionssystemet, säger motionärerna.

Ett kvotbaserat certifikatssystem kan sägas utgöra ett mer marknadsorienterat stöd till förnybar elproduktion än de traditionella subventionerna över statsbudgeten, anför motionärerna, som trots detta anser att det finns en rad skäl som talar emot systemet. De avvisar därför förslaget i propositionen och förordar att riksdagen skall upphäva de principbeslut som riksdagen tidigare har fattat om införande av ett sådant system. Det föreslagna systemet med elcertifikat är, enligt motionärerna, en komplicerad och tekniskt präglad reglering som förutsätter en betydande administration med insatser från såväl myndigheter som aktörerna på elmarknaden – elproducenter, kvotpliktiga elleverantörer, kvotpliktiga kunder, kvotpliktig industri, elintensiv industri, vanliga elkunder, Svenska kraftnät, Energimyndigheten, Finansinspektionen och Konkurrensverket. Kostnaderna för denna administration kan komma att bli betydande, sägs det.

Systemet med elcertifikat innebär att subventionerna till förnybar elproduktion försvinner ur statsbudgeten, påpekar motionärerna. De anser att förslaget därmed utgör ytterligare ett led i det budgettricksande som regeringen sägs ägna sig åt i syfte att frigöra utrymme under det av riksdagen fastställda utgiftstaket. En effekt av elcertifikatssystemet är att produktionsanläggningar och investeringar även framgent kommer att vara beroende av politiska beslut om andelen certifikat varje år, säger motionärerna. De anser att systemets långsiktighet och stabilitet därmed kan ifrågasättas; det blir riskfyllt att investera i nya anläggningar när ekonomin kan förändras efter något år eller efter nästa val. De 60 mest elförbrukande industriföretagen svarar för cirka en fjärdedel av den totala elförbrukningen, och för att trygga dessa företags konkurrenskraft och överlevnad föreslår regeringen att de skall undantas från kvotplikt, konstaterar motionärerna. De anser att regeringen borde ha visat att undantagen är förenliga med EU:s statsstödsregler och vidare att undantagsreglerna leder till gränsdragningsproblem. Ett exempel på detta sägs vara träfiberindustrin som bedriver en elintensiv tillverkningsprocess, utan att för den skull omfattas av befrielsen från kvotplikt. Ett ytterligare problem med regeringens förslag är att det komplicerar marknadsbildningen – systemet med elcertifikat är nationellt samtidigt som elmarknaden är nordisk eller europeisk – säger motionärerna. De hänvisar dessutom till att det inom EU och i Sverige pågår arbete avseende utsläppsrätter och koldioxidskatter. Det framstår mot den bakgrunden som utomordentligt märkligt att regeringen nu föregriper detta arbete genom att införa ett helt annat system, anser motionärerna.

Förslaget om elcertifikat motiveras delvis med målet att öka den förnybara elproduktionen med 10 TWh från 2002 års nivå till år 2010, ett mål som har en grund i det tidigare nämnda EG-direktivet, konstaterar motionärerna. De anser att det är bra att EU vill främja den förnybara elproduktionen på den gemensamma europeiska elmarknaden, inte minst för att nå ambitionerna i FN:s ramkonvention om klimatförändringar (Kyotoprotokollet). Däremot menar de att det är fel att på EU-nivå fatta beslut om nationella mål för användningen av förnybar el. Sverige är den EU-stat som redan för närvarande har den i särklass högsta andelen förnybar el, säger motionärerna och hänvisar till att andelen förnybar el (vattenkraft och vindkraft) år 2001 uppgick till 50 % av den totala, inhemska elproduktionen. Därutöver var ytterligare 44 % av elproduktionen, i form av kärnkraft, helt fri från utsläpp av svavel, kväveoxider och koldioxid, framhåller motionärerna. De menar att endast 6 % av den svenska elproduktionen därmed genererade några tillskott till nedsmutsning och klimatförändringar, varför Sverige kan sägas ha ett av de renaste elproduktionssystemen i hela världen. I Sverige härrör de klimatpåverkande utsläppen inte från elproduktionen, utan från värmeproduktionen och trafiksektorn, ett förhållande som inte beaktas i EG-direktivet, säger motionärerna.

Också i motion 2002/03:N301 (m) från allmänna motionstiden föreslås att beslutet om införande av ett elcertifikatssystem skall rivs upp. Motionärerna förespråkar i stället en fortsatt användning av frivillig certifiering av miljövänlig elproduktion i syfte att öka elkundernas möjlighet att själva, och på frivillig väg, välja att köpa sådan el.

I motion 2002/03:N8 (fp) föreslås att riksdagen skall avslå regeringens proposition. Vidare begärs två tillkännagivanden – om en utvärdering av energipolitiken och energiforskningen samt om handel med utsläppsrätter. Motionärerna anser att en rationell energipolitik bäst främjas genom fri energiproduktion. Staten skall uppställa krav beträffande hälsa, säkerhet och miljö och kontrollera att kraven uppfylls samt främja forskning och utveckling men inte förbjuda någon specifik teknik för energiproduktion, om den uppfyller miljö- och säkerhetskrav, anför motionärerna. De anser att den politiska styrningen av energiproduktionen måste förändras och att konsumentstyrning och marknadsekonomi skall råda inom de ramar miljökraven sätter. Det innebär att alla typer av produktionsanläggningar för energi skall tillåtas, förutsatt att de uppfyller generella krav på hälsa, miljö och säkerhet. God tillgång på energi är en förutsättning för välbefinnande, säger motionärerna och menar att regeringens energipolitik allvarligt skadar Sverige. Den förtida avstängningen av ren och säker kärnkraft har gjort Sverige sårbart ur elförsörjningssynpunkt, och vid kapacitetstoppar är Sverige tvingat att importera el från andra länder, varvid en stor del är producerad i miljöskadliga, fossileldade anläggningar, anför motionärerna.

Regeringens nya förslag när det gäller omställningen av energisystemet är ett införande av elcertifikat i syfte att främja förnybara energikällor, konstaterar motionärerna. De anser att elcertifikatssystemet har en rad oklarheter, t.ex. följande: Vad är det som gör att just de utpekade energislagen är bättre än

andra? Vad är att betrakta som grön el? Vad är att anse som biobränsle? Skall torv räknas som biobränsle? Enligt det föreslagna systemet krävs att de kvotpliktiga köper certifikat, och den som inte klarar av detta åläggs att till staten erlægga en kvotpliktsavgift, en avgift som skall utgå även om det inte finns någon grön el att köpa, påpekar motionärerna. De anser att systemet är administrativt krångligt och kostnaderna höga. Att köpa elcertifikat är inget fritt val och det ger ingen grön el per automatik i kontakterna, och i propositionen ges heller inga klara besked om vilka problem systemet skall lösa, säger motionärerna. De menar att det inte utgör någon lösning på klimatproblemen. Lagrådet har haft starka invändningar mot ett tidigare förslag om ett elcertifikatssystem, erinrar motionärerna om. De hänvisar dessutom till att många tunga remissinstanser, t.ex. Lantbrukarnas Riksförbund, Naturskyddsföreningen och Svenska Bioenergiföreningen, har avstyrkt förslaget och i stället förordat ett system där förorenaren betalar och att Landsorganisationen i Sverige är skeptisk till förslaget, på grund av osäkerhet om den teoretiska modellen för systemet kan omsättas i praktiken.

Folkpartiet delar de invändningar som har förts fram mot elcertifikatssystemet, och motionärerna anser därför att propositionen bör avslås. Att Sverige inte har ett energisystem som är förnybart beror, enligt motionärerna, på statsmakternas försummelse under flera årtionden – nya energislag och ny teknik har endast introducerats i liten skala. De anser att det därför är fel att den enskilda individen nu skall "straffas" för detta genom att den som inte köper förnybar el skall belastas ekonomiskt. De menar också att det är olyckligt att systemet skall införas så snabbt som till den 1 maj 2003.

Folkpartiet anser vidare att hela energipolitiken och energiforskningen bör utvärderas för att förslag om en ny och radikalt annorlunda energipolitik skall kunna läggas fram, sägs det. Den hittills förda politiken anses felaktig, och forskningen avseende nya energislag har gått i stå. Det är samma lösningar på energiproblem som diskuteras nu som för 25 år sedan, anför motionärerna. De föreslår därför att regeringen under två år skall utvärdera och analysera energipolitiken i dess helhet. På energiområdet är det viktigt att lyfta fram det internationella samarbetet, inte minst inom EU, eftersom utsläpp från energianläggningar inte känner några nationsgränser, säger motionärerna. De förordar ett system med handel av utsläppsrätter och införande av en europeisk koldioxidavgift.

Också i motion 2002/03:N264 (fp) redovisas Folkpartiets principiella syn på elcertifikaten och att partiet är motståndare till ett system med elcertifikat.

En ordentlig utvärdering av en fortsatt satsning på vindkraften på Gotland måste omgående komma till stånd för att klargöra lönsamhet och miljökonsekvenser, föreslås i motion 2002/03:N266 (fp). Skall Gotland bli en ekokommun måste grundläggande principer bli kretslopp och hushållning, anför motionären. Hon anser att den planerade avvecklingen av kärnkraften medför att energiplaneringen måste inriktas på en växling till andra energislag och en effektivisering av elanvändningen. Det är dock tveksamt om en fortsatt utbyggnad av vindkraftverken bör ske, säger motionären. Hon anser att vind-

kraftverken innebär ett kraftigt och störande ingrepp i landskapsbilden och att det är oklart om samhällsekonomiska vinster uppnås vid en fortsatt kraftig satsning på vindkraft. Det är dock positivt med ytterligare försök med vindkraftverk placerade till havs, sägs det.

Avslag på regeringens förslag krävs också i motion 2002/03:N5 (kd). Vidare föreslås tillkännagivanden i följande avseenden: om riktlinjer för energipolitiken; om torvens ställning; om ett fastprissystem för förnybar energi; om handel med utsläppsrätter. Kristdemokraterna anser att systemet med elcertifikat inte har en möjlighet – varken på kort eller lång sikt – att uppfylla de miljömål som Sverige enligt EG-direktiv skall uppfylla. Det föreslagna systemet riskerar att slå ut små elproducenter och att hindra nyinvesteringar i förnybar energi som för närvarande inte är kostnadseffektiv, anför motionärerna. De anser att systemet medför en omfattande byråkrati och belastar den enskilde konsumenten med oförsvarbart stora kostnader i förhållande till miljönyttan. Kristdemokraterna anser att två principer måste tillämpas för att skapa goda incitament för ett uthålligt energisystem med en ökad andel förnybar energi – dels måste ny teknik ges någon form av initialt stöd, dels måste principen att förorenaren betalar tillämpas i större utsträckning. Kristdemokraterna vill därför utreda ett fastprissystem för förnybar energi.

Klimatfrågan är en av världssamfundets största framtidsfrågor och dess lösning har ett starkt samband med energiproduktion, anför motionärerna. De anser att Sveriges energiförsörjning skall tryggas genom en långsiktig energipolitik med fasta spelregler, där inhemska, förnybara energikällor och bränslen utgör en växande bas. Arbetet med energieffektiviseringar måste intensifieras, och Sverige behöver ett nytt energiskattesystem där skatter och miljöavgifter utformas med hänsyn till förhållanden i omvärlden, menar motionärerna. Systemet skall vara långsiktigt och utformas så att miljöbelastningen minimeras och tillgången till billig energi framställd under trygga och säkra förhållanden säkerställs. Målet är ett ekologiskt uthålligt energisystem utan drastiska prisförändringar, elbrist eller andra stora påfrestningar på välfärd och sysselsättning, anför motionärerna. För att möjliggöra detta krävs stora satsningar på energiforskning och energiteknisk utveckling.

Enligt det aktuella EG-direktivet, som frångicks genom riksdagsbeslut våren 2002, bör Sveriges förnybara energiproduktion år 2010 öka med ca 26 TWh, säger motionärerna. De finner det anmärkningsvärt att regeringen, tillsammans med Centerpartiet och Vänsterpartiet, har så låg ambitionsnivå i förhållande till EG-direktivet. Kristdemokraterna anser inte att det föreslagna elcertifikatssystemet är en god lösning på miljöproblemen, vilket är motionärernas främsta argument för att avslå förslaget. Förslaget leder sannolikt till att få nya anläggningar för förnybar elproduktion kommer att etableras före år 2010, anför motionärerna. De menar att elcertifikaten åstadkommer byte mellan energislag men att de inte skapar incitament till nyetableringar. De olika elproduktionsteknikerna för förnybar energi befinner sig i olika mognadsfaser och har därför olika kostnadseffektivitet, säger motionärerna. De anser att med det föreslagna systemet, där all förnybar produktion

får samma stöd, finns det en uppenbar risk att biobaserad kraftvärme som är billig att producera konkurrerar ut övriga förnybara energitekniker och att det är kontraproduktivt för miljönyttan. Kristdemokraterna är övertygade om att framtidens energisystem måste baseras på många olika tekniker. De föreslagna elcertifikaten omgärdas också av en omfattande administration och byråkrati, vilken särskilt kommer att drabba småskaliga elleverantörer, anför motionärerna vidare. De befarar att regeringens förslag kommer att medföra en utslagning av små elleverantörer till förmån för större. Systemet med elcertifikat innebär också en risk att stora elbolag tar ut stora vinster genom höga priser på elcertifikat som konsumenterna tvingas att köpa, menar motionärerna.

Kristdemokraterna anser att de små kraftverkens bidrag till eltillförseln är viktig – ca 1 200 små vattenkraftverk, ca 500 vindkraftverk och vissa kraftvärmeverk ger omkring 1,5 % av den totala elproduktionen. För närvarande går utvecklingen inom vattenkraftssektorn i fel riktning – företag läggs ned och kunskap går förlorad, anför motionärerna. De befarar att om denna trend fortsätter kommer Sverige att vara åskådare när världsmarknaden för småskalig vattenkraft förbättras. Stabila villkor och en rimlig prisnivå är avgörande för den småskaliga produktionen och dess leverantörer, säger motionärerna. Kristdemokraterna anser att det är förvånande att regeringen utesluter torven från certifikatsystemet. Torvens egenskaper står mycket nära biomassa och biobränsle enligt Torvproducentföreningens bedömning och torven kan tillsammans med trädbränsle spela en viktig roll för att öka andelen biobränslen i kraftvärmeverk, anför motionärerna. De menar att om torven exkluderas från certifikatsystemet uppstår en risk för att kraftvärmeproduktion med torv ersätts med kol. Regeringen bör därför ompröva torvens ställning som ett icke förnybart energislag, föreslår motionärerna. Kristdemokraterna anser att det är orimligt att elcertifikatsystemet helt skall betalas av konsumenten på kort sikt. För det enskilda hushållet försämras ekonomin med åtskilliga hundralappar per år och dessutom kan en administrationsavgift på 200–300 kr tillkomma per konsument och år, anför motionärerna. De anser också att den omfattande byråkrati som omgärdar reformen kräver en längre startperiod än vad regeringen har föreslagit och att elmarknadens aktörer behöver en längre tid att anpassa sig till de nya förutsättningarna.

Eftersom de olika elproduktionsteknikerna för förnybar energi ligger i olika mognadsfaser vill Kristdemokraterna ha ett system som ger differentierat, initialt stöd till olika tekniker. Motionärerna förordar ett fastprissystem för förnybar el, där staten garanterar ett visst pris under ett uppbyggnadsskede, varefter priset skall fasas ut. Kristdemokraterna delar inte regeringens uppfattning om att ett fastprissystem skulle motverka en teknikutveckling av förnybara energikällor, då det inte längre skulle finnas incitament att sänka kostnaderna. Fördelen med ett fastprissystem jämfört med elcertifikaten är att det förra ger möjlighet till prisdifferentiering mellan olika förnybara energislag och främjar nyinvesteringar, säger motionärerna. De hänvisar till att ett fastprissystem för förnybar energi i andra länder, t.ex. Tyskland, Spanien och

Danmark, har visat sig vara mycket framgångsrikt. Motionärerna vill att regeringen skall låta utreda ett fastprissystem för förnybar energi i stället för det föreslagna elcertifikatssystemet. Kostnaderna för den enskilde konsumenten blir med stor sannolikhet betydligt lägre, då ett fastprissystem inte blir lika administrativt krävande, sågs det.

På längre sikt måste utgångspunkten för all elproduktion vara att den skall bära sina miljökostnader i enlighet med principen om att förorenaren betalar, anför motionärerna. De menar att ett hållbart system på lång sikt är handel med utsläppsrätter och att energipolitiken på sikt måste övergå från subventioner till förnybara energikällor till att låta miljöfarlig produktion betala. På såväl nationell som europeisk nivå har system för handel med utsläppsrätter utretts – i betänkandena Förslag till svensk klimatstrategi (SOU 2000:23) och Handla för att uppnå klimatmål (SOU 2000:45) samt i EG-kommissionens grönbok om handel med utsläppsrätter för växthusgaser inom EU. Sverige bör i EU aktivt arbeta för att det kommer till stånd en europeisk, avreglerad energimarknad, som inkluderar en gemensam handel med utsläppsrätter, förordar motionärerna. De anser att ett nationellt eller nordiskt system i avvaktan på en europeisk marknad för utsläppsrätter kan prövas.

I motion 2002/03:N390 (kd) redovisas Kristdemokraternas inställning till vissa tekniker och energibärare för energiproduktion. Beträffande torv sägs att Kristdemokraterna anser att den ringa andel av energiförsörjningen som utgörs av torv är acceptabel. Biobränslena spelar en viktig roll i utvecklingen mot ett uthålligt energisystem, anför det i motionen. Medan de fossila bränslena olja, kol och naturgas släpper ut 202–328 tusen ton koldioxid per TWh är siffran för biobränslen i praktiken noll, anför motionärerna. Kristdemokraterna ser positivt på att biobränslenas andel av den totala energiproduktionen ökas årligen men är kritiska till den brist på långsiktighet i planeringen som gäller svensk energipolitik, inklusive vindkraften och vattenkraften. När det gäller solenergi sägs slutligen att Kristdemokraterna länge har arbetat för att stödja forskningen kring solceller, där Sverige intar en framskjuten position. Vidare ser motionärerna positivt på fortsatt statligt stöd till solenergi men anser det vara förödande att regeringen endast ger besked för två år framåt.

Ett tillkännagivande om åtgärder för att underlätta för vindkraftsproducenter att komma ut på elnätet med den kraft som de producerar, begärs i motion 2002/03:Bo288 (c). Energisystemet måste ställas om mot mer uthållig elproduktion, och koldioxidutsläppen måste minska, anför motionären. Hon anser att vindkraften, som inte kräver några transporter och inte ger några utsläpp, är en viktig komponent i denna process. Danmark, Tyskland och Spanien satsar storskaligt på vindkraften, vilket har lett till stor industriell utveckling, säger motionären och anser att Sverige med sina stora ytor, långa kuster och goda vindförhållanden har goda förutsättningar. Vindkraften omgärdas dock, enligt motionären, av krångel och ekonomisk osäkerhet som gör utbyggnaden vanskelig. Statsmakterna har en uttalad önskan om en snabb utbyggnad av förnybar energiproduktion, säger motionären. Hon anser att det är mycket angeläget att ta till vara det intresse som finns att satsa på förnybar, miljövän-

lig och inhemsk energi och nämner att ett problem kan vara att elnätet inte är dimensionerat för att ta emot den producerade kraften.

I motion 2002/03:N7 (mp), som väckts med anledning av propositionen, begärs tillkännagivanden i följande fem avseenden: om att det är viktigt att den kraftutbyggnad som följer av elcertifikaten åtföljs av ett instrument för att fasa ut minst lika stor andel fossil kraft och kärnkraft; om att arbetet med hushållning och effektivisering, särskilt av elvärmens, skall drivas med betydligt större kraft än hittills; om att till den föreslagna lydelsen av definitionen i 1 kap. 2 § lagen om elcertifikat "förnybar energikälla: en energikälla som förnyas på naturlig väg" skall fogas "och som är koldioxidneutral, enligt de definitioner som gäller för Sveriges redovisning till klimatkonventionen"; om att ambitionsnivån skall höjas, särskilt för år 2010; om att regeringen skall anmoda alla statliga förvaltningar och verk att köpa grön el, enligt Naturskyddsföreningens kriterier för Bra miljöval.

Det finns två principiella metoder att förändra energisystemet så att ohållbara energikällor fhas ut och mer hållbara fhas in, sägs det i motionen. Den ena är att staten pekar ut vad som skall bort, nämligen fossila bränslen och kärnkraft, och att förorenaren betalar, t.ex. genom miljöskatter eller genom administrativa styrmedel. I takt med att den gamla elproduktionen fhas ut, uppstår en efterfrågestyrd marknad för förnybar kraft. Den andra metoden är att bestämma vilka förnybara energikällor staten vill skall förekomma, t.ex. vindkraft, och driva fram en utbyggnad genom reglerade priser eller reglerade kvantiteter. Förslaget om elcertifikat innebär att staten kommenderar fram ett visst utbud av förnybar el, vilket motionärerna anser ligger i linje med en svensk tradition. Den förstnämnda metoden är enligt Miljöpartiets mening att föredra och detta av följande skäl: den är effektivare nationalekonomiskt, den är rättvisare och den står framför allt i tydligare relation till målet. Motionärerna anser att mer kärnkraft och fossilkraft skulle fhas ut genom åtgärder som riktar sig direkt mot dessa än genom åtgärder som främjar alternativ. En fördel med koldioxidskatt är också att den slår hårdast mot de värsta energikällorna, medan elcertifikatssystemet inte gör någon sådan åtskillnad, anför motionärerna. De påpekar att koldioxidskatt hittills inte alls har använts på el, med motivering att svenska fossileldade kraftföretag skulle missgynnas i förhållande till konkurrenter i andra länder. Enligt motionärernas mening har regeringen dock inte prövat de möjligheter som finns till gränsjusterad koldioxidskatt eller försökt samordna sin koldioxidpolitik med Finland, Danmark och Tyskland. I den framtida handeln med utsläppsrätter finns det emellertid en möjlighet att ändra på detta genom att kraftproduktionen tilldelas en utsläppskvot som är betydligt mindre än utsläppen de senaste åren, och att denna kvot dessutom skall krympa för varje år, säger motionärerna. De anser också att kärnkraftsskatten – av miljöskäl – borde höjas och att en avveckling av kärnkraften borde drivas på, t.ex. genom en skärpning av säkerhetskraven och att kärnkraftsföretagen åläggs att betala sina egna försäkringskostnader. Att låta förorenaren betala har fördelen att sparande/effektivisering värderas lika högt som förnybar energi, säger motionärerna sammanfattningsvis.

Eftersom den svenska elförbrukningen är 2,6 gånger högre per capita än i resten av EU är det klart att kärnkraften och den fossila elproduktionen inte kan ersättas med ny el, utan till största delen måste effektiviseras eller konverteras bort, anför motionärerna vidare. De anser att statligt stöd till ny elproduktion utan föregående avveckling av fossil kraft och kärnkraft tenderar att leda till en fastlåsning i överkonsumtion. Sverige utmärker sig för ett extremt slöseri med el, särskilt elvärme, vilket leder till effektoppar som i sin tur leder till extrema priser och risker för försörjningen, menar motionärerna. Deras förslag till lösning av detta problem innebär kraftfulla åtgärder för att få ned elanvändningen i allmänhet och elvärmen i synnerhet.

Förutom insatser för att motverka ohållbara energikällor (fossil- och kärnkraft) behövs det också någon typ av stöd för den förnybara energin, bl.a. för att undvika extrem ryckighet i elpriserna i övergången från ohållbar till hållbar elproduktion, anför motionärerna. De hänvisar till tidigare energimotioner från Miljöpartiet, i vilka har preciserats ett mål om 25 TWh ny förnybar el fram till år 2010. Under förutsättning att det skall vara stöd till förnybar el, så är, enligt motionärerna, ett elcertifikatssystem att föredra framför ett system med fasta priser, eftersom det förstnämnda innebär ett visst element av marknadsvärdering.

Elcertifikaten kommer av många att förväxlas med det existerande systemet med miljömärkt el, förmodar motionärerna. De uppger att denna typ av el, med benämningen Bra Miljöval, redan har en avsevärd omfattning, ca 15 TWh år 2001, dvs. den är mer omfattande än vad elcertifikatssystemet kommer att bli under de närmaste åren. Bra miljöval är mycket bättre än elcertifikat, eftersom det förstnämnda systemet innebär att 100 % av elen är någorlunda hållbar, anser motionärerna. De föreslår att regeringen skall ålägga samtliga statliga förvaltningar och verk att köpa Bra miljövals-el. Elcertifikatssystemet är inte det enda, och inte heller det viktigaste, instrumentet för att ställa om energisystemet till hållbarhet, säger motionärerna. De menar dock att elcertifikatssystemet – med de i motionen redovisade reservationerna – kan ge ett bidrag till att minska koldioxidutsläpp och att fasa ut kärnkraften.

I motion 2002/03:N348 (mp) från allmänna motionstiden föreslås tillkännagivanden i följande två avseenden: om en utredning av möjligheten av kompletterande stöd i form av t.ex. kreditgarantier; om att regeringen snarast skall utreda möjligheten att koppla avtrappning av miljöbonusen till prisutvecklingen på certifikatsmarknaden. Miljöpartiet stöder principen med elcertifikat under förutsättning att vissa ändringar görs i förslaget för att säkerställa långsiktigt stabila ekonomiska förutsättningar för investeringar i t.ex. vindkraft, sägs det. Regeringen har föreslagit en bibehållen miljöbonus som trappas ned till noll under sju år, konstaterar motionärerna men anser att problemet är att nya investeringar görs med väsentligt längre tidshorisont än sju år och att en bibehållen miljöbonus under sju år således är helt verkningslös om syftet är att dämpa osäkerhet i ett inledningsskede. Skall en bibehållen miljöbonus ha någon effekt, måste en eventuell avtrappning kopplas till prisut-

vecklingen på elmarknaden och elcertifikatsmarknaden, anför motionärerna. De föreslår att även andra möjligheter till kompletterande stöd, t.ex. genom kreditgarantier, skyndsamt skall utredas.

Riksdagen bör göra ett tillkännagivande om mål för el producerad med förnybara energikällor, anför det i motion 2002/03:N339 (mp). Att ställa om det svenska energisystemet till långsiktigt hållbara energikällor och komma bort från beroendet av fossilbränslen och kärnkraft är en av de viktigaste politiska frågorna, säger motionären. Han menar att en kraftfull satsning på vindkraft, solenergi och biobränslen skulle, förutom stora miljövinster, ge svensk industri en möjlighet att bli världsledande på teknikområden som har stor tillväxtpotential. Enligt en FN-rapport kommer 30 % av världens energi att komma från solen om 30 år, och vindkraft har en årlig tillväxt på 30 %, säger motionären. Han anser att den svenska vindkraftsindustrin kan växa, men att det då krävs en stor hemmamarknad. Systemet med elcertifikat innebär, enligt motionären, en alltför låg ambitionsnivå och han befarar att såväl vindkraft som solenergi kommer att få svårt att hävda sig. Han hänvisar till utlåtanden från remissinstanser, enligt vilka systemet kommer att leda till bränslebyten i befintliga kraftverk men få nya produktionsanläggningar. Därmed äventyras såväl målen om minskade utsläpp av växthusgaser som kärnkraftsavvecklingen, anför motionären.

Vissa kompletterande uppgifter

Ett genomförande av elcertifikatssystemet förutsätter, som nämnts, en anmälan hos EG-kommissionen och att systemet anses vara förenligt med EG-fördraget. Kommissionen har i beslut i februari 2003 meddelat regeringen att elcertifikatssystemet delvis inte utgör stöd och delvis utgör stöd som är förenligt med EG-fördraget. Kommissionen anser att den förmån som tilldelats producenter av grön el genom försäljning av elcertifikat på marknaden inte utgör statligt stöd. Vidare påpekar kommissionen att garantipriset, som finns tillgängligt som ett alternativ för producenter av grön el, utgör statligt stöd till dessa producenter när det utnyttjas.

När det gäller handel med utsläppsrätter, som berörs i motionerna, kan noteras att EU:s miljöministrar har nått en politisk överenskommelse om en gemensam ståndpunkt avseende ett EG-direktiv om handel med utsläppsrätter. Direktivet ställer bl.a. krav på att kraft- och värmeproducerande samt energiintensiv industri skall inneha tillstånd för att släppa ut koldioxid. Senast den 1 januari 2005 skall de nationella författningar som är nödvändiga för att följa direktivet träda i kraft. Regeringen har tillsatt en parlamentariskt sammansatt delegation, den s.k. FlexMex2-utredningen (dir. 2001:56), med uppgift att utarbeta ett förslag till ett svenskt system och ett regelverk för Kyoto-protokollets flexibla mekanismer, dvs. handel med utsläppsrätter samt de två projektbaserade mekanismerna gemensamt genomförande och mekanismen för ren utveckling. Handel med utsläppsrätter innebär överlåtelse av utsläppsutrymme mellan länder utan att överlåtelsen knyts till något visst konkret projekt. Gemensamt genomförande innebär en överenskommelse mellan

två länder med åtaganden i Kyotoprotokollet där det ena landet investerar i ett projekt i det andra landet som resulterar i utsläppsminskningar som helt eller delvis kan krediteras investerarlandet. Mekanismen för ren utveckling liknar gemensamt genomförande men projektet genomförs i detta fall i ett utvecklingsland utan något kvantitativt åtagande i Kyotoprotokollet. Delegationen skall fram till den 31 december 2004 bistå regeringen i utformningen av kriterier för klimatprojekt inom ramen för gemensamt genomförande och mekanismen för ren utveckling samt, på regeringens begäran, löpande yttra sig över Energimyndighetens förslag till klimatprojekt inom ramen för gemensamt genomförande och mekanismen för ren utveckling med utgångspunkt i Kyotoprotokollet och dess förväntade regler och riktlinjer. Om de projektbaserade mekanismerna inte kan inkluderas i ett system för handel med utsläppsrätter skall delegationen senast den 31 december 2004 lämna förslag på vilket regelverk och vilka institutioner som kan behövas för de projektbaserade mekanismerna.

När det gäller utfasning av kärnkraft som berörs i några motioner kan noteras att regeringen i juni 2002 beslöt om att tillsätta en förhandlingsman (generaldirektör Bo Bylund) med uppdrag att för statens del genomföra överläggningar med industrin i syfte att förbereda en överenskommelse om en långsiktig hållbar politik för den fortsatta kärnkraftsutvecklingen och omställningen av energisystemet.

Beträffande frågan om hushållning och effektivisering, särskilt av elvärmen, som tas upp i en motion kan noteras att i 2002 års energipolitiska proposition föreslogs insatser motsvarande 200 miljoner kronor årligen under en femårsperiod för insatser för en effektivare energianvändning (prop. 2001/02:143, bet. 2001/02:NU17). Häri ingår stöd till kommunal energirådgivning, insatser för information, prövning och märkning samt medel för teknikupphandling. Vidare kan nämnas att Boverket har getts i uppdrag att utreda förutsättningarna för att införa förbud mot elvärme i nybyggnation. Uppdraget skall redovisas den 30 juni 2003.

I en motion refereras till Lagrådets synpunkter på förslaget om elcertifikatlagen. Lagrådet påpekar i sitt yttrande (propositionen, bilaga 5) bl.a. att elcertifikatssystemet erbjuder nya situationer att bedöma från mer allmänna rättsliga utgångspunkter för elproducenter och andra på elmarknaden liksom för myndigheter och domstolar. Lagrådet anför att även i senare skeden får uppkommande rättsfrågor till stor del övervägas och lösas i rättstillämpningen. Mot bakgrund av vad som framkommit under ärendets beredning bedömer Lagrådet dock att det knappast finns anledning att befara att tillämpningsproblemen skall vara av sådant slag att de inte kan bemästras. Erfarenheterna kan dock snart visa på komplikationer som för närvarande inte är tillräckligt skönjbara, säger Lagrådet.

I några motioner tas upp frågan om stöd till forskning inom energiområdet. I 1997 års energipolitiska beslut avsattes 5,6 miljarder kronor för forskningsinsatser under en sjuårsperiod. Programmet utvärderas för närvarande av en särskild utredare, direktör Peter Nygårds. Enligt direktiven (dir. 2001:122)

innefattar uppdraget att granska och utvärdera insatserna inom 1997 års långsiktiga energipolitiska program och analysera behovet av förändringar, att lämna förslag till riktlinjer för den planeringsperiod som inleds år 2003 och att redovisa insatser som skall leda till en långsiktigt hållbar energiförsörjning. Vidare skall en fördjupad analys göras av de resultat som nåtts inom ramen för det långsiktiga energipolitiska programmet, och utredaren skall då särskilt granska i vilken utsträckning omvärldsförändringar har påverkat förutsättningarna för genomförandet av programmet. Uppdraget skall vara avslutat senast den 1 juni 2003.

Vid ett besök hos Energimyndigheten i februari 2003 informerades utskottet om myndighetens arbete inför införandet av elcertifikatssystemet.

Det kan slutligen noteras att regeringen nyligen fattat beslut om att tillsätta en särskild utredare, direktör Sten Kjellman, avseende fortsatt utveckling av el- och naturgasmarknaderna. I uppdraget (dir. 2003:22) ingår följande:

- att följa det pågående arbetet inom EU med att utforma gemensamma regler för den inre marknaden för el och naturgas och lämna förslag till lagstiftning och regelverk i övrigt som krävs för att genomföra Europeiska gemenskapens reviderade el- och gasmarknadsdirektiv samt överväga och i förekommande fall lämna förslag till ändringar som föranleds av förordningen om gränsöverskridande handel med el,

- att föreslå hur de rapporteringar som krävs i direktiven skall genomföras,

- att analysera om det finns tänkbara förbättringar att göra på elmarknaden och naturgasmarknaden och om så är fallet föreslå åtgärder för detta,

- att utvärdera hur strukturförändringarna har påverkat konkurrensen på elmarknaden och belysa konkurrensen på elmarknaden ur ett nordiskt och europeiskt perspektiv,

- att analysera hur specifika krav på elleverantören lämpligen bör utformas,

- att utreda behovet av sanktionssystem mot nätföretag som inte följer el-lagens föreskrifter om leverantörsbyten,

- att analysera möjligheter till effektivare tillsyn av anslutningsavgifter,

- att göra en kompletterande analys av frågan om skärpning av kravet på åtskillnad mellan elnätverksamhet och konkurrensutsatt verksamhet,

- att utreda behovet av offentlig upphandling av anvisad elleverantör,

- att kartlägga konsekvenserna av att bestämmelsen om att de småskaliga elproducenterna endast skall betala för den del av nättariffen som motsvarar årlig kostnad för mätning och rapportering tas bort,

- att bedöma konsekvenserna för resursbehovet för tillsynen av el- och naturgasmarknaderna av de förslag som läggs fram.

Uppdraget skall, i den del som avser genomförandet av el- och gasmarknadsdirektiven och frågan om skärpning av kravet på åtskillnad mellan elnätverksamhet och konkurrensutsatt verksamhet, redovisas senast den 31 oktober 2003. Övriga frågor skall redovisas senast den 14 september 2004.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottet behandlar först frågan om avslag på regeringens förslag om införande av ett elcertifikatssystem och därefter motionsyrkanden om energipolitikens inriktning.

Avslag på regeringens förslag om införande av ett elcertifikatssystem

Riksdagen har, som tidigare redovisats, vid två tillfällen – hösten 2000 och våren 2002 – tagit ställning i frågan om införande av ett elcertifikatssystem. Syftet med systemet är att främja produktion av förnybar el så att sådan el skall kunna hävda sig på elmarknaden. Enligt den överenskommelse om energipolitiken som våren 2002 träffades mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Centerpartiet skall energiförsörjningen i ökande utsträckning baseras på förnybara energikällor. Utskottet återkommer till frågan om de förnybara energikällornas ställning i det följande avsnittet om energipolitikens inriktning.

Utskottet ser mycket positivt på det föreslagna elcertifikatssystemet och anser att det kommer att skapa möjligheter för en fortsatt utbyggnad av elproduktionen från förnybara energikällor, samtidigt som det stimulerar en marknadsdynamik som främjar kostnadseffektivitet och teknikutveckling. Utskottet tillstyrker därför regeringens förslag om att ett sådant certifikatssystem skall införas den 1 maj 2003. Enligt utskottets uppfattning finns det behov av en kraftfull satsning för att främja investeringar i elproduktion från förnybara energikällor. Elcertifikatssystemet kommer att ge långsiktiga och stabila förutsättningar så att investeringar i förnybar elproduktion genomförs. Systemet kan också, som nämnts, genom sin marknadsdynamik förväntas stimulera teknikutveckling och kostnadseffektivitet. Samtidigt stimulerar systemet en konkurrens mellan olika förnybara energislag, vilket bör medverka till att produktionskostnaderna pressas ned.

I de motioner i vilka det yrkas avslag på förslaget om införande av elcertifikatssystemet anförs som ett argument att systemet är komplicerat och administrativt krångligt. Utskottet återkommer till de olika, konkreta delarna i elcertifikatssystemet i de följande avsnitten. I detta sammanhang vill utskottet endast notera att systemet – genom att vara marknadsnära – innebär ett relativt nytt sätt att hantera frågan om främjande av produktion av förnybara energikällor. Som med alla nya system är det rimligt att anta att det kan komma att uppstå olika inkörningsproblem. Utskottet utgår från att regeringen och de berörda myndigheterna kommer att noga följa utvecklingen och ta initiativ till de eventuella modifieringar av systemet som kan komma att behövas. Utskottet vill därvid understryka att det är angeläget att regeringen löpande håller riksdagen och utskottet informerade om hur den praktiska tillämpningen av systemet fungerar.

Modifieringar av elcertifikatssystemet kan också komma att aktualiseras i samband med ställningstaganden och beslut på närliggande områden. Som

redovisats pågår olika utrednings- och beredningsarbeten på skatte- och miljöområdena. Detta har också uppmärksammats i de här aktuella motionerna. Utskottet återkommer till denna fråga i det följande avsnittet.

Med det anförda avstyrker utskottet de här aktuella motionerna i berörda delar.

Riktlinjer för energipolitiken

Som tidigare redovisats kopplas ställningstagandena till det föreslagna elcertifikatssystemet i de här aktuella motionerna till respektive partiers syn på energipolitiken och synen på förnybara energikällor. Utskottet behandlar i detta avsnitt frågan om riktlinjer för energipolitiken.

Utskottets syn på energipolitikens inriktning överensstämmer med den som riksdagen beslöt om våren 2002 (prop. 2001/02:143, bet. 2001/02:NU17). I sitt ställningstagande framhöll utskottet att den överenskommelse som träffats mellan företrädare för Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Centerpartiet och som realiserades genom den då aktuella propositionen innebär ytterligare steg framåt i arbetet för en trygg, effektiv och miljövänlig energiförsörjning samtidigt som det var en bekräftelse på att de energipolitiska riktlinjerna från 1997 års uppgörelse låg fast.

Den svenska energipolitikens mål är enligt riksdagsbeslutet att på kort och lång sikt trygga tillgången på el och annan energi på villkor som är konkurrenskraftiga med dem som gäller i omvärlden i övrigt. Energipolitiken skall skapa villkoren för en effektiv och hållbar energianvändning och en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning med låg negativ påverkan på hälsa, miljö och klimat samt underlätta omställningen till ett ekologiskt samhälle. Vidare skall energipolitiken bidra till att skapa stabila förutsättningar för ett konkurrenskraftigt näringsliv och en förnyelse och utveckling av den svenska industrin. Sveriges elförsörjning skall tryggas genom ett energisystem som baseras på varaktiga, helst inhemska och förnybara, energikällor samt en effektiv energianvändning. Kärnkraften skall ersättas med effektivisering av elanvändningen, konvertering till förnybara energislag samt miljömässigt acceptabel elproduktionsteknik. I ökande utsträckning skall energiförsörjningen baseras på förnybara energikällor samtidigt som användningen av fossila bränslen skall hållas på en låg nivå.

I motionerna berörs frågan om synen på förnybara energikällor och det aktuella EG-direktivet. Riksdagen har, som tidigare redovisats, beslutat om ett mål för förnybara energikällor som innebär att användningen av el från sådana energikällor skall öka med 10 TWh till år 2010. Detta mål är i paritet med den kommentar till det indikativa målet för Sverige som den svenska regeringen lämnat i samband med antagandet av EG-direktivet. Utskottets bedömning är att detta mål är väl avvägt med hänsyn tagen till bl.a. miljömässiga, ekonomiska och tekniska intressen, och utskottet noterar att den resulterande ökningstakten motsvarar genomsnittsnivån för ökning per capita enligt EG-direktivet. Samtidigt vill utskottet framhålla att ambitionsnivån kan höjas, om det visar sig att det finns förutsättningar för att ytterligare öka elprodukt-

ionen med förnybara energikällor, i samband med den granskning som skall göras av klimatarbetet år 2004. Målet kan i detta fall sättas till 15 TWh fram till år 2012 i förhållande till 2002 års nivå.

Olika metoder för att främja utvecklingen av förnybar energi förs fram i motionerna. I propositionen redovisar regeringen, som redogjorts för, sin syn på andra system än elcertifikat – upphandlingsmodell, system baserat på principen om att förorenaren betalar och fastprissystem. När det gäller handel med utsläppsrätter pågår arbete både på nationell nivå och på EU-nivå. Enligt utskottets mening innebär elcertifikatssystemet inte något föregripande av ställningstagande till ett system med utsläppsrätter.

Frågan om verksamhetsförutsättningarna för vindkraften berörs bl.a. i motionerna 2002/03:N338 (s) och 2002/03:Bo288 (c). Som redovisats beslöt riksdagen våren 2002 om särskilda åtgärder för vindkraften, bestående av tre delar, nämligen stöd till teknikutveckling och marknadsintroduktion, ett nationellt planeringsmål innebärande en årlig produktionskapacitet på 10 TWh år 2015 och ett övergångsstöd i form av en avtrappad miljöbonus.

Enligt vad utskottet erfarit finns det en oro hos olika vindkraftsintressenter att det – även med det föreslagna elcertifikatssystemet – kommer att bli svårt att hos banksektorn erhålla de lån som erfordras för att den önskade utbyggnaden av vindkraft skall komma till stånd. Det är därför angeläget att regeringen noga följer vilka effekter elcertifikatssystemet kommer att få för verksamhetsförutsättningarna för vindkraften, bl.a. när det gäller den nämnda finansieringsfrågan och att det finns en beredskap för att vidta åtgärder om så skulle behövas.

När det gäller förslaget i en motion om att koppla avtrappning av miljöbonus till prisutvecklingen på elcertifikatsmarknaden gör regeringen enligt uppgift bedömningen att miljöbonusen bör behållas under en övergångsperiod samtidigt som en successiv nedtrappning sker. Ett system med miljöbonus förutsätter godkännande från EG-kommissionen. Det pågår för närvarande en diskussion med kommissionen om olika möjliga utformningar. Regeringen har därför i budgetpropositionen för år 2003 (prop. 2002/03:1) sagt att nivån på miljöbonusen (18,1 öre per kWh) bibehålls till dess att den exakta utformningen och kommissionens godkännande av det kompletterande stödet är klart.

I några motioner berörs frågan om utfasning av kärnkraften. Utskottet vill härvid erinra om det arbete som en särskilt tillsatt förhandlingsman bedriver i syfte att söka nå en långsiktig överenskommelse med den berörda industrin om den fortsatta kärnkraftsavvecklingen och omställningen av energisystemet.

Hushållning och effektivisering, som berörs i några motioner, är enligt utskottets mening viktiga inslag i en ansvarsfull energipolitik. I riksdagens energipolitiska beslut våren 2002 ingick också, som nämnts, insatser motsvarande 200 miljoner kronor årligen under en femårsperiod för insatser för en effektivare energianvändning. Det rör sig om insatser på områdena energirådgivning, information, prövning, märkning och teknikupphandling. Utskottet

vill också erinra om Boverkets uppdrag om förutsättningarna för ett förbud mot elvärme i nybyggnation som skall avrapporteras den 30 juni 2003.

När det gäller frågan om stöd till forskning inom energiområdet som tas upp i några motioner vill utskottet hänvisa till att – som tidigare redovisats – det sjuåriga forskningsprogram som ingick i 1997 års energipolitiska beslut nu är föremål för en utvärdering. Redovisning av detta utredningsuppdrag skall ske senast den 1 juni 2003. Utskottet kan inte se någon anledning att föregripa detta arbete genom uttalanden om ytterligare utvärderingar.

Beträffande förslaget i en motion om att statliga myndigheter skall åläggas att köpa el enligt kriteriet Bra miljöval kan nämnas att statliga myndigheter, i likhet med alla andra elanvändare, kommer att omfattas av kvotplikten (se vidare i det följande) och därmed vara ålagda att inneha elcertifikat i förhållande till sin förbrukning. Att statliga myndigheter dessutom skulle åläggas att köpa el enligt kriteriet Bra miljöval kan utskottet inte anse motiverat.

Med det anförda avstrýker utskottet samtliga här aktuella motioner i berörda delar.

Certifikatberättigande elproduktion och godkännande av anläggningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anta regeringens förslag om att el producerad med användning av vindkraft, solenergi, vågenergi, geotermisk energi, biobränslen och viss vattenkraft skall utgöra certifikatberättigande elproduktion. Riksdagen bör också genom ett tillkännagivande anmoda regeringen att vidta åtgärder så att även torv, av miljömässiga skäl, skall vara certifikatberättigande. Regeringen bör omgående göra en anmälan härom till EG-kommissionen och återkomma till riksdagen i frågan i budgetpropositionen för år 2004. *Jämför reservation 6 (mp).*

Propositionen

Regeringens förslag avseende huvudprinciper för den certifikatberättigande elproduktionen innebär att innehavare av en anläggning där el produceras med användning av vindkraft, solenergi, vågenergi, geotermisk energi, biobränslen samt viss vattenkraft skall vara berättigad att bli tilldelad elcertifikat. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Energimyndigheten skall få meddela föreskrifter om vilka krav som skall ställas på biobränslen för att produktionen av el skall berättiga till elcertifikat.

Regeringen gör bedömningen att några ytterligare miljökrav än de som redan finns i annan lagstiftning inte bör införas för den certifikatberättigande elproduktionen.

När det gäller vattenkraften föreslår regeringen begränsningar som innebär att innehavaren av en anläggning där el produceras med användning av vattenkraft skall vara berättigad att bli tilldelad elcertifikat om produktionen sker i följande typer av anläggningar:

- en anläggning som är i drift vid utgången av april 2003 och som har en installerad effekt som inte är högre än 1 500 kW,
- en anläggning som har tagits ur drift före den 1 juli 2001 och som därefter tagits i drift efter utgången av år 2002,
- en anläggning som tagits i drift första gången efter utgången av år 2002.

Om produktionskapaciteten efter lagens ikraftträdande ökats i en anläggning som var i drift vid utgången av april 2003 skall den ökade produktionen av el berättiga innehavaren att bli tilldelad elcertifikat enligt de föreskrifter som meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Energimyndigheten. Om flera småskaliga anläggningar finns i närheten av varandra och gemensamt matar in el på ledningsnätet, skall de anses som separata anläggningar vid tillämpningen av lagen.

När det gäller avgränsningen av vilken elproduktion som skall omfattas av elcertifikatssystemet, skall det tidigare nämnda EG-direktivet vara vägledande, sägs det i propositionen. I dess andra artikel ges en definition av el som är producerad med förnybara energikällor, nämligen elektricitet som är producerad i kraftverk där enbart förnybara energikällor används. Den andel av elektriciteten som produceras med förnybara energikällor i kraftverk som även använder andra energikällor skall också, enligt direktivet, omfattas av begreppet. I direktivets definition av förnybara energikällor ingår vindkraft, solenergi, geotermisk energi, vattenkraft, vågenergi och biobränslen, som är icke-fossila energikällor.

Ett självklart villkor för att elproduktionen skall omfattas av elcertifikatssystemet är, enligt regeringen, att produktionsanläggningen uppfyller svenska miljökrav med tillståndsförfarande, miljöprövning, individuellt fastställda emissionsvillkor och kontrollprogram och – i förekommande fall – gällande EG-direktiv. Det finns inte anledning att i lagen om elcertifikat införa ytterligare miljökrav, utöver de som följer av det regelverk som i övrigt gäller vid elproduktion. Det är viktigt att många producenter och olika förnybara energislag ges möjlighet att omfattas av systemet. Dessa omständigheter har bidragit till att biobränsleanläggningar och all ny vattenkraft skall omfattas av systemet, även om den nya, storskaliga vattenkraftens betydelse i sammanhanget inte skall överskattas, med hänsyn till den omfattande tillståndsprövning som krävs för att nya vattenkraftverk skall få byggas. Vid nybyggnad av vattenkraft ställs krav på en hög ambitionsnivå avseende miljökonsekvenser. Regeringen vill även erinra om propositionen om svenska miljömål (prop. 2000/01:30), där det framhålls att det är av vikt att utbyggnad av vattenkraft inte tillåts skada värdefulla vattendrag. I den nyssnämnda propositionen anförs vidare att utbyggnad av vattenkraft och andra intrång i vattendrag som i huvudsak är opåverkade inte bör ske.

Vid gränsdragningen av vilken elproduktion som skall omfattas av elcertifikatssystemet bör två utgångspunkter sammanvägas och vara avgörande. Såsom nyss redovisats skall elcertifikatssystemet omfatta sådan elproduktion som sker med användning av förnybara energikällor. Därtill bör hänsyn tas till om elproduktionen är kommersiellt självbärande, eller om det finns ett stödbehov. En utgångspunkt vid utformningen av det nya systemet är att detta skall ersätta nuvarande stödformer. De anläggningar för produktion av förnybar el som för närvarande är i drift kan delas in i tre kategorier, nämligen anläggningar utan investerings- eller driftstöd, anläggningar med enbart investeringsstöd och anläggningar med såväl investerings- som driftstöd.

Frågan om vilka krav som skall ställas på de biobränslen som skall berättiga produktionsanläggningens innehavare att bli tilldelad elcertifikat föranleder detaljerade och tekniskt komplicerade föreskrifter, säger regeringen. Synen på vilka biobränslen som är godtagbara i detta sammanhang kan även förändras över tiden. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Energimyndigheten bör därför få meddela föreskrifter härom. Vid framtagandet av sådana föreskrifter bör grundprincipen vara att all elproduktion med användning av biomassa skall vara certifikatberättigande. Regeringen avser att under våren 2003 föreslå åtgärder för den framtida inriktningen för avfallspolitiken och det förslaget avses ligga till grund för bedömningen av om elproduktion med vissa avfallsfraktioner skall vara certifikatberättigande eller ej.

Det tidigare nämnda EG-direktivet definierar biomassa som den biologiskt nedbrytbara fraktionen av produkter, avfall och rester från jordbruk, skogsbruk och närstående industrier samt den biologiskt nedbrytbara fraktionen av industriavfall och biologiskt avfall. Regeringens bedömning är att enbart den energi som utvinns ur material med biologiskt ursprung bör räknas som certifikatberättigande, förnybar bioenergi.

Ett par remissinstanser har framfört att elproduktion som sker med användning av torv bör vara certifikatberättigande, sägs det i propositionen. Utgångspunkten för regeringens kommande bedömning blir härvidlag bl.a. EG-direktivet och Torvutredningens betänkande Uthållig användning av torv (SOU 2002:100) och dess remissbehandling.

När det gäller godkännande av anläggningar föreslår regeringen att en anläggnings innehavare skriftligen skall ansöka om godkännande av anläggningen hos Energimyndigheten, innan tilldelning av elcertifikat får ske. Innehavaren av en vattenkraftsanläggning får i det enskilda fallet medges rätt att bli tilldelad elcertifikat under följande förutsättningar:

- om ett myndighetsbeslut, eller föreskrifter i annan lag eller förordning, ställer nya krav på hur verksamheten skall bedrivas eller hur anläggningen skall vara utformad och detta innebär att verksamhetens ekonomiska förutsättningar ändras på ett sådant ingripande sätt att en långsiktigt lönsam produktion inte kan ske utan det ekonomiska stöd som elcertifikaten utgör,
- om anläggningens innehavare i annat fall avser att göra omfattande ombyggnader, eller andra stora investeringar i anläggningen, och dessa är så

kostsamma att en långsiktigt lönsam produktion inte kan ske utan det ekonomiska stöd som elcertifikaten utgör. En sådan rätt får bara medges innehavaren av en anläggning vars installerade effekt är högst 15 MW.

Motionen

I motion 2002/03:N7 (mp) begärs tillkännagivande i följande fem avseenden: om att vattenkraft inte skall berättiga till certifikat; om att torv inte skall berättiga till certifikat; om att skogsbränslen endast skall vara certifikatberättigande om de kommer från s.k. FSC-märkt skog; om att småskaligt utnyttjande av biogas skall ingå i definitionen av biobränslen; om att en precisering av vilka övriga biobränslen som skall berättiga till certifikat skall underställas riksdagen. Miljöpartiet motsätter sig varje utbyggnad av vattenkraft, sägs det. Småskalig vattenkraft innebär ofta en skada på naturen som är utan all proportion till nyttan av extra el, anför motionärerna. I princip har de inga invändningar mot att effektivisering av befintliga vattenkraftverk får elcertifikat för tillskottet, men detta kan endast tillåtas efter ytterligare utredning. I ett senare skede är det möjligt att certifikaten blir föremål för gränsöverskridande handel, säger motionärerna, och då vill de inte att en suddig skrivning skall leda till en s.k. guldrusch i de svenska vattendragen.

Torv är ett fossilt bränsle, som enligt OECD, EU och FN:s klimatpanel (IPCC) avger koldioxid vid förbränning, konstaterar motionärerna. De påpekar att torvtäkter dessutom ofta innebär att stora naturvärden förstörs. Det bör inte vara regeringen, utan riksdagen, som bestämmer vad som är biobränslen, anser motionärerna. Enligt Miljöpartiets mening bör biogas ingå i elcertifikatssystemet.

Motionärerna instämmer med följande uttalanden av Naturskyddsföreningen i remissvaret över Elcertifikatsutredningens betänkande: om att skogsbränsle som skall ge certifikatberättigande bara bör få komma från s.k. FSC-certifierat skogsbruk; om att kraven på returbränsle måste vara så höga att spridningen av tungmetaller och t.ex. dioxiner inte ökar till följd av orena bränslen; om att förbränning av avfall är en lågvärdig form av återvinning, varför återanvändning och materialåtervinning bör prioriteras högre. Det finns en potential för ett ökat biobränsleuttag, inom ramen för vad naturen tål, men det finns också en risk för ett miljömässigt förödande uttag av biomassa, anför motionärerna. De anser att FSC-certifierad skog (dvs. skog som är miljöcertifierad enligt det certifieringssystem som tillämpas av den internationella organisationen Forest Stewardship Council, FSC) är ett minimikrav på hållbart uttag. Största delen av den svenska bolagsskogen är FSC-certifierad, konstaterar motionärerna. De anser att om FSC-certifierade skogsägare får ett ekonomiskt försteg genom elcertifikat, bör detta leda till att ännu mer skog certifieras, såväl i Sverige som i länder varifrån Sverige kan importera skogsbränsle.

Vissa kompletterande uppgifter

Torvutredningen säger i sitt tidigare nämnda betänkande beträffande klassificering av torv att många internationella organ klassificerar torv som ett fossilt bränsle, men att någon vetenskaplig grund för detta inte har redovisats. Utredningen konstaterar att torv inte kan kategoriseras som fossilt i geologisk mening, eftersom den inte som kol, olja och naturgas har omvandlats under tryck och bäddats in i jordskorpan under loppet av miljoner år. Torvresurserna nybildas kontinuerligt, till skillnad från de fossila bränslena. Utredningen anser att energitorven i nationella sammanhang inte bör inordnas i något klassificeringssystem eller hänföras till någon viss kategori, såsom fossilt/icke fossilt eller förnybart/icke förnybart. I stället bör det tillämpas en helhetssyn anpassad för det sammanhang som är aktuellt, t.ex. vid ställningstaganden till ekonomiska styrmedel som påverkar torvens konkurrenskraft. Utredningen förordar att torv i kommande förändringar av olika styrmedel behandlas likvärdigt med trädbränslen, så att konkurrensrelationerna inte förändras. Beträffande elcertifikat anser utredningen att både trädbränslen och torv bör berättiga till sådana. Remisstiden för Torvutredningens betänkande utgår den 28 mars 2003.

Företrädare för Svenska Torvproducentföreningen har inför utskottet framfört sina synpunkter rörande frågan om huruvida torv bör utgöra certifikatberättigande bränsle.

Utskottets ställningstagande

Regeringens förslag innebär alltså att el producerad med användning av vindkraft, solenergi, vågenergi, geotermisk energi, biobränslen och viss vattenkraft skall utgöra certifikatberättigande elproduktion. Denna avgränsning tar sin utgångspunkt i det aktuella EG-direktivet. Utskottet delar regeringens bedömning att de nämnda energikällorna skall berättiga till elcertifikat.

När det gäller frågan om huruvida torv skall vara berättigat till elcertifikat tar regeringen inte direkt ställning i propositionen utan hänvisar till bl.a. den förestående beredningen av Torvutredningens betänkande och den nu pågående remissbehandlingen av betänkandet.

Utskottet har övervägt frågan och kommit till slutsatsen att torv bör berättiga till elcertifikat. Skälen för denna slutsats är miljömässiga. Om torv inte blir certifikatberättigande kommer torven som bränsle i kraftvärmeverken att konkurreras ut av kol. Effekten av en ökad kolanvändning blir ökade miljöstörande utsläpp. Enligt utskottets bedömning föreligger ingen risk för att torv skall tränga ut användningen av biobränslen, eftersom torv inte utgör något alternativ till biobränslen. Alternativet till torv är som nämnts ökad kolanvändning.

EG-kommissionen har, som tidigare redovisats, nyligen gjort bedömningen att elcertifikatssystemet – med den uppläggning som anges i propositionen – är förenligt med EG-fördraget. Om torv skall vara certifikatberättigande krävs en förnyad prövning av kommissionen. Enligt utskottets mening bör regering-

en omgående göra en anmälan härom till kommissionen. Därefter bör regeringen – senast hösten 2003 i budgetpropositionen för år 2004 – återkomma till riksdagen med förslag om att torv skall utgöra elcertifikatsberättigande bränsle.

Riksdagen bör genom ett tillkännagivande anmoda regeringen att vidta åtgärder i enlighet med vad utskottet anfört.

I motion 2002/03:N7 (mp) framförs, som redovisats, en rad synpunkter på vilka energikällor som skall vara certifikatberättigande och farhågor för att icke önskvärda miljöeffekter kommer att uppstå, t.ex. när det gäller vattenkraft. Enligt utskottets mening finns det inte fog för dessa farhågor. Som sägs i propositionen är det självklart att samma strikta miljökrav – med tillståndsförfarande, miljöprövning, emissionsvillkor och kontrollprogram – som gäller för närvarande också skall gälla den certifikatberättigande elproduktionen.

Det är inte heller lämpligt – som föreslås i motionen – att riksdagen skulle besluta om preciserade krav på vilka biobränslen som skall vara certifikatberättigande. Den modell som regeringen föreslår och som innebär att regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Energimyndigheten får fatta beslut är enligt utskottets mening mer flexibel och därmed mer ändamålsenlig.

Utskottet avstyrker med det sagda den nyssnämnda motionen i berörda delar.

Kvotplikten

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör – med vissa ändringar – anta regeringens förslag avseende kvotplikten. Utskottet föreslår att även träskiveindustrin – förutom de i lagen angivna industrigrenarna inom den elintensiva industrin – skall undantas från kvotplikten. Vidare föreslår utskottet vissa förtydliganden avseende vilka näringsgrenar som bör avses med de i lagen angivna industrigrenarna cementindustri och gruvindustri. *Jämför reservation 7 (mp).*

Propositionen

Regeringen föreslår att det skall införas en skyldighet för elanvändare eller företrädare för dessa att senast den 1 april varje år inneha elcertifikat i förhållande till den egna förbrukningen av el, en s.k. kvotplikt. Kvotplikten skall hanteras av följande kategorier:

- elleverantörer, som sålt el till elanvändare som inte själva hanterar sin kvotplikt,
- elanvändare, som förbrukat el som de själva producerat, importerat eller köpt direkt från den nordiska elbörsen,
- elanvändare i den s.k. elintensiva industrin,
- elanvändare som själva vill hantera sin kvotplikt.

Om flera elleverantörer sålt el till samma elanvändare, och elanvändaren inte själv skall hantera kvotplikten för denna el, skall var och en av leverantörerna hantera kvotplikten för den el de sålt till elanvändaren. En elleverantör som hanterar kvotplikten för en elanvändare skall ha rätt att av elanvändaren ta ut ersättning för den tjänst som detta innebär. En sådan ersättning skall särskilt specificeras vid faktureringen till elanvändaren.

Regeringen föreslår vidare att de som skall hantera kvotplikten skall registreras hos Energimyndigheten efter egen, skriftlig anmälan. Elleverantörer, elanvändare som förbrukat el som de själva producerat, importerat eller köpt från den nordiska elbörsen samt elanvändare i den s.k. elintensiva industrin skall anmäla sig för registrering senast två veckor efter den tidpunkt då kvotplikten inträtt. Elanvändare i övrigt som själva vill hantera kvotplikten får anmäla sig för registrering. En sådan anmälan skall göras senast den 1 oktober året före det år som kvotplikten avser och kan gälla ett eller flera kalenderår. Om en registreringsavgift inte kommit in till myndigheten senast den 1 oktober skall anmälan om registrering avvisas. Om en registrering redan skett, skall i stället registreringen upphävas.

Beträffande kvotpliktiga som underlåtit att anmäla sig för registrering föreslår regeringen att om Energimyndigheten har en välgrundad anledning att anta att någon är en sådan kvotpliktig som självmant skall anmäla sig för registrering – och denne underlåtit att göra det – får myndigheten även utan anmälan registrera denne. Den som berörs av åtgärden skall beredas tillfälle att yttra sig innan en sådan registrering sker.

Den som hanterar kvotplikten skall senast den 1 mars varje år lämna en deklARATION över den elförbrukning som skall ligga till grund för beräkningen av kvotplikten. Även sådan el som undantas från kvotplikten, s.k. förlustel, frikraft och hjälpkraft skall deklarerars, liksom den el som förbrukats i tillverkningsprocessen i elintensiv industri. Deklarationen skall även innehålla en uppgift om det antal elcertifikat som skall annulleras på den deklARATIONsskyldiges certifikatkonto den 1 april samma år. En elanvändare som producerar el med användning av förnybara energikällor för egen förbrukning i en anläggning vars produktion inte är timmätt skall – om elanvändaren önskar tillgodoräkna sig den produktionen för att fullgöra sin kvotplikt – särskilt ange detta i deklARATIONen. DeklARATIONerna skall inges till Energimyndigheten. Den kvotpliktige skall vara skyldig att se till att det genom räkenskaper, anteckningar eller på annat sätt finns underlag för denna deklARATIONsskyldighet. Sådana handlingar skall bevaras i sju år efter utgången av det år då deklARATIONsskyldigheten förelåg.

Om den som är deklARATIONsskyldig inte lämnar deklARATIONen i tid eller om den är ofullständig får Energimyndigheten förelägga den berörde att lämna deklARATION eller att göra de kompletteringar som behövs. Myndigheten skall få förelägga den som är deklARATIONsskyldig att lämna uppgifter, visa upp handlingar eller ge in kopior av handlingar som behövs för att kontrollera att uppgifterna i en deklARATION är riktiga. Ett sådant föreläggande skall få förenas med vite.

Svenska kraftnät skall den 1 april varje år på ett certifikatkonto annullera det antal elcertifikat som kontohavaren angivit i sin deklaration till Energimyndigheten. En sådan annullering får dock inte gälla elcertifikat som pantsatts, utmätts, belagts med kvarstad eller blivit föremål för betalningssäkring enligt registrering på kontot eller som överlåtits enligt en preliminär registrering på kontot. Elanvändare som producerar el från förnybara energikällor för egen förbrukning i en anläggning vars produktion inte är timmätt får fullgöra sin kvotplikt, eller del av den, genom att tillgodoräkna sig denna produktion.

Regeringen föreslår följande undantag vid beräkningen av kvotplikten:

– el som matats in på det elektriska nätet i syfte att upprätthålla nätets funktion, s.k. förlustel,

– el som av en leverantör har levererats till en förbrukare utan ersättning i enlighet med ett avtal om intrångsansättning, s.k. frikraft, och där leveransen sker vid en lägre effekt än 50 kW,

– el som förbrukas i tillverkningsprocessen i stål- och metallverk, massa- och pappersindustrin, baskemikalieindustrin, gruvindustrin, cementindustrin och petroleumraffinaderier,

– el som en elanvändare själv producerat och förbrukat, om produktionsanläggningens generator har en märkeffekt om högst 50 kW,

– el som har förbrukats i produktionen av el, s.k. hjälpkraft.

Beträffande kvotens utveckling över tiden föreslår regeringen att kvotplikten för en elanvändare skall omfatta det antal elcertifikat i förhållande till elanvändarens förbrukning av el som framgår av följande tabell. Antalet certifikat den kvotpliktige skall inneha den 1 april varje år bestäms för varje år till ett visst antal certifikat genom avrundning till närmaste heltal, dock lägst ett. Om en elanvändares kvotplikt hanteras av en elleverantör skall elanvändarens förbrukning av el anses motsvara den mängd el för vilken elanvändaren fakturerats av leverantören. Detsamma skall gälla när elanvändaren själv hanterar sin kvotplikt.

År för vilket kvotplikt skall fullgöras	Antal elcertifikat per levererad eller förbrukad MWh
2003	0,074
2004	0,081
2005	0,104
2006	0,126
2007	0,141
2008	0,153
2009	0,160
2010	0,169

Regeringen gör bedömningen att en översyn av de framtida kvotnivåerna bör göras vartannat år med start år 2004. Med hänsyn till kravet på stabilitet bör omprövningen vid dessa tillfällen inte omfatta det nästkommande året. I samband med dessa omprövningar bör möjligheten övervägas att höja ambitionsnivån när det gäller målet för den framtida förnybara elproduktionen. År 2004 utgör också en kontrollstation för den tidigare nämnda klimatpropositionen, vilket kan få stor betydelse för den framtida inriktningen.

Regeringens lämnar också förslag om att en certifikatberättigad producent under åren 2004–2008 till ett fast pris, garantipris, skall kunna lösa in de elcertifikat som producenten tilldelats det föregående kalenderåret. Inlösen skall ske fr.o.m. den 30 april t.o.m. den 30 juni hos Energimyndigheten. De priser som skall gälla per certifikat framgår av följande tabell:

År	Pris (kr)
2004	60
2005	50
2006	40
2007	30
2008	20

Motionerna

I motion 2002/03:N374 (s) begärs ett tillkännagivande om att regeringen skall tillse att hushållen inte drabbas av kraftigt höjda elkostnader med anledning av elhandelsföretagens administration av elcertifikaten. Administration och debitering medför fasta kostnader som är oberoende av om kunden har stor eller liten elförbrukning, säger motionärerna. De anser att risken därmed är uppenbar att de små elanvändarna, såsom hushållen, kommer att drabbas av kraftiga prishöjningar på grund av elhandelsföretagens administrationskostnader, som skall fördelas på förhållandevis få kilowattimmar. Effekten kan bli att hushållen kommer att betala mer för administrationen än vad de betalar för elcertifikaten, befarar motionärerna.

Riksdagen bör göra ett tillkännagivande om att eventuella undantag för kvotplikt till elintensiv industri skall ställas i relation till pågående utredningar – Skattenedsättningskommittén, FlexMex2-utredningen och den aviserade förändringen av kraft- och fjärrvärmebeskattningen, så att den elintensiva industrin inte får oskäligen skattelättnader, anför det i motion 2002/03:N7 (mp). Den elintensiva industrin är inget homogent block, utan innefattar modern och starkt föråldrad industri, industri som har stora möjligheter att minska sin elanvändning och industri som har små sådana möjligheter samt industri med stor betydelse för ekonomi, sysselsättning och välfärd och industri med dåliga förutsättningar för överlevnad, säger motionärerna. De anser att det är just i den elintensiva industrin som elcertifikaten skulle kunna ge

påtagliga effekter. Om priset stiger med 1 öre per kWh, påverkar det inte hushållen särskilt mycket, men om priset höjs med 1 öre per kWh i den elintensiva industrin motsvarar det en höjning med 5–10 %, anför motionärerna. De menar att det kommer att leda till en översyn av elförbrukningen, med goda möjligheter till kostnadsbesparingar. Att undanta skogsindustrin från kvotplikt anses särskilt omotiverat, då både tillverkning av kemisk massa och återvinningsmassa sägs ha goda förutsättningar att ge ett överskott av certifikatberättigande el. Att undanta petroleumraffinaderier från kvotplikt står i motsatsställning till principen om att förorenaren betalar och gör det svårare för Sverige att klara det klimatmål som riksdagen antog år 2002, säger motionärerna. De anser att elcertifikatsfrågan inte kan ses isolerad och att det inte får bli så att de stora, enligt motionärerna ofta kraftigt miljöstörande, elförbrukarna får allt billigare el, medan hushållskunder får allt dyrare el. Det samlade resultatet av tidigare nämnda pågående utredningsarbeten bör vara att svensk industri har ungefär samma elpriser och villkor som konkurrenterna, anför motionärerna.

I motionen berörs också – dock utan formellt yrkande i saken – frågan om vem som skall hantera kvotplikten. Motionärerna anser att det bör utredas om nätbolagen i förenklande syfte kan hantera kvotplikten i stället för, som regeringen föreslår, elanvändarna. Ett problem med elcertifikaten är att de är krångliga och kommer att bidra till att elräkningarna blir ännu svårbegripligare än för närvarande, möjligen också till att förnybar energi upplevs som ytterligare ett sätt för elproducenterna att ta ut högre priser från hushållen, menar motionärerna. De befvarar att krångel och ökade kostnader för administration av elcertifikaten kan komma att leda till en ytterligare minskad vilja att byta elleverantör. Nätbolagen bör kunna hantera elcertifikaten enklare och billigare än elanvändarna och de står dessutom under Energimyndighetens tillsyn, anför motionärerna.

I motion 2002/03:N348 (mp) föreslås ett tillkännagivande om behovet av översyn och justering av kvotnivåer inom elcertifikatssystemet. Den viktigaste faktorn för att, inom certifikatssystemets ramar, skapa de stabila ekonomiska förutsättningar som krävs för att främja investeringar är att priset på certifikaten hamnar på en nivå som gör investeringar lönsamma, anför motionärerna. De anser att det är mycket tveksamt om detta är fallet i regeringens förslag. Regeringen bör därför omedelbart se över kvotnivåer och snarast möjligt genomföra de justeringar som krävs för att investeringar skall komma i gång, säger motionärerna.

Även i motion 2002/03:N339 (mp) tas frågan om en höjning av kvotnivåerna upp. Motionären refererar till ett tidigare påpekande av Miljöpartiet om att kvotnivån i det föreslagna elcertifikatssystemet ligger väsentligt under de krav som ställs i det aktuella EG-direktivet. För Sveriges del innebär EG-direktivet krav på en ökning av årsproduktionen av el från förnybara energikällor med ca 25 TWh, säger motionären. Han framhåller att de föreslagna kvoterna ligger runt hälften av detta och anser att en uppgradering av kvoterna till en nivå som motsvarar EG-direktivet måste göras snarast.

Vissa kompletterande uppgifter

De i detta avsnitt aktuella motionerna tar upp tre olika frågor, nämligen undantag från kvotplikten för vissa elintensiva industrier, risken för höjda elkostnader för hushållen och kvotnivåerna.

När det gäller den förstnämnda frågan sägs i propositionen (s. 100) att den s.k. elintensiva industrin, som omfattar ett sextiototal företag i landet, representerar en ansevärd del av den totala elförbrukningen. Elförbrukningen i dessa företag uppgick till ca 39 TWh av totalt 150 TWh år 2001. Regeringen föreslår att den el som förbrukas i tillverkningsprocessen i den elintensiva industrin skall vara helt undantagen från kvotplikt. Däremot skall den el som dessa företag förbrukar i kontor, lager och andra utrymmen omfattas av kvotplikten. Mängden el som förbrukas i tillverkningsprocesserna i den elintensiva industrin måste dock komma till Energimyndighetens kännedom, så att myndigheten kan göra en korrekt bedömning av kvotpliktens storlek i det enskilda fallet. Eftersom företagen i den elintensiva industrin kommer i åtnjutande av den fördel som undantaget innebär, är det rimligt att de får ett ansvar för att hantera kvotplikten för hela sin förbrukning av el. Regeringen anser att företagen i den elintensiva industrin skall hantera kvotplikten för hela sin förbrukning av el.

I propositionen (s. 110) sägs vidare beträffande den elintensiva industrin att kostnader motsvarande dem som kvotplikten medför för svenska företag för närvarande saknas i flertalet av dessa företags konkurrentländer. Att ålägga dessa branscher kvotplikt skulle kunna få till följd att de berörda företagen flyttar sin verksamhet till andra länder, som har ett lägre kostnadstryck och lägre miljökrav än Sverige. Det är därtill de branscher som förbrukar mycket el som drabbas hårdast av kvotplikten, eftersom den baseras på elförbrukningen. Med detta som utgångspunkt anser regeringen att det är motiverat att dessa branscher skall undantas. Undantaget bör dock begränsas till att omfatta endast de processer som är specifika för dessa företag när det gäller förbrukningen av el. Således bör endast den el som förbrukas i tillverkningsprocesserna i dessa företag undantas från kvotplikten. Regeringen föreslår alltså att den el som förbrukas i tillverkningsprocessen i den elintensiva industrin inte skall beaktas vid beräkningen av kvotplikten. När det gäller sådan förbrukning som hänförs till kontor, lager och andra utrymmen skall den, liksom annan elförbrukning, däremot omfattas av kvotplikten.

För närvarande sker, som tidigare nämnts, en översyn av reglerna för nedsättning av energiskatter för vissa sektorer (dir. 2001:29). Skattnedsättningskommitténs huvuduppgift är att utreda utformningen av regler för nedsättning av skatt på energi inom sektorer som är utsatta för internationell konkurrens. Den skall också utreda förutsättningarna för en annan avgränsning av området för energiskattnedsättning för de konkurrensutsatta sektorerna än vad som gäller för närvarande. Kommittén väntas slutföra sitt arbete under våren 2003. När detta arbete har slutförts finns förutsättningar att göra en helhetsbedömning av de framtida villkoren för den elintensiva industrin med avseende på den samlade belastningen av skatter, avgifter och kvotplikt. En sådan översyn

kan göras i samband med den kontrollstation för klimatpolitiken som skall genomföras år 2004. Om liknande system införs i andra länder, och som innebär att industrin där åläggs en kvotplikt, bör naturligtvis denna kategori inte längre undantas, säger regeringen.

Till den elintensiva industrin hör företag inom stål- och metallverk, massa- och pappersindustrin, baskemikalieindustrin, gruvindustrin, cementindustrin och petroleumraffinaderier, sägs det i propositionen. För en närmare definition av vilken industri som i dessa sammanhang skall anses vara elintensiv har Statistiska centralbyråns klassificering efter s.k. SNI-koder (svensk näringsgrensindelning) varit vägledande. Dessa anges i propositionen vara 131 (järnmalmsgruvor), 132 (andra metallmalmsgruvor), 2111 (massaindustri), 2112 (pappers- och pappindustri), 241 (baskemikalieindustri), 271–273 (järn- och stålverk) och 274 och 275 (andra metallverk; gjuterier), 265 (cementindustri och kalkbruk) samt 232 (petroleumraffinaderier).

Näringsminister Leif Pagrotsky besvarade i januari 2003 en fråga (fr. 2002/03:461) av Ulla Löfgren (m) om vilka åtgärder näringsministern avser att vidta för att träfiberindustrin skall undantas från kvotplikten. Frågeställaren hänvisar till att det i Sverige finns två företag i träfiberindustrin och att processen för framställning av träfiberskivor i princip är densamma som vid framställning av papper. Energiåtgången för framställning av träfiberskivor är 1 MWh per ton board, varför industrin anses bära klassificeras som elintensiv. Om inte träfiberindustrin (med SNI-kod 20203) undantas från kvotplikten sägs risken vara överhängande att Sverige blir utan egen tillverkning av board och att därmed flera arbetstillfällen försvinner. I sitt svar redovisade näringsministern att en utgångspunkt för det föreslagna elcertifikatssystemet är att kostnaderna för den tillkommande elproduktionen skall belasta dem som använder el. De kostnader som kvotplikten medför för svenska företag saknas för närvarande i flertalet av dessa företags konkurrentländer, varför ett åläggande av kvotplikt för de berörda branscherna skulle kunna få till följd att företagen flyttar sin verksamhet till andra länder med ett lägre kostnadstryck, sade näringsministern. Det angavs därför vara motiverat att undanta vissa branscher från kvotplikt för den del av elektriciteten som förbrukas i tillverkningsprocessen. När det gäller de föreslagna undantagen från kvotplikt redovisade näringsministern att regeringens förslag bygger dels på Elcertifikatutredningens betänkande (SOU 2001:77), departementspromemorian Lag om elcertifikat (Ds 2002:40) samt remissinstansernas synpunkter och förslag, dels på det arbete som bedrivs inom Näringsdepartementet rörande s.k. långsiktiga avtal med energiintensiv industri. Han sade sig vara medveten om att avgränsningsproblem alltid kan förekomma och att regeringen avser att noga följa utvecklingen av det föreslagna certifikatssystemet, inklusive frågan om industrin och dess kvotplikt. Han hänvisade också till att i elcertifikatspropositionen anförs att regeringen, då Skattenedsättningskommittén har presenterat sitt förslag, avser att göra en helhetsbedömning av de framtida villkoren för elintensiv industri med avseende på den samlade belastningen av skatter,

avgifter och kvotplikt. I detta sammanhang kan givetvis även avgränsningar prövas.

När det gäller den andra frågan som tas upp i ett par av de här aktuella motionerna – risken för höjda elkostnader för hushållen – kan noteras att frågan behandlas i propositionen (s. 97). Där redovisas att Elcertifikatutredningen övervägde ett antal olika lösningar, med utgångspunkt att finna en väldefinierad och relativt begränsad krets av aktörer, som har förutsättningar att hantera kvotplikten på ett professionellt sätt. Utredningen har analyserat möjligheten att låta nätägare, balansansvariga eller elleverantörer hantera kvotplikten för de elanvändare som inte själva kommer att göra det. Nätföretagen är enligt ellagen skyldiga att mäta och rapportera den mängd el som de tar emot och distribuerar. De har också en affärsrelation till slutkunderna och skulle därmed kunna debitera kostnaden för att hantera kvotplikten i samband med att de fakturerar nätavgiften. Nätföretagen, vilka är ca 200 till antalet, är emellertid enligt lag förbjudna att ägna sig åt handel med el, utom för den el som avses täcka förlusterna i nätet, och de sysslar uteslutande med transmission och distribution av elektrisk kraft. Någon särskild kompetens att hantera omsättningen av elcertifikat torde normalt inte finnas i sådana företag. Nätföretagen har dessutom ett legalt monopol, vilket innebär att de avgifter dessa debiterar sina kunder omfattas av Nätmyndighetens tillsyn. Det vore således inte lämpligt att utse dem att hantera kvotplikten.

Elleverantörerna är lätta att identifiera och är så många, ca 130 stycken, att en marknad för elcertifikaten har förutsättningar att uppstå. De har en vana vid handel med el, vilken i vissa avseenden liknar handel med värdepapper. Cirka ett tiotal av dessa har dessutom Finansinspektionens tillstånd att bedriva värdepappersrörelse enligt lagen (1991:981) om värdepappersrörelse. Elleverantörerna står i ett avtalsförhållande till elanvändarna, vilket innebär att de har information om sina kunders förbrukning och en möjlighet att debitera kostnaden för tjänsten att hantera elkundernas kvotplikt. Elleverantörerna agerar, till skillnad från nätföretagen, på en konkurrensutsatt marknad. Den avgift som elleverantören debiterar kunden kommer därför att utsättas för konkurrenstryck, varför en särskild reglering och därav följande tillsyn av priset kan undvikas. Några avgörande nackdelar med att låta elleverantörerna hantera kvotplikten har dessutom inte framkommit. Vid en samlad bedömning delar regeringen Elcertifikatutredningens slutsats, att det är mest ändamålsenligt att utforma systemet så att elleverantörerna skall hantera kvotplikten i den utsträckning elanvändarna inte själva gör det.

När det slutligen gäller den tredje frågan – höjden på kvotnivåerna – som tas upp i ett par av de här aktuella motionerna är enligt Näringsdepartementet de kvotnivåer som föreslås i regeringens förslag till lag om elcertifikat baserade på en ambitiös men realistisk bedömning av hur mycket ny produktionskapacitet som är möjlig att nå på den tidsperiod det är frågan om, dvs. åren 2003–2010. I propositionen (s. 115) sägs att den framtida utvecklingen av såväl elanvändningen som den förnybara elproduktionen är förknippad med viss osäkerhet. Regeringen avser därför att noga följa systemets utveckling

och dess effekter på produktionen av förnybar el. Denna produktion är även beroende av den övriga utvecklingen på miljöområdet. Regeringen kommer som tidigare beskrivits att göra en översyn av kvotnivåerna vartannat år med start år 2004, en översyn som med hänsyn till kravet på stabilitet inte kommer att omfatta en justering av kvoterna det nästkommande året. Omprövningen år 2004 kommer att avse kvotplikten för åren 2006–2010. År 2004 utgör också en kontrollstation för klimatpropositionen, vilket kan få betydelse för denna utvärdering. I samband med dessa omprövningar kommer också möjligheten till en höjning av ambitionsnivån att övervägas, med syfte att ytterligare öka ambitionen i införandet av förnybara energikällor, främst vindkraft, så att detta kraftslag bidrar på en nivå som är förenlig med statsmakternas ambition att kraftfullt satsa på vindkraften, sägs det i propositionen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inget att erinra mot regeringens förslag om vilka kategorier som skall hantera kvotplikten.

När det gäller det undantag från kvotplikten som skall gälla för den elintensiva industrin anser utskottet dock att det behövs vissa justeringar i regeringens förslag. Dels behöver det göras ett tillägg till den aktuella bestämmelsen (4 kap. 2 § 3.), dels bör några förtydliganden av allmän- och specialmotiveringarna i propositionen göras. I den nyssnämnda bestämmelsen sägs att vid beräkning av kvotplikten avses inte el som förbrukats i tillverkningsprocessen i stål- och metallverk eller i massa- och pappersindustrin, baskemikalieindustrin, gruvindustrin, cementindustrin eller i petroleumraffinaderier.

Det tillägg till bestämmelsen som utskottet anser behöver göras avser träskiveindustrin. Det har nämligen under utskottets beredningsarbete framkommit att denna industri arbetar under likartade villkor som massa- och pappersindustrin vad avser elförbrukning i tillverkningsprocessen. Träskiveindustrin tillhör samma förädlingskedja som massa- och pappersindustrin, och tillverkningsprocesserna är likartade. Företagen inom träskiveindustrin är också utsatta för ett likartat konkurrenstryck från företag i andra länder där motsvarande kvotplikt för närvarande saknas. Utskottet föreslår sålunda att riksdagen skall göra ett tillägg till den aktuella bestämmelsen på så sätt att ordet ”träskiveindustrin” läggs till efter orden ”massa- och pappersindustrin”. Utskottets förslag framgår av bilaga 3.

Den andra förändringen avser förtydliganden av allmän- och specialmotiveringarna i propositionen. I dessa sägs (s. 111 och s. 176) att när det har gällt att bestämma vilka näringsgrenar som skall omfattas av den aktuella bestämmelsen har Statistiska centralbyråns klassificering enligt svensk näringsgrensindelning (SNI) varit vägledande. I propositionen anges att följande näringsgrenar skall undantas från kvotplikt (SNI-koder inom parentes): järnmalmsgruvor (131), andra metallmalmsgruvor (132), massa- och pappersindustri (2111), pappers- och pappindustri (2112), baskemikalieindustri (241), järn- och stålverk (271–273), andra metallverk samt gjuterier (274 och 275), cementindustri och kalkbruk (265) samt petroleumraffinaderier (232).

Utskottets beredning av ärendet har dock givit vid handen att några näringsgrenar som borde ha angivits i allmän- och specialmotiveringarna inte har medtagits, trots att de enligt gängse språkbruk inbegrips i de industrigrenar som anges i den aktuella bestämmelsen. Det rör sig om näringsgrenen Kalk, gipssten och dolomit (med SNI-kod 141.2) som enligt vedertaget språkbruk bör inräknas under ordet cementindustri i lagtexten. Vidare gäller det näringsgrenarna Brott för kemiska mineral (143) och Övrig gruv- och utvinningsindustri (145), som bör inräknas under ordet gruvindustri i lagtexten. Vid tillämpningen av den aktuella bestämmelsen bör beaktas vad utskottet anfört. Beträffande träskiveindustrin som utskottet föreslår skall tillföras den aktuella bestämmelsen bör också ett förtydligande göras. Den aktuella näringsgrenen, benämnd Industri för fanér och träbaserade skivor, har SNI-koden 202.

Utskottet har också gjort en bedömning av huruvida de föreslagna förändringarna är av den karaktären att notifiering till EG-kommissionen erfordras. Eftersom det inte är fråga om något statligt stöd till företagen inom de berörda näringsgrenarna anser utskottet att det inte finns något behov av notifiering.

I detta sammanhang kan nämnas att det i den här aktuella motionen 2002/03:N7 (mp) har framförts synpunkter på att de föreslagna undantagen skall begränsas. Utskottet vill härvid erinra om att det rör sig om en relativt kort tidsperiod på 1–2 år, innan – som sägs i propositionen – regering och riksdag kommer att få tillfälle att göra en helhetsbedömning av de framtida villkoren för den elintensiva industrin med avseende på belastningen av skatter, avgifter och kvotplikt. En sådan översyn kan göras efter remissbehandlingen av Skattenedsättningskommitténs betänkande, som skall avlämnas våren 2003, och i samband med 2004 års kontrollstation för klimatpolitiken.

Beträffande frågan om risken för höjda elkostnader för hushållen till följd av elcertifikatssystemet, som tas upp i motionerna 2002/03:N374 (s) och 2002/03:N7 (mp), vill utskottet erinra om att avgiften för tjänsten att hantera kvotplikten skall specificeras på kundernas elräkningar. Detta möjliggör för kunden att ta ställning till om någon annan elleverantör kan tillhandahålla tjänsten på bättre villkor. Kostnaden är alltså konkurrensutsatt. Utskottet har i det föregående framhållit att det är angeläget att regeringen och de berörda myndigheterna noga följer hur elcertifikatssystemet kommer att fungera i praktiken. Skulle problem uppstå av det slag som berörs i motionerna, utgår utskottet från att regeringen agerar.

När det gäller frågan om höjden på kvotnivåerna, som berörs i motionerna 2002/03:N348 (mp) och 2002/03:N339 (mp), anser utskottet att de förslag som regeringen lägger fram är väl avvägda. Som sägs i propositionen avser regeringen att noga följa systemets utveckling och dess effekter på produktionen av förnybar el. Regeringen aviserar att en översyn av kvotnivåerna skall göras vartannat år med start år 2004, varvid omprövningen år 2004 kommer att avse åren 2006–2010. År 2004 skall också, som nämnts, genomföras en uppföljning av klimatpolitiken, vilket kan få betydelse för utvärderingen. I samband med dessa omprövningar kommer möjligheten till en höjning av

ambitionsnivån att övervägas, med syfte att öka ambitionen i införandet av förnybara energikällor, främst vindkraft.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet propositionen i här berörd del, dock med den ändring av den aktuella bestämmelsen och den precisering av vilka näringsgrenar som skall undantas från kvotplikten som utskottet föreslagit. De tre här aktuella motionerna avstyrks samtidigt i berörda delar.

Kvotpliktsavgifter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anta regeringens förslag om kvotpliktsavgifter. Utskottet finner förslaget väl avvägt. *Jämför reservation 8 (mp).*

Propositionen

Regeringen föreslår att den som hanterar kvotplikten skall till staten betala en särskild avgift, en s.k. kvotpliktsavgift, i följande fall:

- om den berörde i sin deklaration angivit ett mindre antal elcertifikat än som omfattas av kvotplikten,
- i annat fall om det antal elcertifikat som omfattas av kvotplikten enligt en deklaration inte kunnat annulleras på certifikatkontot.

Avgiften per certifikat som omfattas av kvotplikten och som skulle ha annullerats föreslås uppgå till 150 % av det volymvägda medelvärdet av certifikatspriset under perioden fr.o.m. den 1 april föregående år t.o.m. den 31 mars påföljande år. För elcertifikat som skulle ha annullerats åren 2004 och 2005 föreslås kvotpliktsavgifterna uppgå till högst 175 kr respektive 240 kr per certifikat.

Kvotpliktsavgiften skall utgöra ett incitament att köpa elcertifikat och att därmed varje år den 1 april inneha ett tillräckligt antal elcertifikat i förhållande till den förbrukning av el som kvotplikten beräknas på, säger regeringen. För att utgöra ett incitament att fullgöra kvotplikten, bör kvotpliktsavgiften sättas i relation till certifikatspriset och vara högre än detta pris. För att få en rättvisande bild av priset på elcertifikaten under hela det år som föregår tidpunkten då certifikaten skall annulleras, bör ett volymvägt medelvärde av de belopp som betalats för alla sålda certifikat under året tillämpas. Att bestämma kvotpliktsavgiften till 150 % av detta medelvärde innebär en avvägning mellan syftet att förmå dem som hanterar kvotplikten att fullgöra sin kvotplikt och konsumentintresset att certifikatspriset inte tillåts att skjuta i höjden. Med en kvotpliktsavgift som relateras till medelvärdet av certifikatspriset blir gränsen flytande. Därigenom minskas risken för att kvotpliktsavgiften i sig blir styrande för priset på elcertifikaten, särskilt för den inledande handeln under året. En effektiv prisbildning kommer att innebära att certifi-

katspriset kommer att följa det jämviktspris som uppstår mellan utbud och efterfrågan av certifikaten.

Att väsentligt höja eller sänka kvotpliktsavgiften kan få oväntade och ogynnsamma konsekvenser för andra delar i certifikatssystemet, anför regeringen. Ett avgiftstak ger en entydig prisinformation till marknaden, vilket kan medföra att det blir styrande för prisbildningen på elcertifikaten, dvs. att priset på certifikaten styrs in mot taket. Risken för att detta sker torde vara större om taket ligger nära marginalpriset för elcertifikaten än om avståndet dem emellan är större. Elcertifikatutredningen hade föreslagit ett tak på 200 kr per elcertifikat för perioden 2003–2008. Regeringen anser att det inte finns några starka skäl att kraftigt avvika från utredningens förslag. Det nya för systemet innebär dock en ökad prisrisk för elleverantörerna under det första året, då priset på certifikaten är helt okänt och det ännu inte finns någon historisk prisbildning att använda som utgångspunkt. För att minska denna prisrisk har regeringen bedömt att en sänkning av taket till 175 kr för år 2004 kan vara rimlig. För att kompensera för denna sänkning anser regeringen att taket bör uppgå till 240 kr för år 2005. Regeringens bedömning är att dessa förändringar av taknivån inte skall påverka möjligheten att öka användningen av förnybar el i en sådan utsträckning att kvotutvecklingen inte uppfylls. I takt med att kvoten höjs och certifikatspriset stiger finns dock enligt regeringens bedömning en ökad risk för att taket med tiden kommer att vara styrande för prisbildningen på certifikaten. Denna risk förstärks också av den osäkerhet som råder när det gäller framtida produktionskostnader för förnybar elproduktion. Av detta skäl föreslår regeringen att takets giltighetstid begränsas till åren 2004 och 2005. Regeringen kommer att noga följa takets prisstyrande inverkan, och i samband med den omprövning av kvotens storlek som planeras till år 2004 kommer behovet av en förlängning och eventuell förändring av takets utformning att övervägas.

Regeringen föreslår vidare att Energimyndigheten senast den 1 september varje år skall fatta beslut om eventuell kvotpliktsavgift. Om Energimyndigheten inte fattat beslut om kvotpliktsavgift inom den angivna tiden, har skyldigheten att betala kvotpliktsavgift för det föregående kalenderårets förbrukning av el förfallit. Om den som hanterar kvotplikten i sin deklaration lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter av betydelse för kvotpliktens omfattning, får Energimyndigheten fatta beslut om kvotpliktsavgift eller ändra ett tidigare beslut om kvotpliktsavgift även efter den 1 september. Sådana beslut skall dock inte få meddelas efter utgången av det femte året efter det kalenderår då ett korrekt beslut skulle ha fattats.

Motionerna

I de två motionerna 2002/03:N348 (mp) och 2002/03:N339 (mp) begärs att riksdagen skall anmoda regeringen att se över och höja kvotpliktsavgifterna. En viktig faktor för att, inom elcertifikatssystemets ramar, skapa de stabila ekonomiska förutsättningar som krävs för att främja investeringar är att se till

att priset på certifikaten hamnar på en nivå som gör investeringar lönsamma, anför motionärerna.

Utskottets ställningstagande

Kvotpliktsavgiften skall utgöra ett incitament att köpa elcertifikat och varje år (den 1 april) inneha ett tillräckligt antal elcertifikat i förhållande till den förbrukning av el som kvotplikten beräknas på. Enligt utskottets mening är regeringens förslag till kvotpliktsavgifter väl avvägt.

I de två motionerna 2002/03:N348 (mp) och 2002/03:N339 (mp) förordas en översyn och höjning av kvotpliktsavgifterna. Som sägs i propositionen avser regeringen att noga följa de för åren 2004 och 2005 föreslagna pristakens prisstyrande inverkan. I samband med den tidigare nämnda, planerade omprövningen av kvotens storlek år 2004 kommer regeringen att överväga behovet av en förlängning och eventuell förändring av takets utformning. Något behov av ett uttalande av riksdagen kan utskottet därmed inte se.

Med det anförda tillstyrker utskottet propositionen i här berörd del och avstyrker de båda motionerna i motsvarande delar.

Förslagen om elcertifikatssystemet i övrigt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anta regeringens förslag om elcertifikatssystemet i de delar som inte har behandlats i det föregående.

Inledning

I detta avsnitt redovisas regeringens förslag och bedömningar avseende de delar av elcertifikatssystemet som inte föranlett några motionsyrkanden.

Propositionen

Mätning och rapportering

Regeringens bedömning är att flertalet av de anläggningar som producerar el med användning av förnybara energikällor torde vara direkt anslutna till koncessionspliktiga elnät och tillämpa timmätning av produktionen. Rapporteringen till Svenska kraftnät sker dock i samlad form. Därför behövs det regler för att kunna härleda från vilken produktionsanläggning elektriciteten kommer och för att tilldelningen av elcertifikat skall kunna ske löpande.

Regeringen föreslår att innehavare av certifikatberättigande anläggningar som inte är direkt anslutna till koncessionspliktiga elnät skall, för att tilldelas elcertifikat, själva mäta och rapportera mängden producerad el till Svenska kraftnät. Elproduktionen i samtliga anläggningar som skall omfattas av elcertifikatssystemet skall mätas genom s.k. timmätning. Om endast en del av elproduktionen i en anläggning berättigar till elcertifikat, skall innehavaren

särskilt beräkna och rapportera sådan elproduktion till Svenska kraftnät, enligt de bestämmelser som meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Energimyndigheten.

Tilldelning av elcertifikat

Regeringen föreslår att Svenska kraftnät skall tilldela en certifikatberättigad producent ett elcertifikat för varje uppmätt och till Svenska kraftnät rapporterad MWh el som producerats i en godkänd anläggning. Varje certifikat skall åsättas ett identifieringsnummer och en uppgift om det datum då det tilldelats producenten.

Elcertifikatens rättsliga natur

Regeringen gör bedömningen att elcertifikaten bör bedömas som finansiella instrument.

Bokförings- och skattefrågor

Regeringen gör bedömningen att bokföringsskyldigheten och redovisningen av elcertifikat följer av allmänna regler i bokföringslagen och årsredovisningslagarna tillsammans med den kompletterande normgivningen. Beskattningen av elcertifikat kan ske med tillämpning av gällande bestämmelser.

Regeringen föreslår en ändring i inkomstskattelagen (1999:1229) med innebörd att en särskild regel införs om att elcertifikat skall anses utgöra lager för certifikatberättigade producenter och för näringsidkare som hanterar kvotplikten. Vidare föreslås en ändring i lagen (2001:1227) om självdeklarationer och kontrolluppgifter med innebörd att en skyldighet införs för Svenska kraftnät att lämna kontrolluppgift för fysiska personer och dödsbon om innehav och avyttring av elcertifikat.

Elcertifikatens giltighetstid

Regeringen föreslår att elcertifikatens giltighetstid inte skall vara begränsad.

Upprättande av elcertifikatsregistret

Enligt regeringens förslag skall Svenska kraftnät kontoföra elcertifikat i ett register, ett s.k. elcertifikatsregister. Kontoföringen skall ske med hjälp av automatiserad behandling, varför elcertifikaten inte skall kontoföras enligt lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument.

Elcertifikatsregistret skall bestå av konton, s.k. certifikatkonton, som skall läggas upp för certifikatberättigade producenter och dem som registrerats som kvotpliktiga. Övriga får ansöka hos Svenska kraftnät om ett certifikatkonto. En sådan ansökan skall vara skriftlig och innehålla uppgifter om sökandens namn, identifieringsnummer, telefonnummer och postadress. Om en ansökan inte uppfyller de angivna kraven får Svenska kraftnät förelägga sökanden att komplettera sin ansökan.

Elcertifikaten skall tilldelas de certifikatberättigade producenterna genom att certifikaten registreras på producentens certifikatkonto. Registreringen skall ske utan oskäligt dröjsmål, sedan rapport om den certifikatberättigande elproduktionen kommit Svenska kraftnät till handa från anläggningens innehavare eller annan som rapporterar för dennes räkning.

Efter ansökan eller underrättelse skall Svenska kraftnät genast på ett certifikatkonto registrera de uppgifter som anges i en ansökan eller underrättelse och ange tidpunkten för registreringen. Om samtliga villkor inte är uppfyllda skall en preliminär registrering av uppgifterna ske. När samtliga villkor är uppfyllda skall slutlig registrering ske.

När ett elcertifikat har överlåtit skall detta registreras i elcertifikatsregistret efter ansökan från överlåtaren och de överlåtna certifikaten registreras på förvärvarens certifikatkonto. Har förvärvaren gjort en sådan ansökan skall en preliminär registrering av överlåtelsen göras på överlåtarens konto, och Svenska kraftnät skall därefter förelägga överlåtaren att yttra sig över ansökan inom två veckor från det att han fick del av föreläggandet. Om överlåtaren inom den angivna tiden inte invänder mot ansökan skall de överlåtna certifikaten registreras på förvärvarens konto.

Om panträtt har upplåtits i ett elcertifikat skall, efter ansökan från pantsättaren, pantsättningen registreras på dennes certifikatkonto. Har panthavaren ansökt om en sådan registrering skall en preliminär registrering av pantsättningen göras på pantsättarens certifikatkonto. Svenska kraftnät skall därefter förelägga pantsättaren att yttra sig över ansökan inom två veckor från det att han fick del av föreläggandet. Om pantsättaren inom den angivna tiden inte invänder mot ansökan skall pantsättningen slutligt registreras på pantsättarens konto. När en pantsättning av ett elcertifikat har upphört skall efter ansökan från panthavaren registreringen om pantsättningen tas bort från pantsättarens konto. Har pantsättaren gjort en sådan ansökan skall en preliminär registrering om panträttsens upphörande göras på pantsättarens konto. Svenska kraftnät skall därefter förelägga panthavaren att yttra sig över ansökan inom två veckor från det att denne fick del av föreläggandet. Om panthavaren inom den angivna tiden inte invänder mot ansökan skall registreringen om pantsättningen tas bort.

Regeringen föreslår också vissa ändringar i utskökningsbalken och i förmånsrättslagen (1970:979). Har Svenska kraftnät underrättats om att en innehavare av ett certifikatkonto gått i konkurs eller att ett elcertifikat utmätts, belagts med kvarstad eller blivit föremål för betalningssäkring skall detta registreras på certifikatkontot. Om Svenska kraftnät får en underrättelse om att ett konkursbeslut upphävts, en underrättelse om att en konkurs avslutats eller en underrättelse om att en utmätning, kvarstad eller betalningssäkring har upphävts eller återgått skall registreringen tas bort. Utmätning av ett elcertifikat eller en rättighet som är registrerad enligt lagen om elcertifikat skall medföra förmånsrätt genom registreringen av utmätningen enligt lagen om elcertifikat. Utmätning av ett elcertifikat eller en rättighet som är registrerad enligt lagen om elcertifikat skall säkerställas genom registrering av utmät-

ningen enligt lagen om elcertifikat. Förmånsrätt skall följa med panträtt i ett elcertifikat på grund av registrering enligt lagen om elcertifikat.

En ansökan om registrering i elcertifikatsregistret skall göras på formulär som tillhandahålls av Svenska kraftnät. Ansökan skall vara egenhändigt undertecknad av sökanden eller dennes ombud. En ansökan som inte uppfyller dessa krav skall omedelbart avvisas. En ansökan får signeras och överföras elektroniskt på det sätt som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Svenska kraftnät föreskriver.

En ansökan om registrering i elcertifikatsregistret skall innehålla uppgifter om följande:

- den registrering som begärs,
- överlåtarens eller pantsättarens namn, identifieringsnummer och postadress,
- förvärvarens eller panthavarens namn, identifieringsnummer och postadress,
- de certifikatkonton som berörs av överlåtelsen eller pantsättningen och, i förekommande fall, försäljningspriset för certifikaten.

Om en ansökan inte uppfyller de angivna kraven skall Svenska kraftnät förelägga sökanden att komplettera sin ansökan.

Svenska kraftnät skall avslå en ansökan om certifikatkonto eller en ansökan om registrering på ett certifikatkonto i följande fall:

- om ett föreläggande om komplettering inte efterföljs,
- om en överlåtare eller en pantsättare gjort invändning mot en ansökan och invändningen inte uppenbarligen saknar fog,
- om en panthavare gjort invändning mot en ansökan och invändningen inte uppenbarligen saknar fog,
- om den ansökta registreringen avser överlåtelse av ett elcertifikat för vilket pantsättning är registrerad,
- om en ansökan om överlåtelse eller pantsättning av ett elcertifikat står i strid med en mot kontohavaren gällande inskränkning att förfoga över certifikaten på kontot.

När Svenska kraftnät gjort en registreringsåtgärd på ett konto skall kontohavaren skriftligen underrättas om åtgärden. Om ansökan överförs elektroniskt enligt de föreskrifter som meddelas med stöd av den föreslagna lagen får även underrättelsen överföras elektroniskt.

En uppgift på ett certifikatkonto skall rättas, om den innehåller någon uppenbar oriktighet till följd av skrivfel, räknfel eller liknande förbiseende eller till följd av något tekniskt fel. Den som är berörd av registreringen skall ges möjlighet att yttra sig, om inte rättelsen är till förmån för denne eller yttrandet annars är uppenbart obehövligt.

En innehavare av ett certifikatkonto skall, med de begränsningar som framgår av kontot, anses ha rätt att förfoga över de elcertifikat som finns registrerade på kontot. Har samma elcertifikat överlåtits till flera var för sig, har den överlåtelse företräde som registrerades först. Registreringen av överlåtelsen ger dock inte en överlåtelse företräde framför en tidigare överlåtelse

om förvärvaren, när överlåtelsen registrerades, kände till eller borde ha känt till den tidigare överlåtelsen. Detta skall även tillämpas på förvärv genom bodelning, arv, testamente, bolagsskifte eller liknande förvärvssätt, när fråga uppkommer om företrädet mellan ett sådant förvärv och en annan överlåtelse. Har ett elcertifikat i annat fall överlåtits av någon som inte ägde det, blir överlåtelsen giltig om certifikatet vid tidpunkten för överlåtelsen var registrerat på överlåtarens certifikatkonto och överlåtelsen har registrerats samt förvärvaren då varken kände till eller borde ha känt till att överlåtaren inte ägde certifikatet. Detta gäller även vid överlåtelse från den som ägde elcertifikatet men som saknade rätt att förfoga över detta genom överlåtelse. Motsvarande bestämmelser skall tillämpas vid pantsättning av elcertifikat.

Svenska kraftnät skall vara personuppgiftsansvarigt enligt personuppgiftslagen (1998:204) för den behandling av personuppgifter som utförs i elcertifikatsregistret. Om annat inte följer av den föreslagna lagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen tillämpas personuppgiftslagen vid behandling av personuppgifter vid kontoföring av elcertifikat i elcertifikatsregistret. I fråga om personuppgifter skall registret ha till ändamål att innehålla uppgifter för verksamhet för vilken staten eller kommun ansvarar enligt lag eller annan författning och i följande fall:

- avseende elcertifikat som registrerats i elcertifikatsregistret,
- som för att kunna fullgöras förutsätter tillgång till elcertifikatsanknuten information,
- avseende fullgörande av underrättelseskyldighet.

Registret skall även ha till ändamål att tillhandahålla uppgifter för omsättningen av elcertifikat eller affärsverksamhet, kreditgivning eller annan allmän eller enskild verksamhet där certifikatanknuten information utgör underlag för prövningar eller beslut. Energimyndigheten skall få ha direktåtkomst till elcertifikatsregistret.

Svenska kraftnät skall fortlöpande offentliggöra information om överlåtelser av elcertifikat. Informationen skall avse tidpunkten för överlåtelsen, antalet överlåtna certifikat och priset för certifikaten. Svenska kraftnät skall vidare fortlöpande offentliggöra dels det volymvägda medelvärdet av priset på elcertifikaten under de närmast föregående tolv månaderna, dels antalet certifikat som tilldelats certifikatberättigade producenter under samma period. Årligen, senast vid januari månads utgång, skall Svenska kraftnät skriftligen underrätta certifikatskontohavaren om innehållet på hans certifikatkonto per den 31 december föregående kalenderår.

Regeringen föreslår vidare en ändring i sekretesslagen (1980:100), med innebörd att sekretess skall gälla hos Svenska kraftnät i verksamhet som avser förandet av elcertifikatsregistret för uppgift som lämnar eller bidrar till upplysning om ställningen på ett certifikatkonto, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att kontoinnehavaren lider skada. Svenska kraftnät skall lämna ut uppgift i elcertifikatsregistret om ställningen på ett certifikatkonto till Energimyndigheten.

Marknaden för elcertifikat

Regeringen gör bedömningen att den statliga rollen i certifikatssystemet bör begränsas till att ge förutsättningar för aktörerna att själva skapa en marknad för omsättningen av elcertifikat.

Tillsyn och avgifter

Regeringen föreslår att Energimyndigheten skall ha ett tillsynsansvar när det gäller efterlevnaden av lagen om elcertifikat och de föreskrifter som meddelas med stöd av lagen. Denna tillsyn skall inte omfatta Svenska kraftnäts verksamhet. Myndigheten skall vid sin tillsyn ha rätt att vid vite begära in uppgifter och handlingar och meddela de förelägganden vid vite som krävs för att trygga efterlevnaden av de föreskrifter som omfattas av tillsynen. Energimyndigheten skall även ha rätt att få tillträde till produktionsanläggningar, andra lokaler och områden som hör till sådana anläggningar, om det behövs för tillsynen. Detta skall dock inte gälla bostäder. Polismyndigheten skall lämna det biträde som behövs för att utöva sådan tillsyn. En ansökan om godkännande av anläggning, en anmälan om registrering av den som skall hantera kvotplikten och deklARATIONER samt därtill hörande handlingar får överföras elektroniskt på det sätt som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Energimyndigheten föreskriver.

Energimyndigheten skall återkalla ett godkännande av en anläggning om denna inte längre uppfyller förutsättningarna för ett godkännande eller om ett godkännande har lämnats på grund av oriktiga eller vilseledande uppgifter i en ansökan om godkännande och dessa haft betydelse för innehavarens rätt att tilldelas elcertifikat. Om elcertifikat har tilldelats anläggningens innehavare på grund av oriktiga eller vilseledande uppgifter i en ansökan om godkännande av anläggningen eller på grund av oriktiga eller vilseledande uppgifter som lämnats av anläggningens innehavare vid rapportering av certifikatberättigande elproduktion till Svenska kraftnät, skall anläggningens innehavare betala en sanktionsavgift till staten för de elcertifikat som felaktigt tilldelats innehavaren. Frågor om uttagande av en sådan avgift skall prövas av Energimyndigheten. Avgiften skall beräknas på samma sätt som kvotpliktsavgiften, varvid perioden för beräkning av certifikatspriset skall vara den tolv månadersperiod som föregår dagen för Energimyndighetens beslut. Ett sådant beslut får inte avse elcertifikat som har tilldelats anläggningens innehavare mer än två år före Energimyndighetens beslut. En sådan avgift skall, efter betalningsuppsmaning, få verkställas.

En elanvändare som frivilligt registrerar sig hos Energimyndigheten skall, senast den 1 oktober året före det år då kvotplikten skall hanteras, betala en avgift till myndigheten. Avgiften skall år 2003 uppgå till 300 kr och därefter till 100 kr per år.

Svenska kraftnät skall ha rätt att ta ut avgifter för kontoföringen av elcertifikat i elcertifikatsregistret enligt de föreskrifter som regeringen bestämmer. Rätten att ta ut avgifter skall dock inte gälla vid en sådan registrering på ett

certifikatkonto som sker vid tilldelning av elcertifikat eller när elcertifikat annulleras på ett konto.

Den som hanterar kvotplikten och inte lämnar in en deklARATION till Energimyndigheten den 1 mars, skall betala en förseningsavgift med 1 000 kr. En förseningsavgift skall efterges om underlåtenheten att lämna deklARATION i rätt tid framstår som ursäktlig med hänsyn till omständigheter som den deklARATIONSSKYLDIGE inte har kunnat råda över eller om det framstår som uppenbart oskäligt att ta ut den. Beslut om förseningsavgift skall meddelas av Energimyndigheten. Avgiften skall, efter betalningsuppsmaning, få verkställas.

Koncessionshavare skall vara skyldiga att lämna uppgifter till Energimyndigheten om överföring av el till elanvändare som hanterar kvotplikten och som har registrerat sig hos Energimyndigheten. Ett föreläggande att lämna sådana uppgifter skall få förenas med vite.

Ansvar

Regeringen föreslår att straffansvar skall införas i följande fall:

- för den som skall hantera kvotplikten och som uppsåtligen underlåter att anmäla sig för registrering hos Energimyndigheten,
- för den som lämnar oriktig eller vilseledande uppgift om mängden förbrukad eller producerad el i en deklARATION till Energimyndigheten.

Oriktiga uppgifter som uppsåtligen eller av oaktsamhet lämnats till Svenska kraftnät om priset på elcertifikat skall också omfattas av sådana bestämmelser. Ringa fall skall inte föranleda ansvar. Om gärningen är belagd med straff enligt brottsbalken skall inte dömas till ansvar enligt den föreslagna lagens bestämmelser. Den som har åsidosatt ett vitesföreläggande skall inte dömas till ansvar för en gärning som omfattas av föreläggandet.

Den som lider skada på grund av tekniskt fel i elcertifikatsregistret skall ha rätt till ersättning av staten. En sådan ersättning skall sättas ned med skäligt belopp eller helt falla bort om den skadelidande har medverkat till skadan genom att utan skälig anledning låta bli att vidta åtgärder för att bevara sin rätt eller om den skadelidande på något annat sätt har medverkat till skadan genom eget vållande. En ägare eller rättighetshavare som drabbas av skada till följd av ett beslut om rättelse i elcertifikatsregistret skall ha rätt till ersättning av staten. Ersättning lämnas dock inte om den skadelidande med hänsyn till felets art eller andra omständigheter hade bort inse att fel förekommit. Bestämmelserna i personuppgiftslagen (1998:204) om skadestånd (48 §) gäller vid behandling av personuppgifter enligt lagen om elcertifikat.

Överklagande

Regeringen föreslår att Energimyndighetens beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol i följande fall:

- godkännande av anläggningar,
- avvisning av anmälan om registrering eller upphävande av registrering,
- registrering av kvotpliktiga som underlåtit att registrera sig,
- uttagande av kvotpliktsavgift,

- begäran att få del av uppgifter och handlingar och andra förelägganden vid vite,
- återkallelse av ett godkännande,
- uttagande av övriga avgifter.

Svenska kraftnäts beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol i följande fall:

- tilldelning av elcertifikat,
- registreringar på ett certifikatkonto,
- avvisning och avslag på ansökan,
- rättelse i elcertifikatsregistret,
- avslag på ansökan om information enligt 26 § personuppgiftslagen (1998:204),
- annullering av elcertifikat på ett certifikatkonto.

Prövningstillstånd skall krävas vid överklagande till kammarrätten.

Övergångsbestämmelser

Lagen om elcertifikat föreslås, som tidigare redovisats, träda i kraft den 1 maj 2003. Om ansökan om godkännande av produktionsanläggning har inkommit till Energimyndigheten före den 1 juli 2003 och anläggningen godkänns senare, skall enligt regeringens förslag anläggningens innehavare tilldelas elcertifikat fr.o.m. den 1 maj 2003. Elleverantörer som har gällande avtal med elanvändare som sträcker sig längre än till den 30 april 2003 skall av en elanvändare ha rätt att ta ut kostnaden för att hantera kvotplikten i dennes ställe. Beräkningen av kvotplikten år 2003 skall baseras på åtta tolfedelar av en elanvändares förbrukning under år 2003.

Myndigheternas uppgifter

Regeringen gör bedömningen att elcertifikatssystemet ställer delvis nya krav på verksamheten hos Energimyndigheten och Svenska kraftnät och innebär en begränsad, tillkommande uppgift för Finansinspektionen.

De tillkommande uppgifter som domstolarna, åklagare och polisen kommer att få på grund av elcertifikatssystemet torde enligt regeringen vara begränsade.

Internationalisering av elcertifikatsmarknaden

Regeringen föreslår att kvotplikten endast skall kunna fullgöras med elcertifikat som utfärdats i enlighet med lagen om elcertifikat. Regeringen gör dock bedömningen att det är önskvärt att en harmoniserad internationell marknad för elproduktion baserad på förnybara energikällor utvecklas. Sverige avser att verka aktivt inom EU och Norden för en sådan utveckling.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker regeringens förslag rörande införande av elcertifikatssystemet i de delar som inte har behandlats i det föregående.

Vissa ändringar i ellagen

Vissa ändringar av bestämmelserna om nättariffer på stamnätet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anta regeringens förslag, dock med den ändringen att tidpunkten för ikraftträdandet bestäms till den 1 maj 2003.

Propositionen

Regeringen föreslår i propositionen också vissa ändringar i ellagen (1997:857) som inte har någon koppling till den föreslagna lagen om elcertifikat. Ett förslag innebär att Svenska kraftnäts kostnader för att delta i det europeiska samarbete som syftar till att utveckla och vidmakthålla en fungerande europeisk marknad för el skall få tas ut via stamnätstariffen.

Det andra förslaget avser en anpassning av bestämmelserna om stamnätstariffen till de nya bestämmelserna om utformning av nättariffer som trädde i kraft den 1 juli 2002 (prop. 2001/02:56, bet. 2001/02:NU9). I ellagen (4 kap. 9 §) finns bestämmelser om skälighetsbedömningen av nättariffen på stamnätet. Dessa bestämmelser är emellertid utformade med utgångspunkt i de bestämmelser om utformningen av nättariffer som gällde före den 1 juli 2002. Bestämmelserna om skälighetsbedömningen bör därför modifieras så att de är kongruenta med de gällande bestämmelserna om utformningen av nättariffer, säger regeringen.

Motionen

I motion 2002/03:N6 (m) konstateras att propositionen innefattar förslag till ändring av ellagen (4 kap. 9 §) i syfte att underlätta transitering av el, varigenom Svenska kraftnät får möjlighet till täckning för vissa samarbets- och transiteringskostnader via stamnätstariffen. Motionärerna biträder förslaget.

Vissa kompletterande uppgifter

Ändringarna i ellagen föreslås träda i kraft den 1 april 2003. Samtliga övriga lagförslag i propositionen föreslås dock, som nämnts, träda i kraft den 1 maj 2003. Tidsplanen för detta betänkande innebär att riksdagen debatterar ärendet och fattar beslut den 2 april 2003.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker regeringens förslag i här aktuella delar, dock med ändring av tidpunkten för ikraftträdandet. Med hänvisning till vad som nyss redovisats

föreslår utskottet att det här berörda lagförslaget skall träda i kraft den 1 maj 2003.

Undantag från kravet på mätning av inmatningens fördelning över tiden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anta regeringens förslag, dock med den ändringen att tidpunkten för ikraftträdandet bestäms till den 1 maj 2003. *Jämför reservation 9 (m, kd).*

Propositionen

Regeringen föreslår ytterligare en ändring i ellagen, med innebörd att möjligheten att få dispens från kravet på mätning av inmatningens fördelning över tiden beträffande små produktionsanläggningar skall slopas.

I ellagen (3 kap. 10 §) föreskrivs att en nätkoncessionshavare är skyldig att utföra mätning av dels den mängd el som överförs på nätkoncessionshavarens nät, dels den överförda mängdens fördelning över tiden. Med det sistnämnda avses att mängden överförd el skall mätas med vissa tidsintervall. Riksdagen beslöt våren 2002, på regeringens förslag (prop. 2001/02:56, bet. 2001/02:NU9), att det i ellagen skulle införas en möjlighet för nätkoncessionshavare att, under vissa förutsättningar, i det enskilda fallet få undantag från kravet på mätning av den inmatade elens fördelning över tiden. Den aktuella bestämmelsen trädde i kraft den 1 januari 2003. Endast nätkoncessionshavare får ansöka om undantag. Ett undantag får bara avse mätningen i inmatningspunkter där el från små produktionsanläggningar matas in på elnätet. Som små anses de produktionsanläggningar som har ett säkringsabonnemang om högst 200 ampere eller som kan leverera en effekt om högst 135 kW vid lågspänning. Om undantag beviljas måste det avse samtliga berörda inmatningspunkter inom koncessionsområdet. Ärenden om undantag prövas av Svenska kraftnät. Skälen till att denna möjlighet till undantag har införts är följande. En elmätare som bara mäter mängden inmatad el är av enkel konstruktion och därför ganska billig. En elmätare som därutöver mäter inmatningens fördelning över tiden är mer komplicerad och därför dyrare både vad gäller installation och drift. Dessa kostnader ansågs av regeringen inte stå i rimlig proportion till den ringa mängd el som produceras i de små produktionsanläggningarna, varför möjligheten till undantag infördes.

I den här aktuella propositionen lägger regeringen fram ett förslag till ett system med elcertifikat med syfte att främja produktion av el med användning av förnybara energikällor. Kostnaderna för sådan produktion är högre än för produktion som sker med användning av traditionella energikällor. Produktionen av el i de anläggningar som betecknas som små i mätningshänseende sker till övervägande del med användning av förnybara energikällor. Det är sådana anläggningar som kan bli undantagna från kravet på mätning av in-

matningens fördelning över tiden. Av tekniska skäl måste mätning av inmatningens fördelning över tiden ske för att innehavaren av en produktionsanläggning skall kunna tilldelas elcertifikat. Denna ordning kan få olyckliga konsekvenser, sägs det i propositionen. Om en nätkoncessionshavare beviljas undantag blir konsekvensen att samtliga de produktionsanläggningar som omfattas av undantaget inte kan bli tilldelade elcertifikat eftersom fördelningen över tiden av deras inmatning inte mäts. Följden blir att insatserna för att främja produktion av el med användning av förnybara energikällor inte får avsedd omfattning. Det leder också till en snedvridning av konkurrensen mellan innehavarna av de små produktionsanläggningar som kan bli respektive innehavarna som inte kan bli tilldelade elcertifikat. Det som nu sagts lindras dock något av en bestämmelse i regleringen om undantag. Om en nätkoncessionshavare har beviljats ett undantag kan en enskild producent begära hos nätkoncessionshavaren att fördelningen över tiden av hans inmatning mäts trots det beviljade undantaget. Nätkoncessionshavaren blir då skyldig att utföra sådan mätning, men producenten blir tvungen att betala dels kostnaden för den avancerade mätutrustning som då krävs och för dess installation, dels merkostnaden för själva mätningen. Elproducenten kan då visserligen bli tilldelad elcertifikat men konkurrensen blir snedvriden på grund av de kostnader som producenten sålunda blir tvungen att betala. Dessa kostnader drabbar inte elproducenter som matar in el på ett elnät där nätkoncessionshavaren inte har beviljats undantag. I sistnämnda fall tas nämligen dessa kostnader ut via nättariffen, varigenom samtliga kunder på nätet bidrar till dessa kostnader. Även i detta fall blir alltså konkurrensen mellan producenterna snedvriden. De små producenterna hamnar också i en situation som svårligen kan accepteras. Vad gäller deras möjlighet att bli tilldelade elcertifikat eller att bli det utan att själva behöva betala nämnda kostnader blir de helt beroende av nätkoncessionshavarens ställningstagande i frågan om han skall ansöka om undantag eller ej. Detta ställningstagande kan producenterna inte påverka.

Motionen

I motion 2002/03:N6 (m) yrkas avslag på det här aktuella förslaget. Elmätutrustning för timvis mätning är dyrare än utrustning som bara mäter mängden inmatad el, säger motionärerna. De erinrar om att regeringen våren 2002 i propositionen om energimarknader i utveckling – bättre regler och tillsyn (prop. 2001/02:56) ansåg att dessa merkostnader inte stod i rimlig proportion till den ringa mängd el som produceras i små produktionsanläggningar. Därför föreslog regeringen införande av en möjlighet till dispens från kravet på timmätning för el från sådana anläggningar, vilket godtogs av riksdagen och möjligheten att slippa timmätning trädde i kraft den 1 januari 2003 (bet. 2001/02:NU9). Motionärerna motsätter sig, som tidigare redovisats, förslaget till lag om elcertifikat. Om riksdagen avvisar regeringens förslag bortfaller motivet för att återkalla dispensmöjligheten från kravet på timvis mätning,

och riksdagen bör således avslå regeringens förslag till ändringar i ellagen såvitt avser mätningen av el, anför motionärerna.

Vissa kompletterande uppgifter

Ändringarna i ellagen föreslås, som tidigare redovisats, träda i kraft den 1 april 2003. Samtliga övriga lagförslag i propositionen föreslås dock, som nämnts, träda i kraft den 1 maj 2003. Tidsplanen för detta betänkande innebär att riksdagen debatterar ärendet och fattar beslut den 2 april 2003.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker regeringens förslag i här aktuell del, dock med ändring av tidpunkten för ikraftträdandet. Med hänvisning till vad som nyss redovisats föreslår utskottet att lagförslaget skall träda i kraft den 1 maj 2003. Den här aktuella motionen avstyrks samtidigt i berörd del.

Nättariffers skälighet och tillsyn

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden rörande nättariffers skälighet och tillsyn, med hänvisning till bl.a. den förändring av ellagen som riksdagen beslöt om våren 2002 i syfte att effektivisera tillsynen av nätföretagen. *Jämför reservation 10 (m, fp, kd).*

Motionerna

I motion 2002/03:N301 (m) föreslås ett tillkännagivande om krav på nätföretagen. Regeringen har, trots att avregleringen av elmarknaden inleddes i mitten av 1990-talet, ännu inte agerat för att skärpa kraven på nätföretagen, säger motionärerna. De finner detta mycket anmärkningsvärt, med hänvisning till uppskattningar som visar på att mer än hälften av avregleringens positiva effekter i form av effektivitetsvinster skulle finnas i nätledet. I Storbritannien tillämpas s.k. benchmarking-konkurrens för att öka kraven på effektivisering av nätföretagen. Modellen, som motionärerna anser skulle kunna tillämpas i Sverige, går ut på att ett index som mäter befolkningstäthet, geografi, m.m. och som kan förklara kostnadsbilden i distributionsområdet tas fram och används för att mäta effektiviteten hos företagen. De företag som enligt detta index är effektivare och har lägre konsumenttaxor än genomsnittet får ge ägarna god avkastning på insatt kapital. Bolag som har högre konsumenttaxor än genomsnittet förvägras att ge ägarna avkastning. Motionärerna föreslår att det snarast bör utredas på vilket sätt denna eller liknande modeller för att öka konkurrensen mellan nätföretagen skulle kunna introduceras i Sverige. Avslutningsvis anför motionärerna att Energimyndighetens tillsyn av nätföretagen måste skärpas.

Ett tillkännagivande om att Energimyndighetens handläggningstider för koncessionsärenden måste kortas begärs i motion 2002/03:N390 (kd). Nätavgiften utgör nära en tredjedel av totalbeloppet på elfakturan, avgiften skall enligt ellagen vara skälig, och Energimyndigheten har ansvar för tillsyn av skäligheten i nättariffer och andra överföringsvillkor, konstaterar motionärerna. För att täcka statens kostnader för tillsyn av skäligheten i nät- och elpriser betalar elkonsumenterna en nätövervakningsavgift. Det finns drygt 200 nätföretag, och under år 1999 begärde Energimyndigheten förklaringar från ca 100 operatörer som höjt eller haft tveksamheter i sina tariffer, säger motionärerna. De uppger att 46 företag som höjt sina avgifter under år 2000 har förelagts att sänka dem till 1998 års nivå. Energimyndighetens beslut har regelmässigt överklagats, och inga beslut har gett utslag i form av fällande dom, påpekar motionärerna. De menar att allt "talar för att Energimyndigheten är alltför tandlös". Därför anses det angeläget att regeringen påskyndar Energimyndighetens utveckling av former för bedömning av nättarifferna och ger myndigheten befogenheter att vidta tvingande åtgärder. Under år 2000 varierade handläggningstiderna från 227 dagar för tillsynsärenden till 340 dagar för prövningsärenden, säger motionärerna och finner detta oacceptabelt. Energimyndigheten måste skapa snabbare rutiner för handläggning av dessa ärenden, anför det.

Vissa kompletterande uppgifter

Riksdagen avtog våren 2002 – i anslutning till behandling av förslag i proposition 2001/02:56 om ändrade bestämmelser i ellagen avseende nättariffers skälighet och tillsyn – motionsyrkanden liknande de här aktuella. I sitt ställningstagande hänvisade utskottet till de förslag som regeringen lagt fram i den då aktuella propositionen med syfte att effektivisera tillsynen (bet. 2001/02:NU9 s. 19). I en reservation (m, kd, fp) följdes de då aktuella motionsyrkandena upp.

Näringsminister Leif Pagrotsky besvarade i februari 2003 en fråga (fr. 2002/03:444) av Lena Ek (c) om vilka åtgärder han kommer att vidta för att undersöka vilka effekter de höga nätavgifter som finns i vissa områden har i konkurrenshänseende och säkerhetskänslighet. I sitt svar konstaterade näringsministern att avregleringen av elmarknaden innebär att konkurrens införts i handel och produktion av el, medan nätverksamheten fortfarande bedrivs som monopol. Monopolverksamheten är reglerad och övervakas av nätmyndigheten. Att det förekommer skillnader i nätavgifter beror på flera faktorer, sade näringsministern vidare. Hur stor denna skillnad skall eller bör vara är en fråga för tillsynsmyndigheten. Hittills har tillsynen av nättarifferna varit mycket resurskrävande för myndigheten, och en stor del av besluten har överklagats och ligger i högre instans. Näringsministern erinrade om det tidigare redovisade riksdagsbeslutet om ändring av ellagen för att effektivisera tillsynen av nättariffernas skälighet och Energimyndighetens nya tillsynsmodell, nätnyttomodellen (se nedan). Den nya modellen bör effektivisera

Energimyndighetens tillsyn avsevärt och bör resultera i att oförklarliga skillnader i nätavgifterna försvinner, menade näringsministern.

I Energimyndighetens nätnyttomodell bedöms nättariffernas skälighet med beaktande av vissa faktorer, t.ex. befolkningstäthet och kundtyper, som kan förklara distributionsområdets kostnadsbild. Denna modell skall tillämpas på samtliga nätföretag, vilket gör att alla nätområdens tariffer kan skälighetsbedömas årligen. Den nya modellen bör, enligt Näringsdepartementets bedömning, effektivisera Energimyndighetens tillsyn och förkorta handläggningstiden för tillsynsärenden.

I kommissionens förslag till nytt EG-direktiv om gemensamma regler för den inre marknaden för el, om vilket en politisk överenskommelse nåddes den 25 november 2002, anges vad gäller prövningsärenden att tillståndsmyndighet som i egenskap av tvistlösningsmyndighet skall fatta beslut skall göra detta inom två månader från det att klagomålet mottagits. Denna tidsfrist får förlängas under vissa omständigheter. I uppdraget för den nyligen beslutade utredningen om fortsatt utveckling av el- och naturgasmarknaderna ingår, som redovisats, bl.a. att följa det pågående arbetet inom EU med att utforma gemensamma regler för den inre marknaden för el och naturgas och lämna förslag till lagstiftning och regelverk i övrigt som krävs för att genomföra EU:s reviderade el- och gasmarknadsdirektiv samt överväga och i förekommande fall lämna förslag till ändringar som föranleds av förordningen om gränsöverskridande handel med el. I det arbetet kommer enligt uppgift handläggningstider för prövningsärenden att behandlas.

Utskottets ställningstagande

På den svenska elmarknaden verkar produktions- och handelsföretag i konkurrens, medan nätverksamheten är ett naturligt monopol. En central del i ellagstiftningen är mot denna bakgrund regleringen och tillsynen av nättarifferna, med syfte att tillse att nätkoncessionshavarna inte tar ut oskäligen vinst. Det totala elpriset för en konsument består av fyra delar, nämligen nätavgift, pris på elenergi, elskatt och mervärdesskatt. Enligt Elkonkurrensutredningens slutbetänkande, Konkurrens på elmarknaden (SOU 2002:7), består hushållskundernas totala elpris efter år 1996 grovt sett av en tredjedel vardera av nätavgift, elpris och skatter. Det är således endast en tredjedel av det totala priset för en konsument som är utsatt för konkurrens, medan den tredjedel som avser nätavgiften bestäms av en monopolist. En effektiv reglering och tillsyn av nättarifferna är således av mycket stor betydelse.

Utskottet anser att den tidigare regleringen och tillsynen inte hade en tillräckligt effektiv utformning. Detta låg bakom de förändringar i ellagen som riksdagen beslöt om våren 2002 och som innebär att skäligheten i tarifferna skall bedömas utifrån nätföretagets prestation i stället för som tidigare utifrån företagets kostnader. Därigenom skapas bättre förutsättningar för Energimyndigheten att utöva sin tillsyn. Myndigheten har, som redovisats, tagit fram en modell för bedömning av nätkoncessionshavarnas tariffer, nätnyttomodellen. Det är också värt att notera att de nu gällande bestämmelserna innebär att

bevisbördan har flyttats från Energimyndigheten till nätföretaget. Det är nu företagets sak att påvisa att en nättariff är skäligen i stället för att, som tidigare, det var myndighetens sak att påvisa oskälighet.

När det gäller förslag om s.k. benchmarking-konkurrens, som tas upp i motion 2002/03:N301 (m), kan, enligt utskottets mening, de nu gällande bestämmelserna ses som att en form av jämförande konkurrens har införts genom att det är prestationen i stället för kostnaden som skall ställas i relation till intäkterna. Även nätnyttomodellen kan sägas innebära en sorts benchmarking-konkurrens. Beträffande frågan om långa handläggningstider hos Energimyndigheten, som tas upp i motion 2002/03:N390 (kd), kan nätnyttomodellen förväntas komma att effektivisera Energimyndighetens arbete, och handläggningstiderna för tillsynsärenden kan därmed komma att minska.

Med det anförda avstyrker utskottet de här aktuella motionerna i berörda delar.

Leverantörsbyte

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om leverantörsbyte, med hänvisning till ett nyligen lämnat utredningsuppdrag. *Jämför reservation 11 (m, fp, kd, mp).*

Motionerna

I tre motioner berörs frågan om leverantörsbyte och framläggs förslag om införande av ett sanktionssystem för att påskynda sådana byten. Möjligheterna att införa en förseningsavgift för de nätbolag som inte uppfyller regelverkets krav om att inom fem arbetsdagar bekräfta (eller anmärka på) en anmälan om leverantörsbyte bör snabbt utredas, anför det i motion 2002/03:N301 (m). Av Energimyndighetens rapportering till regeringen framgår att systemet med schablonberäkning ännu inte fungerar som avsett och att många kunders leverantörsbyte har tagit mycket lång tid, säger motionärerna. De anser att elmarknadsreformens och elmarknadens trovärdighet kan skadas om inte situationen snabbt förbättras. Regelverket anger klart och tydligt hur berörda aktörer skall agera vid ett leverantörsbyte och vilka tidsfrister som gäller, konstaterar motionärerna. De menar att det dock saknas en naturlig mekanism som gör det lönsamt för nätbolagen att tillhandahålla den information som är nödvändig för en fungerande elmarknad i konkurrens och att det är mycket viktigt att rutiner kring leverantörsbyten och rapportering av mätvärden snabbt förbättras. En anmälan om ett leverantörsbyte skall innehålla uppgift om anläggningsidentitet, påpekar motionärerna vidare. Enligt Energimyndighetens rapportering är denna uppgift dock ofta okänd för kunderna och kan följaktligen inte heller anges av elleverantören. Motionärerna anser att det är självklart att anläggningsidentiteten klart och entydigt skall framgå av nätfak-

turan till kunden och att eventuellt nödvändiga kompletteringar av föreskrifter, inklusive sanktionsmöjligheter, för att säkerställa att så sker måste genomföras utan dröjsmål.

Riksdagen bör besluta om att införa ett sanktionssystem för de nätbolag som fördröjer byte av elleverantör, anförs det i motion 2002/03:N264 (fp). Avregleringen av elmarknaden har varit bra – det finns nu alternativ för den enskilda konsumenten när det gäller val av elleverantör, säger motionärerna. De beklagar att konkurrensen dock inte fungerar när det gäller nätsidan, där det gång på gång talas om nätbolag som försenar leverantörsbyte. Riksdagen har vid två tillfällen uttalat att ett sanktionssystem för de nätägare som försvårar leverantörsbyte för den enskilda kunden skall införas, erinrar motionärerna om. De beklagar att regeringen ännu inte kommit med något förslag och befarar att denna senfärdighet kommer att innebära att många elkunder kan få vänta mycket länge på leverantörsbyte. Det enda regeringen har förmått åstadkomma är att en ny utredare skall titta på frågan igen, säger motionärerna. De föreslår att riksdagen nu skall fatta beslut i frågan och inte lita på att regeringen skall komma med ett förslag.

Även i motion 2002/03:N390 (kd) begärs att riksdagen skall anmoda regeringen att låta införa ett sanktionssystem mot de nätbolag som inte uppfyller regelverkets krav vid byte av elleverantör. Kristdemokraterna vill ha väl fungerande energi- och elmarknader för att främja näringslivets konkurrenskraft och ge låga kostnader för hushållen, säger motionärerna. De framhåller att avregleringen initialt har visat sig ge lägre elpriser och valfrihet för konsumenterna, trots att reformen genomfördes snabbt och att därför vissa problem av övergångsnatur uppstod. Konsumenterna drabbas dock fortfarande av omotiverat höga nätavgifter, anför motionärerna.

Vissa kompletterande uppgifter

Riksdagen har vid två tillfällen uttalat sig om att regeringen bör utreda och framlägga ett förslag om sanktionssystem mot de nätbolag som inte uppfyller regelverkets krav vid leverantörsbyten. Riksdagen beslöt våren 2001, på förslag från ett enhälligt utskott, att anmoda regeringen att skyndsamt utreda förutsättningarna och formerna för införandet av ett effektivt sanktionssystem mot de nätbolag som inte uppfyller regelverkets krav vid byte av elleverantör eller gällande föreskrifter om angivande av anläggningsidentitet vid mättrapportering (bet. 2000/01:NU8). I detta sammanhang anförde utskottet att det är av synnerlig vikt för elkonsumenterna och för schablonreformens och elmarknadens trovärdighet att rutinerna kring leverantörsbyten snabbt förbättras. Enligt utskottet borde regeringen snarast lägga fram erforderliga förslag till de lagändringar som krävs för ett snabbt genomförande.

Regeringen har låtit Linklaters Lagerlöf Advokatbyrå utreda förutsättningarna för att införa ett sanktionssystem. Utredningen redovisades till Näringsdepartementet i september 2001. Samtidigt tillsatte regeringen Elkonkurrensutredningen med uppdrag att se över konkurrensen på elmarknaden (dir. 2001:69). I uppdraget ingick bl.a. att utreda betydelsen av olika hinder för

kundernas rörlighet på marknaden, varvid det betonades att leverantörsbytesprocessen har fungerat bristfälligt och att detta kan tänkas ha haft en negativ inverkan på kundernas rörlighet och därmed på konkurrensen på elmarknaden. Rapporten från Linklaters Lagerlöf Advokatbyrå överlämnades till utredningen som underlag för dess ställningstagande i denna fråga. Elkonkurrensutredningen avlämnade i november 2001 en delrapport (Vissa frågor kring kunders rörlighet, m.m.) vari framför allt problem med leverantörsbyten och hinder mot hushållskundernas rörlighet på marknaden behandlades. Utredningen föreslog i rapporten att ett sanktionssystem riktat mot nätföretagen skall införas, varvid utgångspunkten skall vara att den enskilde kunden alltid skall hållas skadeståndslös så länge han gjort vad som krävs av honom. Om kunden på ett korrekt sätt meddelat den information som är nödvändig för leverantörsbytet men bytet ändå inte kommer till stånd vid avsett datum bör någon form av kompensation utgå till kunden. Vidare betonades i rapporten betydelsen av att det i systemet för utbyte av information i samband med leverantörsbyte finns inbyggt automatiska mottagningsbevis.

Frågan om leverantörsbyte togs ånyo upp av utskottet i februari 2002 i samband med behandlingen av propositionen om energimarknader i utveckling (prop. 2001/02:56). Utskottet påpekade i detta sammanhang (bet. 2001/02:NU9) att regeringen inte hade hanterat frågan på ett tillfredsställande sätt och att det i propositionen borde ha framlagts ett förslag till sanktionssystem. Med anledning därav förordade utskottet att riksdagen skulle anmoda regeringen att utan ytterligare tidsspilla lämna ett av riksdagen tidigare begärt förslag om införande av ett sanktionssystem vid leverantörsbyte. I en reservation (s, v) angavs att regeringen borde återkomma till riksdagen under riksmötet 2002/03 så att bestämmelser kan träda i kraft så fort som möjligt. Riksdagen följde utskottet.

I propositionen om samverkan för en trygg, effektiv och miljövänlig energiförsörjning (prop. 2001/02:143) våren 2002 gjorde regeringen bedömningen att om ett system för sanktioner mot nätägarna skall införas bör det vara administrativt lätthanterligt samt inbegripa automatiska mottagningsbevis som entydigt visar om orsaken till en försening av ett leverantörsbyte ligger hos nätägaren. Enligt regeringen förutsätter ett väl fungerande sanktionssystem att krav kan ställas på såväl elhandlare som nätföretag bl.a. om tillgång till IT-system som kan frambringa automatiska mottagningsbevis. Därför bör införandet av ett sanktionssystem samordnas med införandet av krav med denna inriktning, menade regeringen. Möjligheten att på frivillig eller annan väg se till att kunden får en skälig ersättning för den olägenhet som det uteblivna leverantörsbytet orsakat bör utredas närmare, sades det i propositionen. Regeringen deklarerade sin avsikt att återkomma till riksdagen med ett samlat förslag under riksmötet 2002/03 med den inriktning som redovisades i propositionen. Regeringen betonade samtidigt att ett steg för att underlätta leverantörsbyten nyligen tagits av Energimyndigheten genom den föreskriftsändring som trädde i kraft i februari 2002. Ändringen innebär att nätföretag vid rapporteringen av mätarinställningar till elanvändaren tydligt skall ange anlägg-

ningsidentitet och identitet för schablonberäkningsområde och endast använda sig av dessa beteckningar.

Mot bakgrund av att regeringen i propositionen meddelat sin avsikt att återkomma till riksdagen med ett förslag under riksmötet 2002/03 fann utskottet att ytterligare ett riksdagsuttalande i frågan kunde undvaras (bet. 2001/02:NU17). Utskottet framhöll dock att detta i sak inte förändrade något i förhållande till vad riksdagen tidigare uttalat. I reservationer (kd, fp; mp) efterlystes åtgärder för att underlätta elleverantörsbyten. Riksdagen följde utskottet.

Elkonkurrensutredningens tidigare nämnda förslag har remissbehandlats, men har enligt Näringsdepartement visat sig svårt att genomföra. Under beredningen av framtagandet av ett sanktionssystem har det framkommit att det vid beslut om sanktionsavgift är svårt att bevisa vem som har gjort fel. Detta kan leda till en stor administrativ börda för myndigheter och domstolar. Som tidigare redovisats är regeringens bedömning att ett system för sanktioner mot nätägarna bör vara administrativt lätthanterligt och bygga på automatiska mottagningsbevis som entydigt visar om orsaken till en försening av ett leverantörsbyte ligger hos nätägaren. Ett väl fungerande sanktionssystem förutsätter att krav kan ställas på såväl elhandlare som nätföretag, bl.a. när det gäller tillgång till IT-system som kan generera automatiska mottagningsbevis. Införandet av ett sanktionssystem måste därför samordnas med införandet av krav med denna inriktning. Möjligheten att på frivillig eller annan väg se till att kunden får en skälig ersättning för den olägenhet som det uteblivna leverantörsbytet orsakar bör, enligt regeringens bedömning, utredas närmare.

I uppdraget för den tidigare nämnda, nyligen tillsatta utredningen om fortsatt utveckling av el- och naturgasmarknaderna ingår, som redovisats, att utreda behovet av sanktionssystem mot nätföretag som inte följer ellagens föreskrifter om leverantörsbyten. Om utredaren finner att det behövs skall utredaren föreslå formerna för ett sådant system. Utredaren skall även beakta möjligheten att på frivillig väg eller på annat sätt se till att kunden får en skälig ersättning för den olägenhet som det uteblivna leverantörsbytet orsakat. Utredaren skall härvid beakta vad som framkommit i betänkandet Konkurrensen på elmarknaden (SOU 2002:7). Utredaren skall i detta sammanhang även se över behovet av sanktioner riktade mot nätägare som inte följer ellagens regler om avläsning av elmätare. Om utredaren finner att behov finns skall utredaren föreslå formerna för ett sådant system. Utredaren skall rapportera sitt arbete i den delen senast den 14 september 2004.

Regeringen redovisade också i budgetpropositionen för år 2003 att den erfarit att branschen har beslutat att ta ett tydligt ansvar för att se till att en kund på ett enkelt sätt skall kunna få ersättning för de olägenheter ett försenat leverantörsbyte innebär.

Enligt Näringsdepartementet bör också noteras att det för närvarande finns möjlighet för Energimyndigheten att döma ut vite om en nätägare inte fullgör sina åtaganden i enlighet med ellagens bestämmelser.

När det gäller frågan om angivande av anläggningsidentitet på elfakturan, som berörs i motion 2002/03:N301 (m), kan noteras att reglerna har skärpts genom en ändring i Energimyndighetens föreskrifter och allmänna råd om mätning, beräkning och rapportering av överförd el, vilken trädde i kraft i februari 2002. I ellagen (7 kap. 3 §) anges att vid all rapportering till elanvändare i samband med debitering till följd av avläsning skall anläggningsidentitet och identitet för schablonberäkningsområdet, områdesidentitet, anges tydligt. Några andra beteckningar för uppgifterna får inte användas. I samband med att denna skärpning infördes har Energimyndigheten även inom ramen för sin tillsyn bevakat att anläggningsidentitet faktiskt anges på fakturan till elanvändarna, och i de fall detta inte anges förelagt nätföretagen att vidta åtgärder. Denna tillsyn pågår enligt uppgift fortlöpande hos Energimyndigheten.

Utskottets ställningstagande

Riksdagen har, som tidigare redovisats, vid två tillfällen – våren 2001 och våren 2002 – uttalat sig om att regeringen bör utreda och framlägga ett förslag om sanktionssystem mot de nätbolag som inte uppfyller regelverkets krav vid leverantörsbyten. Regeringen har också i enlighet härmed på olika sätt låtit utreda frågan.

När utskottet senast behandlade frågan om leverantörsbyte, i maj 2002, pågick remissbehandlingen av Elkonkurrensutredningens betänkande, i vilket föreslogs införande av ett sanktionssystem riktat mot nätföretagen. Enligt remissutfallet är emellertid det föreslagna systemet administrativt krångligt. Mot denna bakgrund har regeringen, som nämnts, beslutat att i uppdraget för den nyligen tillsatta utredningen om fortsatt utveckling av el- och naturgasmarknaderna skall ingå att utreda behovet av sanktionssystem mot nätföretag som inte följer ellagens föreskrifter om leverantörsbyten. Möjligheten att på frivillig väg hantera problemen vid leverantörsbyten skall också beaktas av utredaren.

Utskottet kan i och för sig beklaga den fördröjning som har skett i hanteringen av riksdagens beställning när det gäller frågan om leverantörsbyten. Samtidigt vill utskottet dock understryka att det är viktigt att ett eventuellt nytt sanktionssystem blir så enkelt som möjligt ur administrativ synpunkt. Om det för att uppnå detta krävs ytterligare tid för utredningsarbete, är utskottet berett att acceptera detta. Det kan också vara värt att seriöst pröva möjligheterna att på frivillig väg lösa problemen vid leverantörsbyten.

När det gäller frågan om angivande av anläggningsidentitet på elfakturan som berörs i en av de här aktuella motionerna noterar utskottet att enligt Energimyndighetens föreskrifter skall detta göras. Myndigheten bevakar också enligt uppgift inom ramen för sin tillsyn att så faktiskt sker.

Med det anförda avstyrker utskottet de här aktuella motionerna i berörda delar.

Leveranssäkerhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande om leveranssäkerhet. Utskottet hänvisar till regeringens och ansvariga myndigheters uppföljningsarbete. *Jämför reservation 12 (m, fp, kd, mp).*

Motionen

Riksdagen bör göra ett tillkännagivande om leveranssäkerhet i fråga om el, anför det i motion 2002/03:N378 (s). Elektriciteten är en central del i människors tillvaro, och elbolagen har ansvar för en säker leverans, säger motionären. Han påpekar att vid två tillfällen under de senaste åren har det varit stora elavbrott vid Järvafältet norr om Stockholm. Strömavbrott är en del av vardagen i glesbygden, vilket i de flesta fall beror på dåligt röjda kraftledningsgator och dålig kvalitet hos ledningarna, påstår motionären. Han anser att situationen är oacceptabel och att kraftbolagen inte tar sitt ansvar för att konsumenten skall få den elektricitet som konsumenten har betalat för. Riksdagen måste därför ändra lagstiftningen så att säkerhet vid leverans av el kan garanteras till såväl medborgarna som företagen, anför motionären.

Vissa kompletterande uppgifter

Riksdagen avslag våren 2002 motionsyrkanden om leveranssäkerhet (prop. 2001/02:56, bet. 2001/02:NU9). I den då aktuella propositionen redovisade regeringen genomförda och pågående insatser inom elbranschen när det gäller leveranssäkerhet. Av redovisningen framgick bl.a. att Svensk Energi har tagit fram en branschpraxis för informationsverksamhet i samband med större störningar och för förebyggande informationsinsatser inför framtida störningar i elförsörjningen. Branschen arbetar också med s.k. störstörnings-samverkan, vilket bl.a. innebär att nätföretagen kommer att samarbeta för att snabbare kunna åtgärda fel vid strömavbrott. Branschens målsättning är att ingen enskild nätkund skall vara utan tillgång till el under mer än 24 timmar. För att klara detta mål kommer nätföretagen att se över leveranssäkerheten i befintliga nät. Regeringen redovisade att Svensk Energi arbetar vidare med att ta fram en s.k. goodwillersättning som skall utgå om en kund blir utan elleverans i mer än ett dygn. Regeringen menade att leveranssäkerheten i de svenska elnäten vid en internationell jämförelse är mycket hög.

Regeringen nämnde också att dåvarande generaldirektören vid Elsäkerhetsverket Jörgen Andersson i februari 2001 hade getts i uppdrag att utreda och föreslå vilka åtgärder som bör vidtas för att minska antalet elavbrott som uppkommer till följd av störningar i överförings- och distributionsnäten och minimera konsekvenserna av sådana elavbrott. En delredovisning lämnades till regeringen i juni 2001. Utredningen föreslog bl.a. bättre information till kunder, medier, kommuner m.fl. före och under avbrott samt ett mer utvecklat samarbete mellan nätföretagen vid elleveransstörningar. Sammantaget skulle

åtgärderna göra det möjligt att minska avbrottsiderna och ge kunderna bättre förutsättningar att klara konsekvenserna av eventuella avbrott. Vidare föreslog utredningen standardhöjningar i de delar av elnäten som är oväderskänsliga samt bidrag till de merkostnader denna ombyggnad skulle innebära för nätföretagen. Detta stöd skulle finansieras genom införandet av en leveranssäkerhetsavgift. Utredningen förordade också att det infördes en utökad rätt till avbrottsersättning i ellagen. Elavbrottsutredningen slutredovisade sitt uppdrag i oktober 2001. Detta skedde i form av en promemoria som bl.a. innehöll förslag om kvalitetskrav på nätverksamheten.

Regeringen ansåg vidare att förslag om nya kriterier för skälighetsbedömningen av nättarifferna och om att överföringen av el skall vara av god kvalitet, tillsammans med den s.k. nätnyttomodellen som Energimyndigheten utformar, kommer att skapa incitament för investeringar i ökad leveranssäkerhet.

Energimyndigheten gavs i regleringsbrevet för år 2002 i uppdrag att – efter samråd med Elsäkerhetsverket – följa de satsningar som gjorts inom elbranschen för att minska elnätets känslighet för snöoväder och liknande förhållanden samt för att minska konsekvenserna av strömavbrott. Ett motsvarande uppdrag gavs även i Energimyndighetens regleringsbrev för år 2003. Detta skall redovisas före den 15 maj 2003.

Utskottets inställning till regeringens hantering av frågor om leveranssäkerhet var att det är rimligt att kräva att nätföretagen har beredskap för att klara av de problem som uppstår vid normala snöförhållanden. Enligt utskottets mening är det även en fördel om elbranschen kan visa sig mogen att själv hantera leveranssäkerheten, utan att staten skall behöva vidta tvingande åtgärder. Samtidigt måste staten ta sitt ansvar och noga följa utvecklingen. I en reservation (m, kd, fp) anfördes att det frivilliga initiativ som elbranschen har tagit är mycket positivt, men reservanterna konstaterade samtidigt att inte förrän samtliga nätföretag ställer sig bakom överenskommelsen om nätsäkring och åtagandet om ekonomisk ersättning kan elkunderna förvänta sig säkrare leveranser. Regelverket kring ersättningarna måste innehålla enhetliga garantier och göras känt för alla elkunder. Reservanterna ansåg att det är mycket viktigt att myndigheterna noga bevakar effekterna av branschens åtaganden och att regeringen har beredskap för att snabbt presentera lagförslag om de frivilliga åtagandena visar sig otillräckliga.

Energimyndigheten drog följande slutsatser i den uppföljningsrapport som lämnades till regeringen i maj 2002:

- Nätföretagen har ökat sina insatser och organiserat sig bättre i arbetet med att förebygga och åtgärda strömavbrott.
- Investeringarna för att öka leveranssäkerheten på glesbygdsnätet har ökat, vilket bör leda till minskade risker för strömavbrott vid snöoväder och andra väderstörningar.
- Insatserna vid de stora strömavbrotten under den senaste vintern har förbättrats jämfört med de närmast föregående åren. En ny form av regionalt samarbete vid stora störningar har nyttjats för första gången.

– Informationen till de drabbade kunderna synes ha varit bättre än under tidigare år.

– Nätföretagen har på frivillig väg börjat betala ut ersättningar i samband med strömavbrott. Ersättningsnivåerna i denna goodwillersättning är dock lägre än vad som föreslogs i Elavbrottsutredningen och betalas ut först efter 24 timmar. I några företag är en förutsättning för goodwillersättning dock att kunden själv anmäler elavbrottet.

– De ekonomiska incitamenten för nätföretagen att minska strömavbrotten kommer att förändras, dels genom företagens egen goodwillersättning, dels genom den tillsynsmodell av nätföretagens tariffer som skall tillämpas fr.o.m. år 2003. Detta bör innebära starka motiv för nätföretagen att förbättra och upprätthålla leveranssäkerheten i ledningsnäten.

Sårbarhets- och säkerhetsutredningen ansåg i sitt betänkande Säkerhet i en ny tid (SOU 2001:41) att det finns anledning att skärpa de grundläggande kraven på leveranssäkerhet i elsystemet. I juni 2002 fick Svenska kraftnät i uppdrag av regeringen att utveckla ytterligare förslag till åtgärder för att bl.a. öka leveranssäkerheten. En annan bakgrund till uppdraget var det stora elavbrottet i Akalla, i norra Stockholm, i maj 2002.

Svenska kraftnät redovisade sitt uppdrag i december 2002 och föreslog då bl.a. att de regionala och lokala elnätsföretagen skall utveckla en branschrekommendation med de krav som skall gälla för näten samt att elnätsföretagen genom denna rekommendation skall göra en aktuell värdering av elavbrottens ekonomiska konsekvenser.

I Elnätsutredningens delbetänkande Elnätsföretag – regler och tillsyn (SOU 2000:90) berördes frågan om elkvalitet. Utredningen påtalade att det förekommer att kvaliteten på den överförda elen ibland inte kan anses vara godtagbar, eller att en kund i varje fall ifrågasätter om kvaliteten är godtagbar. Mot bakgrund av detta föreslog regeringen våren 2002 i den s.k. energimarknadspropositionen (prop. 2001/02:56) att en bestämmelse om att överföring av el skall vara av god kvalitet skulle införas i ellagen. Riksdagen beslöt i enlighet med detta (bet. 2001/02:NU9). I den aktuella bestämmelsen, som trädde i kraft den 1 juli 2002, anges även att nätmyndigheten kan bemyndigas att meddela närmare föreskrifter om god överföringskvalitet. När det gäller elkvalitet har det även i ellagen (4 kap. 1 §) vad avser nättariffernas skälighet införts att nätföretagens sätt att bedriva verksamheten skall påverka det pris som nätföretagen tar ut.

Med anledning av tillägget i ellagen vad avser att överföring av el skall vara av god kvalitet har regeringen i januari 2003 gett Energimyndigheten i uppdrag att vidare utreda frågan om leveranskvalitet och ta fram förslag till föreskrifter om god kvalitet på överföring av el. Som en del av uppdraget skall bl.a. frågan om riktvärden för vad som kan anses vara acceptabelt när det gäller strömavbrott och deras varaktighet behandlas. Energimyndigheten skall redovisa sitt förslag till föreskrifter senast den 31 oktober 2003.

Utskottets ställningstagande

För det moderna samhället är säker tillgång till el av avgörande betydelse. Detta gäller för både företag och hushåll. Vid en internationell jämförelse är leveranssäkerheten i de svenska elnäten god. Samtidigt kan konstateras, som nämns i den här aktuella motionen 2002/03:N378 (s), att störningar i elleveranserna kan förekomma med avsevärda konsekvenser för de drabbade.

Enligt utskottets mening är det rimligt att kräva att nätföretagen har beredskap för att klara av de problem som uppstår vid t.ex. normala snöförhållanden. Å andra sidan kan det inte anses rimligt att nätföretagen skall ha en garantering mot alla upptänkliga händelser. Som redovisats görs det inom branschen frivilliga åtaganden, bl.a. beträffande goodwillersättning. Enligt utskottets uppfattning är det en fördel om branschen kan visa sig mogen att själv hantera leveranssäkerheten, utan att staten skall behöva vidta tvingande åtgärder. Samtidigt måste staten ta sitt ansvar och noga följa utvecklingen. Som framgått av den lämnade redovisningen görs detta också, bl.a. genom Energimyndighetens arbete.

Med det anförda avstyrker utskottet den nyssnämnda motionen.

Nedsättning av nätavgift för småskalig elproduktion

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden rörande nedsättning av nätavgift för småskalig elproduktion. Frågan ingår i uppdraget för en nyligen tillsatt utredning. *Jämför reservation 13 (m, fp, kd).*

Motionerna

I två motioner framförs synpunkter på att de extra kostnader som en etablering av en småskalig anläggning innebär inte skall drabba det berörda nätföretaget och därmed kunderna i det aktuella området. Ett tillkännagivande av riksdagen om nätavgifter för småskalig elproduktion föreslås i motion 2002/03:N315 (s). De nu gällande reglerna för småskaliga elproduktionsanläggningar som innebär att de endast skall betala den del av nätavgiften som motsvarar den årliga kostnaden för mätning, beräkning och rapportering har icke önskvärda effekter, anför motionärerna. Enligt ellagen skall små produktionsanläggningar som är belägna i närheten av varandra och gemensamt matar in el på ledningsnätet betraktas som separata anläggningar när den aktuella bestämmelsen tillämpas. Det innebär att även nätavgiften för större vindkraftsparker beräknas på detta sätt. Problemet blir mer tydligt på Gotland än inom andra områden, eftersom där har skett en stor satsning på vindkraft samtidigt som antalet elabonnenter är relativt litet, påpekar motionärerna. De uppger att det på Gotland för närvarande finns 150 vindkraftverk med en sammanlagd effekt på 80 MW. Verken betalar en anslutningsavgift men däremot ingen årlig nätavgift. Det är inte rimligt med en bestämmelse som

innebär att kunder i ett visst område får stå för subventionen till förnybar elproduktion, anser motionärerna. Elcertifikatutredningen har lämnat ett förslag till lösning av den aktuella frågan, men remissinstanserna ansåg att förslaget behövde utredas ytterligare, en bedömning som regeringen delade, erinrar motionärerna om. Energimyndigheten har vidare, på regeringens uppdrag, sett över hur frågan som rör nätavgifter skall införlivas i ellagen och lämnat en redovisning hösten 2002. Det är angeläget att en ändring kan genomföras snabbt, varvid inriktningen skall vara att kunder i ett visst område inte skall stå för subventionen till förnybar elproduktion, anför motionärerna.

I motion 2002/03:N301 (m) föreslås att riksdagen skall begära att regeringen lägger fram förslag som medför att de extra kostnader som etablering av en småskalig elproduktionsanläggning innebär inte drabbar nätföretagen och i förlängningen nätföretagens kunder. Reformeringen och avregleringen av elmarknaden har varit framgångsrik, säger motionärerna. De anser dock att statsmakternas beslut om skatter och subventioner har medfört att elmarknaden fungerar sämre än vad den skulle kunna göra. Ett exempel på detta sägs vara det förhållandet att subventionerna till bl.a. vindkraftverk drabbar människor boende intill verken trefaldigt. För det första får de via skattsedeln betala för att vindkraftverken skall kunna uppföras, för det andra får de en försämrad natur- och boendemiljö och för det tredje får de via nätavgiften betala för de merkostnader vindkraftverken orsakar det lokala nätföretaget.

Vissa kompletterande uppgifter

I ellagen finns en särskild bestämmelse om nätavgiften för småskaliga elproduktionsanläggningar (4 kap. 10 §). Enligt denna bestämmelse skall en innehavare av en småskalig elproduktionsanläggning som kan leverera en effekt om högst 1 500 kW endast betala den del av nätavgiften som motsvarar den årliga kostnaden för mätning, beräkning och rapportering. Innehavaren slipper alltså betala den del av avgiften som grundas på drift och underhåll av nätet. Denna kostnad fördelas i stället på övriga kunder i nätföretagets område. Enligt ellagen skall flera små produktionsanläggningar som är belägna i närheten av varandra och som gemensamt matar in el på ledningsnätet betraktas som separata anläggningar vid tillämpningen av denna bestämmelse. Det innebär att även nätavgiften för större vindkraftsparkar beräknas på detta sätt. En kraftfull utbyggnad inom ett begränsat område kan således innebära att övriga abonnenter inom nätområdet får svara för en relativt hög andel av kostnaderna.

Riksdagen har våren 2002 – vid två tillfällen – avslagit motionsyrkanden liknande de här aktuella. Vid det första tillfället, i samband med behandlingen av proposition 2001/02:56 om energimarknader i utveckling – bättre regler och tillsyn i februari 2002, hänvisade utskottet (bet. 2001/02:NU9) till att frågan om de framtida verksamhetsförutsättningarna för små elproduktionsanläggningar skulle tas upp i den energipolitiska propositionen som regeringen då hade aviserat till mars 2002. I en motivreservation (m, kd, fp) gavs samtidigt stöd för uppfattningen att det inte är rimligt att de elkonsumenterna som

råkar bo i områden där det finns eller planeras många vindkraftverk skall drabbas av högre nätkostnader än de skulle ha gjort om vindkraften inte hade funnits i de berörda områdena.

Vid det andra tillfället, i samband med behandlingen av proposition 2001/02:143 om samverkan för en trygg, effektiv och miljövänlig energiförsörjning i maj 2002, hänvisade utskottet (bet. 2001/02:NU17) till vad som sades i propositionen om att den berörda bestämmelsen i ellagen har medfört vissa ej önskvärda effekter. Regleringen kan medföra högre nättariffer för elkunder i vissa områden och utgöra ett hinder för den fortsatta utvecklingen av miljövänliga elproduktionsanläggningar, anförde utskottet och menade att det inte är tillfredsställande att en bestämmelse som från början var avsedd att främja småskalig elproduktion kan få motsatt effekt. Av denna anledning välkomnade utskottet den av regeringen i propositionen aviserade utredningen av konsekvenserna av ett borttagande, alternativt en ändring av den aktuella bestämmelsen. I en reservation (kd, fp) begärdes ett uttalande av riksdagen om att regeringen snarast skulle återkomma med förslag som medför att de extra kostnader som en etablering av en småskalig elproduktionsanläggning innebär inte särskilt skall drabba de aktuella nätföretagen. Det är uppenbart att den berörda bestämmelsen i ellagen har påtagliga negativa effekter, anförde reservanterna och menade att det faktum att nätägaren och därmed de elanvändare som finns i det aktuella nätområdet får svara för hela den kostnad som regleringen medför innebär en orättvisa för dem som är boende i dessa regioner. De ansåg det angeläget att det berörda problemet – utan ytterligare fördröjande utredningsarbete – skulle få en snar lösning.

I uppdraget för den tidigare nämnda, nyligen tillsatta utredningen om fortsatt utveckling av el- och naturgasmarknaderna ingår, som redovisats, att kartlägga konsekvenserna av att bestämmelsen om att de småskaliga elproducenterna endast skall betala för den del av nättariffen som motsvarar årlig kostnad för mätning och rapportering tas bort. I direktiven refereras till propositionen om samverkan för en trygg, effektiv och miljövänlig energiförsörjning (prop. 2001/02:143), i vilken regeringen presenterade sin bedömning att gällande bestämmelse om att de småskaliga elproducenterna endast skall betala för den del av nättariffen som motsvarar årlig kostnad för mätning och rapportering får vissa effekter som inte är önskvärda och att den därför bör tas bort eller ändras. Det saknades dock ett tillräckligt väl underbyggt underlag för att bedöma vilka konsekvenser detta kan få för den småskaliga elproduktionen. Utredaren skall kartlägga konsekvenserna av att ta bort gällande bestämmelse, men han skall även föreslå alternativ till att ta bort bestämmelsen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar de bedömningar som görs i de här aktuella motionerna 2002/03:N315 (s) och 2002/03:N301 (m) om att de gällande reglerna för de småskaliga elproduktionsanläggningarna, som innebär att dessa endast skall betala den del av nätavgiften som motsvarar den årliga kostnaden för mätning, beräkning och rapportering, kan få icke önskvärda effekter. Regleringen

kan medföra högre nättariffer för elkunder i vissa områden och utgöra ett hinder för den fortsatta utvecklingen av miljövänliga elproduktionsanläggningar. Det är inte tillfredsställande att en bestämmelse som från början var avsedd att främja småskalig elproduktion kan få motsatt effekt.

I uppdraget för den nyssnämnda utredningen om fortsatt utveckling av el- och naturgasmarknaderna ingår, som redovisats, att kartlägga konsekvenserna av att den aktuella bestämmelsen tas bort. Utredaren skall även föreslå alternativa lösningar. Med detta får de båda nämnda motionerna anses tillgodosedda och de avstyrks därmed.

Reformering av elmarknaden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om en reformering av elmarknaden. Utskottet hänvisar till att en utredning om fortsatt utveckling av el- och naturgasmarknaderna nyligen har tillsatts. *Jämför reservationerna 14 (v) och 15 (mp).*

Motionerna

I två motioner från Miljöpartiet förordas att det skall tillsättas en utredning om elmarknaden. I motion 2002/03:N297 (mp) föreslås ett tillkännagivande av riksdagen om behovet av en utredning om en reform av elmarknaden. Ett av flera stora problem med den nuvarande elmarknaden är att konsumenternas incitament till en effektiv elanvändning blockeras, anför motionärerna. De anser att elmarknaden är en onaturlig marknad, eftersom tillgång och efterfrågan inte matchas med hjälp av priset. Den nuvarande situationen på marknaden ses som ett arv från monopoltiden. I syfte att minska oljeberoendet byggdes kärnkraften ut så mycket att den förutom att förse industrin med billig kraft även kunde användas för att värma villor, säger motionärerna. De påpekar att det nu inte längre finns någon överkapacitet på elmarknaden, varför den måste reformeras. Den verkliga konkurrenshandeln med fysisk el sker på spotmarknaden, anför motionärerna och anser att även konsumenterna måste få tillgång till denna handel. På spotmarknaden bildas ett jämviktspris som skapar balans mellan produktion och konsumtion av fysisk el. För att bilda priset måste förutom säljbud från producenterna konsumenternas sammanlagda vilja att konsumera el vid olika prisnivåer läggas in, vilket Svenska kraftnät skulle kunna göra, menar motionärerna. De konstaterar att i så fall skulle de nuvarande elsäljarna inte behövas, och i och med detta skulle även behovet av att rapportera mätvärden och leverantörbyten mellan nätbolagen och säljarna försvinna. Mätningen och avräkningen av konsumenternas leverans skulle endast behöva hanteras av de lokala nätbolagen. Resultatet skulle bli en stor förenkling och effektivisering, säger motionärerna. De anser att den föreslagna reformen bör kompletteras med utökad timvis mätning och

system som sprider information om spotpriset till konsumenterna så att de i ökad omfattning kan styra sin konsumtion utifrån priset. Konsumenter som vill låsa priset på el skall kunna göra det med separata pridförsäkringar, föreslår motionärerna. Pridförsäkringarnas funktion skulle därmed bli att sprida investeringsrisker på marknaden. En producent som har investerat kan sälja pridförsäkringar som motsvarar den installerade kapaciteten till ett stort antal konsumenter, varigenom konsumenterna har möjlighet att välja vilka investeringar som de vill stödja, t.ex. investeringar i grön el eller effektbesparande åtgärder, anför motionärerna. De misstänker att avsikten med organiseringen av den nuvarande elmarknaden är att avskärma konsumenterna från den egentliga konkurrensen på elmarknaden och i stället skapa en oligopolmarknad för att göra Vattenfall AB till en europeisk aktör. Det är uppenbart att elmarknaden lider av ett stort systemfel, sägs det.

I den andra här aktuella motionen – 2002/03:N298 (mp) – begärs ett tillkännagivande om att en utredning bör tillsättas med syfte att förändra elprissättningen i riktning mot rörliga priser och förstärkt effektprissättning. Många miljöproblem hänger samman med den höga energiförbrukningen och för att minska energiförbrukningen är ekonomiska styrmedel mycket effektiva, anför motionärerna. De anser att det inte bara är högre energipriser som är positiva från miljösynpunkt, utan prissättningens utformning är också viktig för att stimulera en effektiv energianvändning. Det är positivt att konkurrensen på elmarknaden har ökat sedan omregleringen, men samtidigt upplever många kunder det som ett stort problem att den fasta nätavgiften är hög, säger motionärerna. De påpekar att kunderna inte kan välja nätbolag och genom att det fasta nätpriset utgör en så stor del av det totala elpriset är incitamentet för effektiv elanvändning inte så stort som ett helt rörligt elpris skulle vara. Elpriserna skulle också behöva förändras i riktning mot mer effektprissättning, anser motionärerna, med hänvisning till att om det var större prisskillnad mellan dagar/timmar med stort respektive litet effektbehov skulle sparande och effektivisering stimuleras inom hushålls- och företagssektorerna. En möjlighet för att åstadkomma detta kan vara att lagstifta om att alla som levererar el skall förse elkunderna med mätare med kontinuerlig registrering av elförbrukningen, föreslår motionärerna. De menar dock att frågan om en utformning av en utökad effektprissättning behöver utredas innan beslut kan fattas, varför regeringen bör anmodas att tillsätta en utredning med uppgift att belysa såväl rörlig prissättning av el som effektprissättning.

Vissa kompletterande uppgifter

I samband med behandlingen av den s.k. energimarknadspropositionen (prop. 2001/02:56) våren 2002 redovisade direktör Gunnar Fabricius, Svenska Kraftbörser AB, i en skrivelse till utskottet, ett förslag till ändring av ellagstiftningen liknande det som förordas i den här aktuella motionen. Det föreslagna systemet hade följande beståndsdelar: nätbolagen skall vara balansansvariga för konsumenterna; nätbolagen skall upphandla el på spotmarknaden (i normalfallet motsvarande den förväntade inmatningen av effekt i nätet);

nätbolagen får endast debitera spotpris per timme för levererad el och beräknade nätförluster, plus tillägg på nätägarens kostnader; nätbolagen får inte handla med eller sälja riskförsäkringar. Vid sidan av handeln med fysisk el föreslås att en helt separat pridförsäkringsmarknad ges möjlighet att utvecklas. Utskottet tog i det då aktuella betänkandet (bet. 2001/02:NU9) inte ställning till förslaget, eftersom det inte fanns något motionsyrkande i saken, utan noterade endast att skrivelsen hade inkommit.

Utskottets ställningstagande

Det förslag till reformering av elmarknaden som föreslås i motion 2002/03:N297 (mp) innebär enligt utskottets mening en dramatisk förändring av det gällande regelverket. Att ändra elmarknadens regelverk i den utsträckningen finner utskottet inte rimligt och det måste anses osäkert om det skulle komma att ge de vinster som sägs i motionen. Det skulle bl.a. innebära att nätföretagen hamnar i en monopolsituation gentemot konsumenterna, varför det inte skulle finnas några direkta incitament att pressa priserna på börsen. Det skulle heller inte finnas någon möjlighet för elkunderna att byta elleverantör om de inte är nöjda med sitt elpris.

En annan faktor att beakta är att den nuvarande ellagstiftningen är förenlig med EU:s regelverk. Hur det förslag som läggs fram i motionen förhåller sig i detta avseende har inte prövats.

Utskottet noterar också att i uppdraget för den nyligen beslutade utredningen om fortsatt utveckling av el- och naturgasmarknaderna ingår, som redovisats, att analysera om det finns tänkbara förbättringar att göra på elmarknaden och naturgasmarknaden och om så är fallet föreslå åtgärder för detta. I direktiven sägs att ellagstiftningen har förändrats efter avregleringen. Övergångssystemet med leveranskoncession har avskaffats, kravet på timvis mätning för byte av elleverantör har tagits bort och ersatts av ett system som baseras på att elförbrukningen fördelas över tiden enligt en schablonkurva som baseras på förbrukningen i ett nätområde, den s.k. schablonberäkningsreformen. Efter avregleringen har även omfattande strukturförändringar skett på elmarknaden. Antalet elleverantörer har minskat och flera av de aktörer som vid avregleringen gav sig in på marknaden har lämnat den igen. Utredaren skall utvärdera elmarknadens funktionssätt med huvudinriktning på hur strukturförändringarna har påverkat konkurrensen på elmarknaden och även belysa konkurrensen på elmarknaden ur ett nordiskt och europeiskt perspektiv. Utredaren skall även föreslå metoder för hur konkurrensen på elmarknaden skall följas upp. I uppdraget ingår också att kartlägga hur konkurrensen på elmarknaden övervakas i andra länder.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 2002/03:N297 (mp) och 2002/03:N298 (mp), den sistnämnda i här aktuell del.

I den sistnämnda motionen berörs också frågan om fasta nätavgifter. Nätverksamhet är en kapitalintensiv verksamhet med höga fasta kostnader som inte påverkas av mindre variationer i eldistributionen. Nätavgifterna skall grundas på kostnader som hör till nätverksamheten och de skall vara kost-

nadsriktiga. Enligt utskottets mening faller det sig därför naturligt att en stor del av nätavgiften är fast. I sammanhanget vill utskottet dessutom påpeka att praktiskt taget samtliga nätföretag för närvarande tillämpar en nätavgift som består av både en fast och en rörlig del. Den rörliga delen av nätavgiften styrs av konsumentens förbrukning och innebär således ett incitament till effektivare elanvändning.

Enligt utskottets mening bör inte statsmakterna gripa in i elmarknaden genom att reglera förhållandet mellan fasta och rörliga avgifter. Däremot vill utskottet betona vikten av Energimyndighetens tillsyn av att nätavgifterna är skäliga. I det sammanhanget har konsumenterna en viktig funktion att fylla när det gäller att uppmärksamma myndigheten på de fall av avvikelser från skäligheten i avgifter som kan förekomma. Det är också angeläget att myndigheten agerar snabbt och effektivt i dessa fall.

Med detta avstyrks motion 2002/03:N298 (mp) även i denna del.

Centrum för vindkraftsinformation

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om inrättande av ett centrum för vindkraftsinformation. *Jämför reservationerna 16 (kd) och 17 (mp).*

Motionerna

I två motioner – 2002/03:N293 (s) och 2002/03:N206 (c) – begärs tillkännagivanden om att det skall inrättas ett nationellt centrum för vindkraftsinformation som bör knytas till Högskolan på Gotland. Gotland är världsledande på ny teknik för integration av vindkraft i elnätet, sägs det i den förstnämnda motionen. Högskolan på Gotland har inrättat ett centrum för vindkraftsinformation, med syfte att samordna och utveckla högskolans forskning och utbildning inom området samt att verka för inrättandet av ett nationellt centrum för vindkraftsinformation vid högskolan, konstaterar motionärerna. De påpekar att Vindkraftsutredningen i sitt betänkande Rätt plats för vindkraften (SOU 1999:75) föreslog att ett informationscentrum för vindkraft skulle inrättas. På Gotland finns drygt 150 vindkraftverk i drift, det bedrivs mycket forskning om vindkraft på Gotland och många företag på Gotland arbetar med vindkraftsprojektering, anför motionärerna. De menar att verksamheten vid det föreslagna centrumet kan bestå av följande delar: allmän information och rådgivning, erfarenhetsåterföring, utredningar och forskning samt inrättandet av en kunskapsbank. Ett informationscentrum för vindkraft på Gotland kan organisatoriskt utgöra en del av högskolans avdelning för samverkan med näringslivet (Innova), och centrumet bör ha en egen finansiering för att inte belasta högskolan, säger motionärerna.

I den andra motionen – 2002/03:N206 (c) – sägs att behovet av nya kunskaper om vindkraften från tekniska, miljömässiga och ekonomiska utgångspunkter, liksom av att sprida information om dessa aspekter, är mycket stort. Även i denna motion refereras till Vindkraftsutredningens förslag och till de speciella, gynnsamma förutsättningar som finns för ett centrum för vindkraftsinformation vid Högskolan på Gotland. Kommunen är en av få i Sverige som gjort en fördjupad översiktsplan för vindkraft, och det finns en samsyn och en bred uppslutning inom regionen för vindkraften, anför motionären.

Vissa kompletterande uppgifter

Riksdagen avsåg våren 2002 motioner med förslag om att inrätta ett centrum för vindkraftsinformation liknande de här aktuella (bet. 2001/02:NU17).

Utskottet redovisade att dåvarande näringsminister Björn Rosengren i mars 2002 hade besvarat en fråga (fr. 2001/02:903) av Lilian Virgin (s) om att inrätta ett nationellt centrum för vindkraftsinformation på Gotland. I sitt svar framhöll statsrådet olika satsningar som regeringen gjorde och avsåg att göra för vindkraften, däribland förslagen i den då aktuella energipolitiska propositionen (prop. 2001/02:143). Han påpekade samtidigt att han inte hade möjlighet att ta ställning till om inrättandet av ett nationellt centrum för vindkraftsinformation var aktuellt. Enligt de uppgifter som utskottet hade inhämtat bereddes då frågan om inrättande av ett nationellt centrum för vindkraftsinformation inom Regeringskansliet.

Utskottet såg flera fördelar med att ett sådant informationscentrum grundas och delade många av de i motionerna framförda synpunkterna. Utan att ta ställning i frågan ansåg utskottet att Gotland är en av de platser som bör övervägas när lokaliseringen av ett eventuellt informationscentrum diskuteras. Genom att knyta ett informationscentrum till en högskola kan befintlig kompetens tillvaratas på ett effektivt sätt, och vid Gotlands högskola finns kompetens på området som skulle vara värdefull i detta sammanhang, anförde utskottet. Då frågan om inrättande av ett vindkraftscentrum bereddes inom Regeringskansliet menade emellertid utskottet att ett riksdagsuttalande kunde undvaras.

I en reservation (kd) förordades att regeringen skulle överväga att ge stöd till ett nationellt centrum för vindkraftsinformation på Gotland. I en annan reservation (mp) förordades också att ett informationscentrum skulle inrättas, varvid Gotlands högskola nämndes som ett tänkbart alternativ.

Enligt uppgift från Näringsdepartementet finns det flera universitet och högskolor som har inriktning mot vindkraftsområdet. Den bedömning som den dåvarande näringsministern gjorde i mars 2002 om att ett inrättande av ett nationellt centrum för vindkraftsinformation inte var aktuellt gäller enligt departementet fortfarande. Vidare konstateras att det inte finns några medel till regeringens förfogande för ett eventuellt inrättande av ett centrum för vindkraftsinformation.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan – som också framhölls våren 2002 då likartade motionsyrkanden behandlades – se flera fördelar med att ett centrum för vindkraftsinformation inrättas. Utskottet delar också många av de i motionerna framförda synpunkterna. Som nyss redovisats finns det flera universitet och högskolor, förutom Högskolan på Gotland, som bedriver verksamhet med inriktning på vindkraftsområdet. Utskottet ser positivt på en sådan verksamhet. Att riksdagen skulle göra ett tillkännagivande av den typ som begärs i motionerna kan utskottet dock inte förorda; de båda här aktuella motionerna avstyrks därmed.

Strålningsrisker m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande om kunskapsläget rörande strålningsrisker. Remissbehandling av en rapport på området från Elsäkerhetsverket pågår. *Jämför reservation 18 (fp).*

Riksdagen bör också avslå motionsyrkanden om rutiner avseende förlängning av nätkoncession, med hänvisning till Energimyndighetens arbete i frågan. *Jämför reservation 19 (v, mp).*

Motionerna

I motion 2002/03:N264 (fp) begärs ett tillkännagivande om strålningsriskerna från kraftledning. Elsäkerhetsverket fick våren 2001 i uppdrag av regeringen att utreda frågan om strålningsrisker, konstaterar motionärerna. De anser att det är viktigt att denna utredning nu ger resultat i praktiken. Mot bakgrund av att det för närvarande finns bostadsområden, skolor och daghem som ligger nära kraftledningar och där barn dagligen vistas under längre tid, bör farhågorna om strålningsrisker tas på stort allvar, anför motionärerna.

Tilkännagivande i följande två avseenden begärs i motion 2002/03:Bo237 (v): om tydligare bestämmelser vid ansökan om förlängning av nätkoncession; om sanktionsmöjligheter mot nätföretag som inte lämnar ansökan inom fastställd tid. Om den s.k. försiktighetsprincipen, dvs. att elanläggningar och byggnader skall utformas och placeras så att exponeringen för elektromagnetisk strålning begränsas, bör gälla för nyanläggningar så bör den också gälla för befintliga, anför motionären. Eftersom flyttning eller nedgrävning av en befintlig ledning blir en extra kostnad för nätinnehavaren – i de fall en förändring måste ske före koncessionens utgång – anser motionären att det är rimligt att kommunerna eller andra som berörs står för en del av kostnaderna. Beträffande förlängd koncession är praxis för närvarande sådan att om nätföretaget lämnar in en preliminär ansökan, utan t.ex. miljökonsekvensbeskrivning, en vecka innan koncessionen löper ut, så får kraftledningen fortsätta att användas, säger motionärerna. Det finns ett krav att ansökan om ny koncession skall lämnas in två år innan den gällande går ut. Det har dock visat sig att bestäm-

melsen ofta inte efterlevs, hävdar motionären. Hon anser att lämpliga sanktioner för dem som åsidosätter gällande bestämmelser bör införas.

Vissa kompletterande uppgifter

Riksdagen avslög våren 2002 motioner liknande de här aktuella (bet. 2001/02:NU9). Utskottet noterade att regeringen – som svar på det tillkännagivande riksdagen gjorde våren 2001 om en utredning av åtgärder och metoder för att reducera strålningsriskerna från kraftledningar (bet. 2000/01:NU8) – givit Elsäkerhetsverket i uppdrag att genomföra den begärda utredningen och att uppdraget skulle redovisas senast den 15 november 2002. I utredningsuppdraget ingick att ta fram förslag till incitament för kommuner och kraftbolag för de aktuella åtgärderna samt en bedömning av kostnaderna för åtgärderna. Utskottet såg positivt på att den begärda utredningen kom till stånd. Mot bakgrund av att det finns bostadsområden, skolor och daghem som ligger nära kraftledningar, där barn dagligen vistas under längre tid, ansåg utskottet att farhågor om strålningsrisker bör tas på allvar. Utskottet framhöll också vikten av att forskning på det aktuella området drivs vidare.

Elsäkerhetsverket redovisade i november 2002 till regeringen sitt uppdrag i rapporten, Reduktion av magnetfält från kraftledningar. Utredningen utgår från gällande EU-rekommendationer och tidigare gjorda utvärderingar, bl.a. av dåvarande Rådet för arbetslivsforskning (RALF) beträffande riskbedömningar. I rapporten från RALF, Elöverkänslighet och hälsorisker av elektriska och magnetiska fält, redovisades att det råder samstämmighet i de internationella utredningar och utvärderingar som har genomförts under 1990-talet om att det för närvarande inte finns tillräckligt vetenskapligt stöd för att lågfrekventa elektriska och magnetiska fält orsakar negativa hälsoeffekter som skulle motivera tvingande exponeringsbegränsande åtgärder. En viss misstanke finns dock om att förhöjd exponering för magnetfält kan öka risken för att insjukna i vissa former av cancer.

I Elsäkerhetsverkets rapport genomgås olika strategier för att begränsa eventuella hälsorisker vid exponering för elektriska och magnetiska fält. Vidare redogörs för EU:s rekommendationer som bygger på underlag från den internationella strålskyddsorganisationen (International Commission on Non-Ionizing Radiation Protection, ICNIRP). Bedömningar av ett underorgan till Världshälsoorganisationen (International Agency for Research on Cancer, IARC) redovisas och det redogörs kortfattat för standarder, regelverk och försiktighetsprinciper. IARC har klassificerat extremt lågfrekventa magnetfält som möjliga cancerogena. Inga cancerogena effekter har dock påvisats, varför det finns behov av ytterligare forskningsinsatser för att avvisa eller påvisa sådana effekter.

Eftersom ett samband mellan kraftledningars magnetfält och bl.a. leukemi inte kan uteslutas har i Sverige Arbetarskyddsstyrelsen, Boverket, Elsäkerhetsverket, Socialstyrelsen och Statens strålskyddsinstitut i samråd utarbetat en s.k. försiktighetsprincip. Denna innebär att om åtgärder som generellt minskar exponeringen kan vidtas till rimliga kostnader och konsekvenser i

övrigt bör det eftersträvas att reducera fält som avviker starkt från vad som kan anses normalt i den aktuella miljön. När det gäller nya elanläggningar och byggnader bör målet redan vid planeringen vara att utforma och placera dessa så att exponeringen begränsas. Det övergripande syftet med försiktighetsprincipen är att på sikt reducera exponeringen för magnetfält för att minska risken att människor skadas.

I Elsäkerhetsverkets rapport redovisas och diskuteras olika metoder och åtgärder för reduktion av magnetiska fält samt görs olika kostnadsuppskattningar. Vidare görs en genomgång av incitament för kommuner och kraftbolag att vidta åtgärder för att reducera verkan av magnetfält från kraftledningar. I rapporten föreslås följande:

– Tillämpningen av el- respektive miljölagstiftningen med avseende på hantering av frågor kring elektriska och magnetiska fält skall klarläggas, och det bör direkt i ellagen respektive miljöbalken anges vilken lag som är tillämplig.

– ”För ledningar med högre magnetfält än $x \mu\text{T}$ [mikrotesla] reduceras fälten till minst $0,4 \mu\text{T}$. Detta bör beaktas av kraftbolagen vid såväl nya som förnyade koncessioner.

– För ledningar som har högre magnetfält än $0,4 \mu\text{T}$ men mindre eller lika med $x \mu\text{T}$ bör berörda kommuner och kraftbolag åläggas att samarbeta för att reducera fälten ned till minst $0,4 \mu\text{T}$.”

Elsäkerhetsverket avser att under år 2003 genomföra studier av antal boende vid kraftledningar med olika exponeringsnivåer för att få underlag för förslag till ställningstagande till de olika typer av incitament som redovisas i rapporten.

Elsäkerhetsverkets rapport har nyligen skickats på remiss. Remisstiden utgår den 1 juni 2003.

När det gäller den fråga som tas upp i motion 2002/03:Bo237 (v) och som rör hur den tidigare nämnda försiktighetsprincipen tillämpas för befintliga ledningar i samband med förlängning av nätkoncession redovisade utskottet våren 2002 i betänkande 2001/02:NU9 att enligt gällande bestämmelser (2 kap. 14 och 15 §§ ellagen) skall förlängning av en nätkoncession prövas enligt samma kriterier som gäller för en ansökan om ny nätkoncession. Detta gäller också kravet på miljökonsekvensbeskrivningar som infördes vid årsskiftet 1998/99. Detta krav hade medfört bl.a. en stor anhopning av ärenden hos Energimyndigheten, men myndigheten uppgavs ha kommit till rätta med de inkomningsproblem som uppstod och prioriterade att tillse att företagen fullgör sina skyldigheter och kommer in med ansökan om förlängning av nätkoncession inom föreskriven tid och med rätt beslutsunderlag. Utskottet ansåg mot denna bakgrund att det inte var motiverat att riksdagen skulle göra uttalanden beträffande tydligare bestämmelser vid ansökan om förlängning av nätkoncession eller om införande av sanktionsmöjligheter mot nätföretag som inte lämnar ansökan inom fastställd tid.

I en reservation (v, c, fp) hävdades att det, trots de nyssnämnda gällande bestämmelserna, ofta förhåller sig så att om nätföretaget lämnar in en preli-

minär ansökan, utan t.ex. miljökonsekvensbeskrivning, en vecka innan koncessionen löper ut, så får kraftledningen fortsätta att användas. Detta gäller trots att det finns ett krav på att ansökan om ny koncession skall lämnas in två år innan den gällande går ut. Reservanterna ansåg således att det inte är något fel på bestämmelsen i sig, men att efterlevnaden inte är tillfredsställande, varvid ett skäl sades kunna vara att det inte finns någon sanktionsmöjlighet mot de företag som inte följer bestämmelsen. För att bestämmelsen skall få åsyftad effekt förordade reservanterna att någon form av sanktionsmöjlighet skall införas och att riksdagen genom ett tillkännagivande skulle uppmana regeringen att tillse att så sker.

Enligt uppgift från Näringsdepartementet fanns det vid införandet av den aktuella bestämmelsen i ellagen ett antal koncessioner som vid den tidpunkten ännu inte hade gått ut, men som skulle göra det inom en tvåårsperiod. Dessa koncessioner kunde av naturliga skäl inte uppfylla kravet på ny ansökan två år före utgången av giltig koncession. Sedan regelns införande har dock detta förbättrats, även om det fortfarande finns koncessionsansökningar som inkommer sent. Enligt uppgift från Energimyndigheten, som är nätmyndighet och som har att pröva ansökningar om nätkoncession, har dock detta förbättrats avsevärt och utgör för närvarande inget stort problem. Det är nu endast ett fåtal ansökningar som inte inkommer före den stipulerade tvåårsgränsen.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottet behandlar först frågan om kunskapsläget rörande strålningsrisker och därefter frågan om förlängning av nätkoncession.

Kunskapsläget rörande strålningsrisker

Utskottet har vid återkommande tillfällen behandlat frågan om strålningsrisker från kraftledningar i tätbebyggda områden. Riksdagen hemställde som nämnts våren 2001 hos regeringen om en utredning med uppdrag att finna åtgärder och metoder för att reducera strålningsriskerna från kraftledningar. Elsäkerhetsverket, som gavs i uppdrag att genomföra den begärda utredningen, presenterade i november 2002 en rapport till regeringen. Remissbehandling av rapporten pågår nu, och remisstiden går ut den 1 juni 2003. Elsäkerhetsverket avser att under år 2003 genomföra studier av antal boende vid kraftledningar med olika exponeringsnivåer för att få underlag för förslag till ställningstagande till de olika typer av incitament som redovisades i rapporten.

Med hänvisning till att frågan är under beredning anser utskottet inte att det finns anledning för riksdagen att nu göra något nytt uttalande. Mot bakgrund av att det finns bostadsområden, skolor och daghem som ligger nära kraftledningar, där barn dagligen vistas under längre tid, bör farhågor om strålningsrisker tas på allvar. Det är också viktigt att forskning på det aktuella

området drivs vidare. Med det anförda avstyrks motion 2002/03:N264 (fp) i berörd del.

Förlängning av nätkoncession

I motion 2002/03:Bo237 (v) berörs frågan om hur den tidigare nämnda försiktighetsprincipen tillämpas för befintliga ledningar i samband med förlängning av nätkoncession. Som redovisats skall enligt gällande bestämmelser förlängning av en nätkoncession prövas enligt samma kriterier som gäller för en ansökan om ny nätkoncession. Detta gäller också kravet på miljökonsekvensbeskrivningar som infördes vid årsskiftet 1998/99. Enligt uppgift ledde denna regels införande bl.a. till en stor anhopning av ärenden hos Energimyndigheten. Detta har dock förbättrats, även om det fortfarande finns koncessionsansökningar som inkommer sent. Enligt Energimyndigheten utgör detta för närvarande inget stort problem. Det är nu endast ett fåtal ansökningar som inte inkommer före den stipulerade tvåårsgränsen. Med hänvisning till det anförda avstyrks den nämnda motionen i berörda delar.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Avslag på regeringens förslag om införande av ett elcertifikatssystem (punkt 1)

av Mikael Odenberg (m), Eva Flyborg (fp), Maria Larsson (kd), Ulla Löfgren (m), Stefan Hagfeldt (m) och Nyamko Sabuni (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

1. Riksdagen avslår proposition 2002/03:40 punkterna 1–4, 6 och 7. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:N5 yrkande 1, 2002/03:N6 yrkandena 1 och 2, det förstnämnda i denna del, 2002/03:N8 yrkande 1, 2002/03:N264 yrkande 6 och 2002/03:N301 yrkande 15.

Ställningstagande

Vi anser – i likhet med vad som anförs i motionerna 2002/03:N6 (m), 2002/03:N8 (fp) och 2002/03:N5 (kd) – att förslaget om införande av ett elcertifikatssystem bör avslås av riksdagen. Även i motionerna 2002/03:N301 (m) och 2002/03:N262 (fp) från allmänna motionstiden tas avstånd från ett sådant system. Vid de två tillfällena – hösten 2000 och våren 2002 – då riksdagen tidigare har behandlat frågan om införande av ett elcertifikatssystem har företrädare för Moderata samlingspartiet, Folkpartiet och Kristdemokraterna i reservationer markerat sitt avståndstagande från planerna på ett sådant system.

Den avreglering av elmarknaden som inleddes år 1996 har varit positiv; stora steg har tagits för att marknadsanpassa energimarknaden och minska den politiska styrningen inom energiområdet. På en avreglerad elmarknad har kunderna möjlighet att genom sina köpval stödja sådan elproduktion som de av olika skäl – miljömässiga, ekonomiska, etc. – vill främja. Det nu aktuella förslaget om ett elcertifikatssystem kan ses som ett återfall i en förlegad, politikerstyrd planeringstradition.

Såväl förnybara energikällor som andra energislag måste klara energimarknadens konkurrens utan omfattande subventioner. Genom elcertifikatssystemet osynliggörs subventionerna till den förnybara elproduktionen genom att kostnaden flyttas från statsbudgeten direkt till elkonsumenterna. Detta kan ses som ett exempel på det budgettricksande som regeringen tillämpar för att klara de uppsatta utgiftstaken. Enligt vår mening är detta inte i överensstämmelse med budgetlagens anda.

Det kan vidare ifrågasättas hur införandet av ett elcertifikatssystem förhåller sig till det arbete som pågår på både nationell nivå och EU-nivå när det gäller handel med utsläppsätter. Genom handel med utsläppsätter sätts ett marknadspris på miljön och ett starkt incitament till teknikförbättring skapas. Att främja förnybara energikällor genom att låta miljöfarlig produktion betala i stället för att ha omfattande subventioner – via statsbudgeten eller, som i det nu aktuella förslaget, via konsumenternas elräkningar – är enligt vår mening att föredra.

Ett ytterligare starkt argument mot det föreslagna elcertifikatssystemet är att det omgärdas av en omfattande administration och byråkrati. Det föreslagna systemet är en komplicerad och tekniskt präglad reglering, som förutsätter en betydande administration med insatser från såväl myndigheter som aktörerna på elmarknaden. Ett stort antal aktörer är på olika sätt berörda av elcertifikatssystemet – elproducenter, kvotpliktiga elleverantörer, kvotpliktiga kunder, kvotpliktig industri, elintensiv industri, vanliga elkunder, Svenska kraftnät, Energimyndigheten, Finansinspektionen och Konkurrensverket. Kostnaderna för denna administration kan komma att bli omfattande.

Elcertifikatssystemets långsiktighet och stabilitet kan också ifrågasättas. Det har varit en fördel för den avreglerade elmarknaden att det finns ett brett politiskt stöd för den. Så är inte fallet för det föreslagna elcertifikatssystemet, utan det parlamentariska underlaget är ganska smalt. Investeringar inom energimarknaden är till sin karaktär långsiktiga och kräver en lång och överblickbar planeringshorisont.

Med det anförda avstyrker vi införandet av det föreslagna elcertifikatssystemet. Därmed blir samtliga här aktuella motioner tillgodosedda i berörda delar och tillstyrks.

2. Avslag på regeringens förslag om införande av ett elcertifikatssystem (punkt 1, motiveringen)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Ställningstagande

Jag har – i likhet med vad som anförts i motion 2002/03:N7 (mp), liksom i andra motioner från företrädare för Miljöpartiet – olika kritiska synpunkter på det föreslagna elcertifikatssystemet. Jag ser dock samtidigt flera fördelar med ett sådant system och är därmed inte beredd att avslå propositionen i dess helhet. Miljöpartiets synpunkter på de olika delarna i elcertifikatssystemet återkommer jag till i anslutning till respektive avsnitt. Därmed avstyrker jag de här aktuella motionerna i berörda delar.

3. Riktlinjer för energipolitiken (punkt 2)

av Mikael Odenberg (m), Eva Flyborg (fp), Ulla Löfgren (m), Stefan Hagfeldt (m) och Nyamko Sabuni (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:N5 yrkande 5, 2002/03:N6 yrkandena 3 och 4 och 2002/03:N8 yrkandena 2 och 3, bifaller delvis motion 2002/03:N266 yrkande 10 och avslår motionerna 2002/03:N5 yrkandena 2–4, 2002/03:N7 yrkandena 1–4 och 11, 2002/03:N338, 2002/03:N339 yrkande 1, 2002/03:N348 yrkandena 2 och 3, 2002/03:N390 yrkande 10 och 2002/03:Bo288 yrkande 2.

Ställningstagande

Vår syn på energipolitikens inriktning i allmänhet och mer specifikt på förnybara energikällor överensstämmer med den som kommer till uttryck i motionerna 2002/03:N6 (m) och 2002/03:N8 (fp). Det övergripande målet för energipolitiken bör enligt vår uppfattning vara att främja en säker och konkurrenskraftig el- och energiförsörjning i hela landet, samtidigt som all energiproduktion skall klara högt ställda miljö- och säkerhetskrav i enlighet med den generella miljöpolitiken.

Den riktning vi förordar innebär bl.a. att den politiska styrningen av elproduktionen måste förändras. Valet av produktionsform skall inte avgöras genom politiska beslut, utan energipolitiken främjas bäst genom en fri produktion. Statsmakernas roll bör därför inskränkas till att fastställa de spelregler som skall gälla på marknaden i allmänhet och i synnerhet vad gäller miljö, säkerhet och beredskap. Utöver att fastställa villkoren för marknadens aktörer skall staten inte försöka styra vilken teknik eller produktionsform som skall utvecklas.

En bättre konkurrens på energimarknaderna än vad som för närvarande är fallet är en förutsättning för att marknaderna skall fungera, varför vi förordar en så fri konkurrens som möjligt. De olika energislagen skall användas där de är mest effektiva, och detta skall ske på en fri, konkurrensutsatt energimarknad. Den politik som förs för närvarande – och där det nu aktuella förslaget om införande av ett elcertifikatssystem är ytterligare ett led – präglas av detaljstyrning, särbeskattning och subventioner. Denna politik har medfört en sämre konkurrens än vad som annars skulle ha varit fallet. Resultatet av detta har bl.a. blivit högre el- och energipriser för konsumenterna, högre utgifter över statsbudgeten och ett generellt sämre utnyttjande av de samhällsliga resurserna.

Beträffande kärnkraften är det vår uppfattning att riksdagsbeslutet om en förtida avveckling av kärnkraften måste upphävas. En sådan avveckling leder till allvarliga negativa konsekvenser för den svenska samhällsekonomin,

sysselsättningen och miljön. Vid kapacitetstoppar är Sverige tvingat att importera el från andra länder och en stor del av denna el är producerad i miljöskadliga, fossileldade anläggningar.

När det gäller förnybara energikällor kan konstateras att för närvarande svarar dessa, i form av framför allt vattenkraft, för ca 50 % av den totala elproduktionen i Sverige. Därutöver är ytterligare 44 % av elproduktionen (kärnkraft) helt fri från utsläpp av svavel, kväveoxider och koldioxid. Det är alltså endast 6 % av den svenska elproduktionen som genererar några tillskott till nedsmutsning och klimatförändringar. Vi anser att vid målformuleringar på såväl nationell nivå som EU-nivå bör hänsyn tas härtill.

Enligt vår mening behövs det en omprövning och utvärdering av den förda energipolitiken och energiforskningen. Behovet av utvärdering tas också upp i motion 2002/03:N266 (fp), som särskilt inriktar sig på vindkraften på Gotland.

Riksdagen bör genom ett tillkännagivande anmoda regeringen att vidta åtgärder i enlighet med vad som här förordas. Därmed blir motionerna 2002/03:N6 (m) och 2002/03:N8 (fp) tillgodosedda i berörda delar och tillstyrks. Även den nyssnämnda motionen 2002/03:N266 (fp) blir till en del tillgodosedd, liksom motion 2002/03:N5 (kd) i den del som rör handel med utsläppsrätter. Övriga här aktuella motioner avstyrks i berörda delar.

4. Riktlinjer för energipolitiken (punkt 2)

av Maria Larsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 4. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:N5 yrkandena 2–5, 2002/03:N8 yrkande 3 och 2002/03:N390 yrkande 10 och avslår motionerna 2002/03:N6 yrkandena 3 och 4, 2002/03:N7 yrkandena 1–4 och 11, 2002/03:N8 yrkande 2, 2002/03:N266 yrkande 10, 2002/03:N338, 2002/03:N339 yrkande 1, 2002/03:N348 yrkandena 2 och 3 och 2002/03:Bo288 yrkande 2.

Ställningstagande

Min syn på energipolitikens inriktning och på hur förnybara energikällor bör främjas överensstämmer med den som kommer till uttryck i motionerna 2002/03:N5 (kd) och 2002/03:N390 (kd). Klimatfrågan är en av världssamfundets största framtidsfrågor och dess lösning har ett starkt samband med energiproduktionen. Sveriges energiförsörjning skall tryggas genom en långsiktig energipolitik med fasta spelregler, där inhemska förnybara energikällor och bränslen utgör en växande bas. Arbetet med energieffektiviseringar måste intensifieras. Sverige behöver vidare ett nytt energiskattesystem där skatter och miljöavgifter utformas med hänsyn till förhållandena i omvärlden. Sy-

stemet skall vara långsiktigt och utformas så att miljöbelastningen minimeras och tillgången till billig energi framställd under trygga och säkra förhållanden säkerställs. Målet är ett ekologiskt uthålligt energisystem utan drastiska prisförändringar, elbrist eller andra stora påfrestningar på välfärd och sysselsättning. För att möjliggöra detta krävs att stora satsningar görs på energiforskning och energiteknisk utveckling.

Kärnkraften bör fasas ut ur energisystemet när energieffektiviseringar och tillförsel av ny elektricitet möjliggör detta. Tillförseln av ny energi skall vara baserad på förnybara energikällor.

Enligt min mening måste två principer tillämpas för att det skall skapas goda incitament för ett uthålligt energisystem där andelen förnybar energi ökar. Dels måste ny teknik få någon form av initialt stöd, dels måste principen att förorenaren betalar tillämpas i större utsträckning vid elproduktion. Eftersom de olika elproduktionsteknikerna för förnybar energi ligger i olika mognadsfaser vill Kristdemokraterna ha ett system som ger differentierat, initialt stöd till olika tekniker och förordar ett fastprissystem för förnybar el, där staten garanterar ett visst pris under ett uppbyggnadsskede. Detta pris fasas sedan ut så att mindre ersättning utgår för varje år, då tekniken förväntas bli alltmer konkurrenskraftig efterhand. Kristdemokraterna delar inte regeringens uppfattning att ett fastprissystem skulle motverka en teknikutveckling av förnybara energikällor, då det inte längre skulle finnas incitament att sänka kostnaderna. De av staten garanterade priserna för olika förnybara energislag skall självklart justeras nedåt, så att en press skapas för teknikutveckling. Fördelen med ett fastprissystem jämfört med elcertifikaten är att det förra öppnar för möjligheter till prisdifferentiering mellan olika förnybara energislag. Dessutom blir ett fastprissystem incitamentsskapande för nyinvesteringar. Kostnaderna för den enskilde konsumenten blir dessutom sannolikt lägre, då ett fastprissystem inte blir lika administrativt krävande. I andra med Sverige jämförbara länder har ett fastprissystem för förnybar energi visat sig vara mycket framgångsrikt. I Tyskland och Spanien där sådana system tillämpas har också tekniken för förnybar energi utvecklats betydligt. I Danmark är vindkraftsteknik den tredje största exportindustrin.

På längre sikt måste utgångspunkten för all elproduktion vara att den skall bära sina miljökostnader i enlighet med principen om att förorenaren betalar. Energipolitiken måste på sikt övergå från subventioner till förnybara energikällor till att låta miljöfarlig produktion betala, genom ett system med handel med utsläppsrätter. Ett sådant system innebär att det sätts ett marknadspris på miljön och att det skapas ett starkt incitament till teknikförbättring. Sverige bör i EU aktivt arbeta för att det kommer till stånd en europeisk, avreglerad energimarknad, som inkluderar en gemensam handel med utsläppsrätter. I avvaktan på detta kan ett nationellt eller nordiskt system prövas.

Jag vill också något erinra om Kristdemokraternas syn på inhemska, förnybara energikällor och inställningen till olika tekniker och energibärare för energiproduktion. Kristdemokraterna anser att det är förvånande att regeringen utesluter torven från elcertifikatssystemet, eftersom torvens egenskaper

definitionsmissigt står mycket nära biomassa och biobränsle enligt Svenska torvproducentföreningens bedömning. Torven kan tillsammans med trädbränsle spela en viktig roll för att öka andelen biobränslen i kraftvärmeverk. Att exkludera torven från elcertifikatssystemet innebär en uppenbar risk för att kraftvärmeproduktion med torv ersätts med kol. Regeringen bör ompröva torvens ställning som ett icke förnybart energislag. Biobränslena spelar en viktig roll i utvecklingen mot ett uthålligt energisystem. Medan de fossila bränslena olja, kol och naturgas släpper ut 202–328 tusen ton koldioxid per TWh är siffran för biobränslen i praktiken noll. Samma mängd som släpps ut vid förbränning av biobränslen tas upp av växtligheten igen. Kristdemokraterna ser positivt på att biobränslenas andel av den totala energiproduktionen ökar. Däremot är Kristdemokraterna kritiska till den brist på långsiktighet i planeringen som präglar svensk energipolitik, även avseende vindkraften och vattenkraften. När det gäller solenergi bör stödet till forskningen kring solceller, där Sverige intar en framskjuten position, ökas.

Riksdagen bör genom ett tillkännagivande anmoda regeringen att vidta åtgärder i enlighet med vad som här förordas. Därmed blir motionerna 2002/03:N5 (kd) och 2002/03:N390 (kd) tillgodosedda i berörda delar och tillstyrks. Även de delar av motionerna 2002/03:N6 (m) och 2002/03:N8 (fp) som rör handel med utsläppsrätter blir tillgodosedda. Övriga här aktuella motioner avstyrks i berörda delar.

5. Riktlinjer för energipolitiken (punkt 2)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 5. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:N7 yrkandena 1–4 och 11, 2002/03:N339 yrkande 1 och 2002/03:N348 yrkandena 2 och 3 och avslår motionerna 2002/03:N5 yrkandena 2–5, 2002/03:N6 yrkandena 3 och 4, 2002/03:N8 yrkandena 2 och 3, 2002/03:N266 yrkande 10, 2002/03:N338, 2002/03:N390 yrkande 10 och 2002/03:Bo288 yrkande 2.

Ställningstagande

Min syn på energipolitikens inriktning och på hur förnybara energikällor bör främjas överensstämmer med den som kommer till uttryck i motionerna 2002/03:N7 (mp), 2002/03:N348 (mp) och 2002/03:N339 (mp). Det svenska energisystemet bör enligt min mening genomgå en total omställning till elproduktion baserad på förnybara energislag. Målet för energipolitiken bör vara att, inom ramen för en ekologiskt bärkraftig utveckling på kort och lång sikt, skapa förutsättningar för att förse landet med förnybar energi på ett sätt som medför att näringslivet ges konkurrenskraftiga villkor och hushållen får rimliga kostnader. Varje energislag skall långsiktigt bära sina egna samhälls-

ekonomiska kostnader, inklusive risk- och miljökostnader. Genom att anpassa energisystemet till vad som är långsiktigt, ekologiskt hållbart skapas förutsättningar i Sverige för såväl en robust ekonomisk utveckling som en god social utveckling. För den fortsatta kärnkrafts-utvecklingen skall marknadsekonomiska styrmedel användas.

Det finns två principiella metoder att förändra energisystemet så att ohållbara energikällor fasas ut och mer hållbara fasas in. Den ena metoden är att staten pekar ut vad som skall bort, nämligen fossila bränslen och kärnkraft. Förorenaren betalar, t.ex. genom miljöskatter eller genom administrativa styrmedel. I takt med att den gamla elproduktionen fasas ut, uppstår en efterfrågestyrd marknad för förnybar kraft. Den andra metoden är att bestämma vilka förnybara energikällor staten anser önskvärda, t.ex. vindkraft, och att en utbyggnad drivs fram genom reglerade priser eller reglerade kvantiteter. Förslaget om elcertifikat innebär att staten kommanderar fram ett visst utbud av förnybar el, vilket ligger i linje med en svensk tradition. Det var så vattenkraften och kärnkraften byggdes ut.

Den förstnämnda metoden är dock att föredra. Den är effektivare ur nationalekonomisk synpunkt, eftersom den inte leder till överutbyggnad av kraftsektorn. Den är rättvisare, då den inte leder till överdriven ersättning till vissa producenter, och den står framför allt i tydligare relation till målet. Mer kärnkraft och fossilkraft fasas ut genom åtgärder som riktar sig direkt mot dessa än genom åtgärder som främjar alternativ. En fördel med koldioxidskatt är vidare att den slår hårdast mot de ur miljösynpunkt sämsta energikällorna. Elcertifikatssystemet gör ingen sådan åtskillnad. Trots att ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken lovprisas i princip har de inte tillämpats särskilt mycket, i synnerhet inte när det gäller el. Hittills har koldioxidskatt inte alls använts beträffande el, med motivering att svenska fossileldade kraftföretag skulle missgynnas i förhållande till konkurrenter i andra länder. Enligt Miljöpartiets mening har regeringen inte prövat de möjligheter som finns till gränjusterad koldioxidskatt eller försökt samordna koldioxidpolitiken med Finland, Danmark och Tyskland. I en framtida handel med utsläppsrätter finns det dock en möjlighet att rätta till detta misstag genom att kraftproduktionen tilldelas en utsläppskvot som är betydligt mindre än utsläppen under de senaste åren, och genom att en sådan kvot dessutom minskas varje år framöver.

Eftersom det inte funnits någon koldioxidskatt eller andra kostnader förknippade med att släppa ut koldioxid vid elproduktion, har de förnybara energislagen inte fått någon konkurrensfördel av att de inte producerar koldioxid. Vindkraften som, till skillnad från bränslleldade kraftverk, inte producerar några kväveoxider har inte någon konkurrensfördel av detta. När Kyotoprotokollet träder i funktion år 2008 kommer möjligheterna till export av miljöstörande kraftproduktion att reduceras. Administrativa styrmedel för att minska koldioxidutsläppen från elproduktion har hittills nästan inte alls använts. Kärnkraftsskatten borde av miljöskäl höjas. Det finns även andra möjligheter att driva på en avveckling av kärnkraften, såsom en skärpning av säkerhetskraven och att kärnkraftsföretagen får betala sina egna försäkringskostnader.

Att låta förorenaren betala har fördelen att sparande/effektivisering värderas lika högt som förnybar energi.

Den svenska elförbrukningen är 2,6 gånger högre per capita än i resten av EU. Mot denna bakgrund är det självklart att kärnkraften och den fossila elproduktionen inte kan ersättas med ny el, utan dessa energislag måste till största delen effektiviseras eller konverteras bort. Statligt stöd till ny elproduktion utan föregående avveckling av fossil kraft och kärnkraft tenderar endast att låsa fast Sverige i överkonsumtion. Sverige utmärker sig alltså för ett omfattande slöseri med el, särskilt med elvärme, vilket leder till effektoppar som i sin tur leder till extrema priser och risker för försörjningen. För att undanröja detta problem krävs en mycket mer kraftfull politik än den som hittills bedrivits för att få ned elanvändningen i allmänhet och elvärmens i synnerhet. Annars kommer satsningen på förnybara energikällor inte att leda till någon avveckling av kärnkraft och fossil kraft, utan endast höja konsumtionen.

Det behövs dock, enligt min mening, också någon typ av stöd till den förnybara energin, bl.a. för att undvika ryckighet i elpriserna vid övergången från ohållbar till hållbar elproduktion. Det finns goda förutsättningar för att öka produktionen av förnybar el i Sverige. Miljöpartiet har i tidigare energipolitiska motioner föreslagit ett mål om 25 TWh ny, förnybar el fram till år 2010, ett mål som givetvis blir svårare att uppnå ju mer detta årtal närmar sig utan att en effektiv politik införs. Under förutsättning att det skall vara stöd till förnybar el, anser jag att ett elcertifikatssystem är att föredra framför ett fastprissystem, eftersom det förstnämnda systemet har ett visst marknadsinslag. Den föreslagna lydelsen av definitionen i 1 kap. 2 § lagen om elcertifikat bör dock ändras så att till definitionen "förnybar energikälla: en energikälla som förnyas på naturlig väg" skall fogas "och som är koldioxidneutral, enligt de definitioner som gäller för Sveriges redovisning till klimatkonventionen". Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag till lagändring i enlighet med vad som här har angivits.

Många elkunder kan förväntas komma att förväxla elcertifikaten med det existerande systemet med miljömärkt el. Denna typ av el, med benämningen Bra Miljöval, har redan en avsevärd omfattning, ca 15 TWh år 2001, dvs. den är mer omfattande än vad elcertifikatssystemet kommer att bli under de närmaste åren. Systemet med Bra miljöval är mycket bättre än elcertifikatssystemet, eftersom förstnämnda system innebär att 100 % av elen är någorlunda hållbar. Om regeringen hade en verklig vilja att fasa ut kärnkraft och fossila bränslen, borde den föregå med gott exempel och ålägga samtliga statliga förvaltningar och verk att köpa miljömärkt el. Elcertifikat är inte det viktigaste instrumentet för att ställa om energisystemet till hållbarhet, men med ovanstående reservationer kan det ge ett bidrag till att minska koldioxidutsläppen och till att fasa ut kärnkraften.

Med det anförda tillstyrker jag de inledningsvis nämnda tre motionerna i berörda delar. Övriga här aktuella motioner avstyrks i motsvarande delar.

6. Certifikatberättigande elproduktion och godkännande av anläggningar (punkt 3)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om elcertifikat såvitt avser 2 kap. 1–3 och 5 §§, dock med den ändring som framgår av förslag i bilaga 4. Därmed bifaller riksdagen delvis proposition 2002/03:40 punkt 1 i denna del och bifaller motion 2002/03:N7 yrkandena 5–9.

Ställningstagande

Jag har – med instämmande i vad som anförs i motion 2002/03:N7 (mp) – en rad synpunkter på regeringens förslag avseende den certifikatberättigande elproduktionen. Miljöpartiet motsätter sig varje utbyggnad av vattenkraften och därför bör inte vattenkraft komma i fråga för elcertifikat. De skyddade älvarna måste förbli skyddade, och småskalig vattenkraft innebär ofta en skada på naturen som är utan proportion till nyttan av tillskottet av el. I princip har jag inget att invända mot att effektivisering av befintliga vattenkraftverk berättigar till elcertifikat, men detta kräver i så fall ytterligare utredning. Miljöpartiet vill alltså att riksdagen skall uttala sig mot att vattenkraft skall vara certifikatberättigande. Det kan senare bli aktuellt att elcertifikaten blir föremål för gränsöverskridande handel, och då får inte ett oklart ställningstagande av riksdagen leda till en s.k. guldrusch i Sveriges vattendrag.

När det gäller torv kan konstateras att det rör sig om ett fossilt bränsle, som enligt OECD, internationella energiorganet IEA, EU och FN:s klimatpanel (IPCC) avger koldioxid vid förbränning. Dessutom innebär torvtäkter ofta att stora naturvärden förstörs. Torv bör alltså inte vara certifikatberättigande. Regeringen föreslår, som redovisats, att regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Energimyndigheten skall få meddela föreskrifter om vilka krav som skall ställas på de biobränslen som skall vara certifikatberättigande. Enligt min mening bör det i stället vara riksdagen som beslutar i denna fråga. När det gäller biogas anser jag att denna energikälla skall vara certifikatberättigande.

Beträffande skogsbränsle anser jag att endast sådan skog som kommer från FSC-certifierat skogsbruk (dvs. skog som är miljöcertifierad enligt det certifieringssystem som tillämpas av den internationella organisationen Forest Stewardship Council, FSC) bör komma i fråga för elcertifikat. Kraven på returbränsle måste vara så höga att spridningen av tungmetaller och t.ex. dioxiner inte ökar till följd av orena bränslen. Förbränning av avfall är en lågvärdig form av återvinning, och återanvändning och materialåtervinning bör prioriteras högre. Det finns en potential för ett ökat biobränsleuttag, inom ramen för vad naturen tål, men det finns också en risk för ett miljömässigt förödande uttag av biomassa. Uttag från enbart FSC-certifierad skog är ett

minimikrav på vad som kan sägas vara hållbart uttag. Största delen av den svenska bolagsägda skogen är FSC-certifierad, och denna certifiering ökar också i andra länder. Om skogsbränsle från FSC-certifierade skogsägare blir elcertifikatberättigande, bör detta leda till att ännu mer skog certifieras, såväl i Sverige som i länder varifrån Sverige importerar skogsbränsle.

Sammantaget kan bibränsleanvändningen förväntas öka starkt till följd av det förslagna elcertifikatssystemet. Därför bör det vara riksdagen som skall besluta om vilka bibränslen som skall vara certifikatberättigande – detta är en viktig politisk fråga.

För att uppnå det som förordas i denna reservation krävs ändringar i regeringens lagförslag. Detta gäller bestämmelserna i 2 kap. 1–3 och 5 §§ i den föreslagna lagen om elcertifikat. Hur bestämmelserna bör lyda framgår av bilaga 4. Därmed tillstyrks den här aktuella motionen i berörda delar.

7. Kvotplikten (punkt 4)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:

4. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om elcertifikat såvitt avser 4 kap., dock med den ändring som framgår av förslag i bilaga 4, och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 7. Därmed bifaller riksdagen delvis proposition 2002/03:40 punkt 1 i denna del, bifaller motionerna 2002/03:N7 yrkande 10, 2002/03:N339 yrkande 2 och 2002/03:N348 yrkande 1 i denna del och bifaller delvis motion 2002/03:N374.

Ställningstagande

Regeringens förslag om utformning av kvotplikten har – som påpekas i motionerna 2002/03:N7 (mp), 2002/03:348 (mp) och 2002/03:N339 (mp) – ett antal brister som riksdagen bör anmoda regeringen att rätta till. En rör det av regeringen föreslagna undantaget från kvotplikt för den elintensiva industrin. En betydande del av den svenska elförbrukningen äger rum inom denna industri. Den utgör dock inte något homogent block, utan innefattar såväl modern som starkt föråldrad industri, såväl industri som har stora möjligheter att minska sin elanvändning som industri som har små sådana möjligheter, såväl industri med stor betydelse för Sveriges ekonomi, sysselsättning och välfärd som industri med dåliga förutsättningar för överlevnad. Enligt Miljöpartiets mening är det särskilt i den elintensiva industrin som elcertifikaten skulle kunna ge påtagliga effekter. Om priset stiger med 1 öre per kWh, påverkar det inte hushållen särskilt mycket, eftersom deras pris ligger på ca 1 kr. Om däremot priset höjs med 1 öre per kWh i den elintensiva industrin, från ett grundpris på 10–20 öre, motsvarar det en höjning med 5–10 %. En sådan höjning skulle motivera en ordentlig översyn av belysning, pumpar, fläktar,

tryckluft och återvinningspotential, vilket skulle ge goda möjligheter att spara bort kostnadsökningen. Att, som regeringen föreslår, undanta skogsindustrin från kvotplikt är särskilt omotiverat, då både tillverkning av kemisk massa och återvinningsmassa har goda förutsättningar att ge ett överskott av certifikatberättigande el. Vidare innebär regeringens förslag om undantag från kvotplikt för petroleumraffinaderier en direkt motsats till principen om att förorenaren betalar, och det gör det svårare för Sverige att klara det klimatmål som riksdagen antog år 2002.

Elcertifikatsfrågan bör inte ses isolerad från pågående arbete på skatteområdet. Det får inte bli så att elcertifikaten är ytterligare ett steg i en utveckling, där de stora, ofta kraftigt miljöstörande, elförbrukarna får allt billigare el, medan hushållskunderna får allt dyrare el. Förändringstrycket skulle därmed bli starkast där kunskap och förmåga till förändring är minst. Det sammanvägda resultatet av de ändrade villkor som det arbete som bedrivs av bl.a. Skattenedsettningskommittén och FlexMex2-utredningen samt det arbete som bedrivs avseende en ändrad kraftvärmelagstiftning kan väntas medföra bör vara att svensk industri får ungefär samma elpriser och villkor som konkurrenterna. Miljödumpling måste samtidigt motarbetas.

Ett annat problem med elcertifikaten är att de är krångliga och kommer att bidra till att elräkningarna blir ännu svårbegripligare än för närvarande. Det kan möjligen också leda till att tvånget att elkonsumenterna skall utgöras av en viss andel förnybar energi kan komma att upplevas som ytterligare ett sätt från elproducenterna att pressa folk på pengar. I värsta fall kan krångel och kostnadspåslag för administration av elcertifikaten komma att leda till en ytterligare minskad vilja att byta elleverantör. För att förenkla systemet bör det utredas om nätbolagen kan hantera kvotplikten för elanvändarna. Nätbolagen bör kunna hantera elcertifikaten enklare och billigare än elleverantörerna, och de förstnämnda står dessutom under Energimyndighetens tillsyn.

Som Miljöpartiet tidigare har påpekat ligger de föreslagna kvotnivåerna väsentligt under de krav som ställs i det aktuella EG-direktivet. För Sveriges del innebär EG-direktivet att det krävs en ökning av årsproduktionen av el från förnybara energikällor med ca 25 TWh. De kvoter som regeringen nu föreslår motsvarar runt hälften därav. Målet för utbyggnad av förnybar el i Sverige måste självklart stå i samklang med EU:s krav. En uppgradering av kvoterna till en nivå som motsvarar EG-direktivet måste därför snarast göras. Riksdagen bör anmoda regeringen att skyndsamt återkomma med förslag om höjda kvotnivåer.

Med de förbehåll som angivits tillstyrks det här aktuella förslaget. Riksdagen bör sålunda besluta om en ändring av 4 kap. så att inget undantag från kvotplikten skall göras för den elintensiva industrin (se bilaga 4). Vidare bör riksdagen genom ett tillkännagivande anmoda regeringen att vidta de åtgärder som förordas i reservationen. Därmed blir de tre nämnda motionerna tillgodosedda i berörda delar och tillstyrks. Motion 2002/03:N374 (s) blir också i sak tillgodosedd.

8. Kvotpliktsavgifter (punkt 5)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

5. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om elcertifikat såvitt avser 5 kap. och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 8. Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:40 punkt 1 i denna del och motionerna 2002/03:N339 yrkande 3 och 2002/03:N348 yrkande 1 i denna del.

Ställningstagande

Den viktigaste faktorn för att inom elcertifikatssystemets ramar skapa de stabila ekonomiska förutsättningar som krävs för att främja investeringar är – som anförs i motionerna 2002/03:N348 (mp) och 2002/03:N339 (mp) – att se till att priset på certifikaten hamnar på en nivå som gör investeringar lönsamma. Det är dock mycket tveksamt om detta är fallet i regeringens förslag. Riksdagen bör därför, genom ett tillkännagivande, anmoda regeringen att omedelbart se över de föreslagna kvotpliktsavgifterna och snarast möjligt genomföra de justeringar som krävs för att investeringar skall komma i gång.

Med ett tillkännagivande av riksdagen av denna innebörd tillstyrks regeringens förslag i här berörd del. De båda nämnda motionerna tillstyrks samtidigt.

9. Undantag från kravet på mätning av inmatningens fördelning över tiden (punkt 8)

av Mikael Odenberg (m), Maria Larsson (kd), Ulla Löfgren (m) och Stefan Hagfeldt (m).

– under förutsättning av bifall till reservation 1 –

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

8. Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857) i den mån det inte omfattas av utskottets förslag till riksdagsbeslut i det föregående. Därmed avslår riksdagen proposition 2002/03:40 punkt 5 i denna del och bifaller motion 2002/03:N6 yrkande 1 i denna del.

Ställningstagande

Elmätutrustning för timvis mätning är dyrare än utrustning som bara mäter mängden inmatad el. Våren 2002 ansåg regeringen i den då aktuella propositionen om energimarknader i utveckling – bättre regler och tillsyn (prop. 2001/02:56) att dessa merkostnader inte stod i rimlig proportion till den ringa mängd el som produceras i små produktionsanläggningar. Därför föreslog

regeringen införande av en möjlighet till dispens från kravet på timmätning för el från sådana anläggningar. Detta godtogs av riksdagen och möjligheten att slippa timmätning trädde i kraft den 1 januari 2003 (bet. 2001/02:NU9). En dryg månad efter detta ikraftträdande föreslår regeringen – i den nu aktuella propositionen – att dispensmöjligheten skall slopas. Regeringen har upptäckt att det av tekniska skäl måste ske en timvis mätning även av förnybar el från små leverantörer, annars kan inte anläggningshavaren tilldelas elcertifikat.

Vi motsätter oss, som tidigare redovisats, införandet av elcertifikatssystemet. Om riksdagen bifaller reservation 1 och avvisar regeringens förslag bortfaller motivet för att återkalla dispensmöjligheten från kravet på timvis mätning. Riksdagen bör i sådant fall avslå regeringens förslag till ändringar i ellagen såvitt avser mätningen av el. Därmed blir motion 2002/03:N6 (m) tillgodosedd i berörd del och tillstyrks.

10. Nättariffers skälighet och tillsyn (punkt 9)

av Mikael Odenberg (m), Eva Flyborg (fp), Maria Larsson (kd), Ulla Löfgren (m), Stefan Hagfeldt (m) och Nyamko Sabuni (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse:

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 10. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:N301 yrkande 12 i denna del och 2002/03:N390 yrkande 9.

Ställningstagande

I likhet med vad som anförs i motionerna 2002/03:N301 (m) och 2002/03:N390 (kd), liksom i en reservation våren 2002 från företrädare för Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna och Folkpartiet (bet. 2001/02:NU9), förutsätter en väl fungerande elmarknad, förutom konkurrens i handeln med el, även en effektiv och tillförlitlig nätverksamhet. Eftersom nätverksamheten inte är konkurrensutsatt är det av avgörande betydelse att en effektiv tillsyn av denna verksamhet fungerar. Enligt vår mening har regeringens agerande när det gäller denna fråga hittills präglats av en anmärkningsvärd passivitet.

Det totala elpriset för en konsument består av fyra delar, nämligen nätavgift, pris på elenergi, elskatt och mervärdesskatt. Enligt Elkonkurrensutredningens slutbetänkande, Konkurrens på elmarknaden (SOU 2002:7), består hushållskundernas totala elpris efter år 1996 grovt sett av en tredjedel vardera av nätavgift, elpris och skatter. Det är således endast en tredjedel av det totala priset för en konsument som är utsatt för konkurrens, medan den tredjedel som avser nätavgiften bestäms av en monopolist. En skärpt tillsyn av priser på monopolområden måste syfta till att skydda konsumenterna från att drabbas av oskäliga priser och att uppmuntra till rationaliseringar. Dessutom bör en skälig andel av rationaliseringsvinsterna komma konsumenterna till godo

genom lägre priser. Det finns uppskattningar som pekar på att mer än hälften av avregleringens positiva effekter i form av effektivitetsvinster skulle finnas i nätledet.

Den förändring av ellagen som riksdagen beslöt om våren 2002 kan ses som ett försök att effektivisera tillsynen av nätföretagen. Enligt vår mening är detta dock inte tillräckligt. En åtgärd som omgående bör vidtas är införande av s.k. benchmarking-konkurrens, som tillämpas i t.ex. Storbritannien. Detta går ut på att ett index som mäter befolkningstäthet, geografi, m.m. och som kan förklara kostnadsbilden i distributionsområdet tas fram och används för att mäta effektiviteten hos företagen. De företag som enligt detta index är effektivare och har lägre konsumenttaxor än genomsnittet får ge ägarna god avsättning på insatt kapital. Bolag som har högre konsumenttaxor än genomsnittet förvägras att ge ägarna avkastning.

Energimyndigheten har i sitt hittillsvarande tillsynsarbete varit alltför passiv. Myndighetens tillsyn av nätföretagen måste skärpas, och regeringen bör ge myndigheten befogenhet att, om så erfordras, vidta tvingande åtgärder. I detta sammanhang vill vi också framhålla att handläggningstiderna för koncessionsärenden hos Energimyndigheten måste kortas. Under år 2000 varierade handläggningstiderna från 227 dagar för tillsynsärenden till 340 dagar för prövningsärenden, vilket är oacceptabelt.

Riksdagen bör genom ett tillkännagivande anmoda regeringen att vidta åtgärder i enlighet med vad som här förordas. Därmed tillstyrks de båda här aktuella motionerna i berörda delar.

11. Leverantörbytte (punkt 10)

av Mikael Odenberg (m), Ingegerd Saarinen (mp), Eva Flyborg (fp), Maria Larsson (kd), Ulla Löfgren (m), Stefan Hagfeldt (m) och Nyamko Sabuni (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 10 borde ha följande lydelse:

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 11. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:N301 yrkande 12 i denna del och 2002/03:N390 yrkande 8 och bifaller delvis motion 2002/03:N264 yrkande 9.

Ställningstagande

Vi konstaterar – i likhet med vad som görs i motionerna 2002/03:N301 (m), 2002/03:N264 (fp) och 2002/03:N390 (kd) – med djup otillfredsställelse att de beställningar som riksdagen vid två tillfällen gjort till regeringen rörande leverantörbytte och införande av ett sanktionssystem riktat mot nätägarna ännu inte har effektuerats. Vid det första tillfället, våren 2001, beslöt riksdagen som nämnts, på förslag av ett enhälligt utskott, att anmoda regeringen att skyndsamt utreda förutsättningarna och formerna för införande av ett effektivt

sanktionssystem mot de nätbolag som inte uppfyller regelverkets krav vid byte av elleverantör. Nu, två år senare, beslutar regeringen att begrava frågan i ytterligare en utredning. Dessutom ger skrivningarna i direktiven intryck av att några tidigare utredningar av frågan inte har gjorts. Som redovisats skall utredaren utreda behovet av sanktionssystem mot nätföretag som inte följer ellagens föreskrifter om leverantörsbyten och vid behov föreslå formerna för ett sådant system. Vi finner det ytterst märkligt att någon hänvisning till de nyssnämnda två riksdagsbeställningarna inte görs i direktiven.

Förslag från den nämnda utredningen kan förväntas i september 2004. Därefter följer sedvanlig remissbehandling och beredning, varefter ett eventuellt förslag till riksdagen kan komma. De nya bestämmelser som i så fall kan bli aktuella skulle då kunna komma att träda i kraft år 2005 eller år 2006. Enligt vedertaget språkbruk kan den av riksdagen våren 2001 begärda skyndsamheten inte anses vara förenlig med fyra till fem års fördröjning.

Regeringens hantering av frågan om leverantörsbyte kan ses som ytterligare ett exempel på att riksdagens tillkännagivanden inte tillmätts tillräcklig vikt. Som riksdagen, på förslag av ett enhälligt utskott, uttalade i december 2002 – i betänkande 2002/03:NU1 om utgiftsområde 24 Näringsliv i anslutning till en då aktuell fråga rörande Patent- och registreringsverket – är tillkännagivanden ett instrument som riksdagen förfogar över för att anmoda regeringen att vidta åtgärder i en fråga. Det får inte uppstå en situation där det kan skapas ett intryck av att regeringen inte tillmäter detta instrument dess rättmätiga betydelse.

En förutsättning för att konkurrensen på en marknad skall kunna fungera är att kunderna har tillgång till olika leverantörer av en tjänst eller vara. På den del av elmarknaden som är konkurrensutsatt är tillgången på olika elleverantörer som kunderna kan vända sig till sålunda av stor betydelse. För att kunderna på elmarknaden skall kunna använda sin konsumentmakt som ett medel för att effektivisera konkurrensen krävs dessutom att byte av elleverantör fungerar smidigt och inte försvåras av elleverantörerna. Ett väl fungerande system för leverantörsbyte är en förutsättning för att kunderna skall kunna vara aktiva på elmarknaden. Svårigheter att byta leverantör försvårar kundernas rörlighet och därmed såväl konkurrensen som effektiviteten på elmarknaden.

Riksdagen bör genom ett tillkännagivande uppmana regeringen att omgående tillse att frågan om leverantörsbyte får en lösning. Självklart har regeringen ett ansvar för att nya eller ändrade regler uppfyller rättssäkerhetskrav, krav på enkelhet, etc. Detta faktum är dock inget skäl för att ytterligare förhålla frågan. Om frågan om sanktionssystem och leverantörsbyte skall behandlas av den nyligen tillsatta utredningen om fortsatt utveckling av el- och naturgasmarknaderna måste utredaren ges tilläggsdirektiv om att frågan skall behandlas med förtur och redovisas före sommaren 2003. Regeringen kan då hösten 2003 lämna förslag till riksdagen i budgetpropositionen för år 2004. Med det anförda tillstyrks de tre här aktuella motionerna i berörda delar.

12. Leveranssäkerhet (punkt 11)

av Mikael Odenberg (m), Ingegerd Saarinen (mp), Eva Flyborg (fp), Maria Larsson (kd), Ulla Löfgren (m), Stefan Hagfeldt (m) och Nyamko Sabuni (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse:

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 12. Därmed bifaller riksdagen delvis motion 2002/03:N378.

Ställningstagande

Vad gäller leveranssäkerhet, som aktualiserats genom motion 2002/03:N378 (s), delar vi de bedömningar som våren 2002 gjordes i en reservation av företrädare för Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna och Folkpartiet (bet. 2001/02:NU9). De senaste vintrarnas snöoväder har visat på stora brister i underhållet av näten. Monopolformen och den bristande tillsynen har medverkat till att det i vissa områden är alltför låg standard på nätverksamheten. Vi anser att de frivilliga åtaganden som görs inom elbranschen är mycket positiva, men konstaterar samtidigt att sådana åtaganden måste omfattas av samtliga nätföretag för att elkunderna skall kunna förvänta sig säkrare leveranser. Regelverket kring ersättningarna måste innehålla enhetliga garantier och göras känt för alla elkunder. Vi anser att det är mycket viktigt att myndigheterna noga bevakar effekterna av branschens åtaganden och att regeringen har beredskap för att snabbt presentera lagförslag om de frivilliga åtagandena visar sig otillräckliga.

Riksdagen bör genom ett tillkännagivande uppmana regeringen att agera i enlighet med vad som här förordas. Därmed blir den nyssnämnda motionen i sak tillgodosedd.

13. Nedsättning av nätavgift för småskalig elproduktion (punkt 12)

av Mikael Odenberg (m), Eva Flyborg (fp), Maria Larsson (kd), Ulla Löfgren (m), Stefan Hagfeldt (m) och Nyamko Sabuni (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 12 borde ha följande lydelse:

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 13. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:N301 yrkande 3 och 2002/03:N315.

Ställningstagande

Det är uppenbart att den berörda bestämmelsen i ellagen, vilken innebär att småskalig kraftproduktion endast skall betala en årlig avgift för mätning,

beräkning och rapportering och inte någon årlig avgift för själva överföringen av el, har påtagliga negativa effekter. Att nätägaren och därmed de elanvändare som finns i det aktuella nätområdet får svara för hela den kostnad som regleringen medför innebär en orättvisa för dem som är boende i dessa regioner. Vi finner det angeläget att detta problem – utan ytterligare fördröjande utredningsarbete – får en snar lösning. Frågan bör alltså inte hänföras till den nyligen beslutade utredningen om fortsatt utveckling av el- och naturgasmarknaderna. Riksdagen bör i stället genom ett uttalande begära att regeringen snarast skall återkomma med förslag som medför att de extra kostnader som en etablering av en småskalig elproduktionsanläggning innebär inte särskilt skall drabba de aktuella nätföretagen. Därmed tillstyrks de här aktuella yrkandena i motionerna 2002/03:N301 (m) och 2002/03:N315 (s).

14. Reformering av elmarknaden (punkt 13)

av Lennart Beijer (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 13 borde ha följande lydelse:

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 14. Därmed bifaller riksdagen delvis motion 2002/03:N298 och avslår motion 2002/03:N297.

Ställningstagande

Jag anser att den del av utskottets ställningstagande som börjar med ”I den” och slutar med ”denna del” borde ha följande lydelse:

När det gäller frågan om fasta nätavgifter som tas upp i motion 2002/03:N298 (mp) anser jag att systemet med fasta nätavgifter minskar motivationen för stora kundgrupper att dra ned på elanvändningen och bli mer eleffektiva. Enligt min mening är det nu dags att gå vidare i utvecklingen av elmarknaden. Jag anser att de särskilda nätavgifterna bör slopas och att det i stället bör införas ett system där nätägarna tar betalt för nätverksamheten av eldistributörerna som använder nätet. Detta innebär att det rörliga elpriset skulle bli högre än för närvarande, men samtidigt skulle det bli intressant för de flesta hushåll att bli mer eleffektiva och att minska sin elanvändning. Jag anser att ett elprissystem med enbart rörlig avgift bör utredas.

Riksdagen bör göra ett tillkännagivande av här angiven innebörd. Därmed bli den nyssnämnda motionen tillgodosedd i berörd del.

15. Reformering av elmarknaden (punkt 13)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 13 borde ha följande lydelse:

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 15. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:N297 och 2002/03:N298.

Ställningstagande

Jag anser – i likhet med vad som anförs i motionerna 2002/03:N297 (mp) och 2002/03:N298 (mp) – att elmarknaden behöver reformeras och att en utredning bör tillsättas i detta syfte. Ett stort problem med den nuvarande elmarknaden är att konsumenternas incitament till en effektiv elanvändning blockeras. Elmarknaden är en onaturlig marknad, eftersom tillgång och efterfrågan inte matchas med hjälp av priset.

Den nuvarande situationen på elmarknaden är ett arv från monopoltiden. I syfte att minska oljeberoendet byggdes kärnkraften ut så mycket att den förutom att försä industrin med billig kraft även kunde användas för elvärme i villor. Nu finns det inte längre någon överkapacitet på elmarknaden, varför den måste reformeras. Den verkliga konkurrenshandeln med fysisk el sker för närvarande på spotmarknaden. Även konsumenterna måste få tillgång till denna handel. På spotmarknaden bildas ett jämviktspris som skapar balans mellan produktion och konsumtion av fysisk el. För att bilda priset måste, förutom säljbud från producenterna, konsumenternas sammanlagda vilja att konsumera el vid olika prisnivåer läggas in, vilket Svenska kraftnät skulle kunna göra. De nuvarande elsäljarna skulle därmed inte behövas, och i och med detta skulle även behovet av att rapportera mätvärden och leverantörsbyten mellan nätbolagen och säljarna försvinna. Mätningen och avräkningen av konsumenternas leverans skulle endast behöva hanteras av de lokala nätbolagen. Resultatet skulle bli en oerhörd förenkling och effektivisering.

Den föreslagna reformen bör kompletteras med utökad timvis mätning och ett system som sprider information om spotpriset till konsumenterna, så att de i ökad omfattning kan styra sin konsumtion utifrån priset. Konsumenter som vill låsa priset på el skall kunna göra det med separata pridförsäkringar, varvid det är viktigt att pridförsäkringarna bestäms på förhand. Efter ett införande av den föreslagna reformen skulle pridförsäkringarna komma att få en annan funktion än för närvarande – de skulle kunna användas för att sprida investeringsrisker på marknaden. En producent som investerat kan sälja pridförsäkringar som motsvarar den installerade kapaciteten till ett stort antal konsumenter, varigenom konsumenterna har möjlighet att välja vilka investeringar som de vill stödja, t.ex. investeringar i grön el eller effektbesparande åtgärder. Den nuvarande utformningen av elmarknaden ger upphov till en misstanke om att avsikten är att avskärma konsumenterna från den egentliga konkurrensen på elmarknaden. Regeringen satsar i stället på en oligopolmarknad för att göra Vattenfall AB till en europeisk aktör. Det är uppenbart att elmarknaden lider av ett stort systemfel. Därför måste en reform i enlighet med vad som här har skisserats utredas och om möjligt genomföras utan dröjsmål.

Utskottsmajoriteten hävdar att den föreslagna reformen skulle innebära en dramatisk förändring av det gällande regelverket och att det inte är rimligt att

ändra regelverket i den utsträckningen. Enligt min mening skulle reformen i stället innebära en dramatisk förenkling och effektivisering av elmarknaden. Samtidigt bör noteras att det är troligt att den skulle kunna genomföras med begränsade förändringar i regelverket. En förhållandevis liten insats skulle alltså resultera i ett mycket stort nyttovärde. Det hävdas också att det är osäkert om reformen kommer att ge de vinster som ställs i utsikt, eftersom nätföretagen skulle hamna i en monopolsituation gentemot konsumenterna. Det föreslagna systemet skulle dock fungera så att Svenska kraftnät skulle anmäla konsumtionen till spotmarknaden, men det skulle vara konsumenterna som sköter upphandlingen. Det är bara konsumenterna själva som kan pressa priset genom att dra ned på konsumtionen när priset stiger på spotmarknaden. Den föreslagna modellen hindrar inte affärssuppgörelser mellan parter i Sverige eller andra länder. Konsumenterna skulle alltså, i ekonomisk mening, kunna byta leverantör.

Beträffande synpunkterna på förenligheten med EU:s regelverk vill jag framhålla att de svenska och nordiska elmarknaderna var bland de första att avregleras och har till stor del stått modell vid utformningen av EU:s regelverk. Upptäcks allvarliga brister i det svenska systemet bör dessa rättas till, varigenom avregleringen inom EU kan ledas i rätt riktning. Det finns dessutom, som nämnts, inget som hindrar bilaterala affärssuppgörelser, utan det blir snarare enklare att genomföra affärer då den fysiska elen levereras automatiskt över spotmarknaden och affärstransaktioner sker med finansiella avtal. Den nya modellen bör alltså i funktionell mening anses vara förenlig med EU:s regelverk.

Riksdagen bör således genom ett tillkännagivande anmoda regeringen att tillsätta en utredning med det uppdrag som här har angivits. I denna utredning bör också frågan om en förändring av elprissättningen mot rörliga priser ingå. Därmed blir de båda nämnda motionerna tillgodosedda och tillstyrks.

16. Centrum för vindkraftsinformation (punkt 14)

av Maria Larsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 14 borde ha följande lydelse:

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 16. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2002/03:N206 och 2002/03:N293.

Ställningstagande

Jag anser – i likhet med vad som anfördes våren 2002 i en reservation från företrädare för Kristdemokraterna när likartade motionsyrkanden behandlades (bet. 2001/02:NU17) – att det finns ett omfattande behov av en saklig informationsbank för vindkraftsinformation. Därför förordar jag att regeringen skall överväga att ge stöd till ett nationellt centrum för vindkraftsinformation på

Gotland. Genom sin koppling till högskolan kan detta centrum bli ett värdefullt kunskapscentrum för vindkraft.

Riksdagen bör genom ett tillkännagivande anmoda regeringen att agera i enlighet med vad som här förordas. Därmed blir de båda aktuella motionerna tillgodosedda.

17. Centrum för vindkraftsinformation (punkt 14)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 14 borde ha följande lydelse:

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 17. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2002/03:N206 och 2002/03:N293.

Ställningstagande

Jag anser – i likhet med vad som anfördes våren 2002 i en reservation från företrädaren för Miljöpartiet när likartade motionsyrkanden behandlades (bet. 2002/03:NU17) – att ett kompetenscentrum för vindkraft bör inrättas. Kompetenscentrumet bör bistå med fackkompetens inom plan-, bygg-, energi-, miljö-, naturvårds- och kulturminnesvårdsområdena. Det är lämpligt att centrumet lokaliseras vid en högskola för att därigenom kunna nyttiggöra högskolekompetens på området. Sådan kompetens finns bl.a. på Gotlands högskola.

Riksdagen bör genom ett tillkännagivande anmoda regeringen att agera i enlighet med vad som här förordas. Därmed blir de båda aktuella motionerna tillgodosedda.

18. Kunskapsläget rörande strålningsrisker (punkt 15)

av Eva Flyborg (fp) och Nyamko Sabuni (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 15 borde ha följande lydelse:

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 18. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:N264 yrkande 11.

Ställningstagande

Kunskapsläget när det gäller strålningsrisker från kraftledningar är, enligt vår mening och i likhet med vad som anförs i motion 2002/03:N264 (fp), inte betryggande. Forskningsresultaten avseende magnetfält och strålningsrisker är inte entydiga, men samhället borde ändå prioritera nedgrävning av kraftledningar i tätbebyggda områden där barn vistas. Hösten 2000 presenterade en internationell forskargrupp vid Institutet för miljömedicin en analys av studier som gjorts av ett eventuellt samband mellan kraftledningars magnet-

fält och barnleukemi. Analysen visar att det inte finns någon ökad risk för barnleukemi för flertalet barn som bor i närheten av kraftledningar och att den ytterst lilla cancerrisk som finns endast gäller dem som utsätts för mycket höga strålningsstyrkor. Problemet med att definitivt belägga ett samband består i att forskarna inte kan förklara hur den lågfrekventa strålningen kan orsaka uppkomsten av leukemi eller andra cancerformer. För en tid sedan bekräftades sambandet mellan luftledningsmagnetfält och barnleukemi av en annan internationell studie.

Eftersom ett samband mellan kraftledningars magnetfält och bl.a. leukemi inte kan uteslutas har Arbetarskyddsstyrelsen, Boverket, Elsäkerhetsverket, Socialstyrelsen och Statens strålskyddsinstitut i samråd utarbetat en s.k. försiktighetsprincip. Denna princip innebär att om åtgärder som generellt minskar exponeringen kan vidtas till rimliga kostnader och konsekvenser i övrigt bör det eftersträvas att reducera fält som avviker starkt från vad som kan anses normalt i den aktuella miljön. När det gäller nya elanläggningar och byggnader bör målet redan vid planeringen vara att utforma och placera dessa så att exponeringen begränsas. Det övergripande syftet med försiktighetsprincipen är att på sikt reducera exponeringen för magnetfält för att minska risken att människor skadas. Mot bakgrund av att det för närvarande finns bostadsområden, skolor och daghem som ligger nära kraftledningar och där barn dagligen vistas under längre tid, bör farhågorna om strålningsrisker tas på stort allvar.

Det otillfredsställande kunskapsläget framkom också i ett nyligen sänt TV-program, där en företrädare för Statens strålskyddsinstitut ansåg att kunskapsläget i de här aktuella frågorna inte är betryggande. Vi vill i detta sammanhang erinra om att Folkpartiet tidigare har föreslagit att det skall tillsättas en kommission med uppgift att utreda kunskapsläget på området och lämna förslag till rekommendationer.

Elsäkerhetsverket fick, som nämnts, i regleringsbrevet för år 2002 – efter beslut av riksdagen – i uppdrag av regeringen att utreda frågan om strålningsrisker. Remissbehandling av verkets rapport pågår för närvarande.

Det är viktigt att praktiska resultat kommer ut av Elsäkerhetsverkets utredningsarbete. Detta är dock inte tillräckligt. Riksdagen bör dessutom nu genom ett tillkännagivande anmoda regeringen att vidta ytterligare åtgärder i syfte att eliminera de brister i kunskapsläget avseende strålningsrisker från kraftledningar som fortfarande finns. Därmed tillstyrks den nämnda motionen i berörd del.

19. Förlängning av nätkoncession (punkt 16)

av Ingegerd Saarinen (mp) och Lennart Beijer (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 16 borde ha följande lydelse:

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 19. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Bo237 yrkande 3 och avslår motion 2002/03:Bo237 yrkande 2.

Ställningstagande

I motion 2002/03:Bo237 (v) berörs frågan om hur den tidigare nämnda försiktighetsprincipen tillämpas för befintliga ledningar i samband med förlängning av nätkoncession. Som redovisats skall enligt gällande bestämmelser förlängning av en nätkoncession prövas enligt samma kriterier som gäller för en ansökan om ny nätkoncession. Detta gäller också kravet på miljökonsekvensbeskrivningar som infördes vid årsskiftet 1998/99.

Beträffande förlängd koncession fungerar det emellertid enligt vad vi har erfarit för närvarande ofta så att om nätföretaget lämnar in en preliminär ansökan, utan t.ex. miljökonsekvensbeskrivning, en vecka innan koncessionen löper ut, så får kraftledningen fortsätta att användas. Detta gäller trots att det finns ett krav på att ansökan om ny koncession skall lämnas in två år innan den gällande går ut. Det är således inte något fel på bestämmelsen i sig, men det har visat sig att efterlevnaden inte är tillfredsställande. Ett skäl till detta kan vara att det inte finns någon sanktionsmöjlighet mot de företag som inte följer bestämmelsen. För att bestämmelsen skall få åsyftad effekt bör därför, som föreslås i den nämnda motionen, någon form av sanktionsmöjlighet införas. Riksdagen bör genom ett tillkännagivande uppmana regeringen att se till att så sker. Därmed tillstyrks motionen i denna del.

Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Avslag på regeringens förslag om införande av ett elcertifikatssystem (punkt 1)

av Mikael Odenberg (m), Maria Larsson (kd), Ulla Löfgren (m) och Stefan Hagfeldt (m).

Vårt ställningstagande innebär att vi inte deltar i besluten under punkterna 3–6 som rör den konkreta utformningen av elcertifikatssystemet.

2. Avslag på regeringens förslag om införande av ett elcertifikatssystem (punkt 1)

av Eva Flyborg (fp) och Nyamko Sabuni (fp).

Vårt ställningstagande innebär att vi inte deltar i besluten under punkterna 3–8 som rör de olika förslagen i propositionen.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Proposition 2002/03:40

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om elcertifikat,
2. lag om ändring i utsökningsbalken,
3. lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979),
4. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
5. lag om ändring i ellagen (1997:857),
6. lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229),
7. lag om ändring i lagen (2001:1227) om självdeklarationer och kontrolluppgifter.

Motioner med anledning av propositionen

2002/03:N5 av Maria Larsson m.fl. (kd):

1. Riksdagen avslår regeringens proposition 2002/03:40 om att införa elcertifikat för att främja förnybara energikällor.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om riktlinjer för energipolitiken.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om torvens ställning.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett fastprissystem för förnybar energi.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om handel med utsläppsrätter.

2002/03:N6 av Mikael Odenberg m.fl. (m):

1. Riksdagen avslår regeringens lagförslag utom såvitt avser bestämmelserna om nättariffer på stamnätet (4 kap. 9 § ellagen).
2. Riksdagen beslutar upphäva tidigare fattade principbeslut (bet. 2000/01:NU3, rskr. 2000/01:111 och bet. 2001/02:NU17, rskr. 2001/02:317) om införande av ett system baserat på elcertifikat.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om principer för energipolitiska stöd.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nationella mål för förnybar elproduktion.

2002/03:N7 av Ingegerd Saarinen m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att det är viktigt att den kraftutbyggnad som följer av elcertifikaten åtföljs av ett instrument för att fasa ut minst lika stor andel fossil kraft och kärnkraft.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att hushållning och effektivisering, särskilt av elvärmens, drivs med betydligt större kraft än hittills.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att till definitionen i 1 kap. 2 § förslaget till lag om elcertifikat "förnybar energikälla : en energikälla som förnyas på naturlig väg" fogas "och som är koldioxidneutral, enligt de definitioner som gäller för Sveriges redovisning till klimatkonventionen".
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att ambitionsnivån höjs, särskilt för år 2010.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att vattenkraft inte skall berättiga till elcertifikat.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att torv inte skall berättiga till elcertifikat.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att skogsbränslen endast skall vara elcertifikatsberättigade om de kommer från FSC-märkt skog.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att småskaligt utnyttjande av biogas skall ingå i definitionen av biobränslen.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att en precisering av vilka övriga biobränslen som skall berättiga till elcertifikat skall underställas riksdagen.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att om förslaget genomförs skall eventuella undantag för kvotplikt till elintensiv industri ställas i relation till övriga pågående utredningar om skattenedsättningar (SNED), flexmex2-utredningen och den uppskjutna förändringen av kraft- och fjärrvärmebeskattning så att den svenska elintensiva industrin inte får oskäliga skattelättnader.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att regeringen anmodar alla statliga förvaltningar och verk att köpa grön el, enligt Naturskyddsföreningens kriterier för Bra miljöval.

2002/03:N8 av Eva Flyborg m.fl. (fp):

1. Riksdagen avslår regeringens proposition 2002/03:40.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utvärdering av energipolitiken och energiforskningen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om handel med utsläppsrätter.

Motioner från allmänna motionstiden

2002/03:N206 av Rigmor Stenmark (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att ett nationellt centrum för vindkraftsinformation bör bildas och etableras vid Högskolan på Gotland.

2002/03:N264 av Eva Flyborg m.fl. (fp):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om s.k. gröna certifikat.
9. Riksdagen beslutar att införa ett sanktionssystem för de nätbolag som fördröjer byte av elleverantör.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om strålningsriskerna från kraftledningar.

2002/03:N266 av Helena Bargholtz (fp):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utvärdering av vindkraften på Gotland.

2002/03:N293 av Lilian Virgin och Christer Engelhardt (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ett nationellt centrum för vindkraftsinformation bör knytas till Högskolan på Gotland.

2002/03:N297 av Ingegerd Saarinen m.fl. (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en utredning om en reform av elmarknaden.

2002/03:N298 av Åsa Domeij m.fl. (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en utredning bör tillsättas med syfte att förändra elprissättningen i riktning mot rörliga priser och förstärkt effektpriissättning.

2002/03:N301 av Mikael Odenberg m.fl. (m):

3. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag som medför att de extra kostnader som etablering av en småskalig elproduktionsanläggning innebär inte drabbar nätföretagen.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om krav på nätföretagen och förutsättningarna för byte av elleverantör.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om handel med certifikat.

2002/03:N315 av Lilian Virgin och Christer Engelhardt (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nätavgifter för småskalig elproduktion.

2002/03:N338 av Lennart Klockare och Lars U Granberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vindkraft.

2002/03:N339 av Lars Ångström (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om mål för el producerad med förnyelsebara energikällor.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kvotnivåer i det föreslagna systemet med gröna elcertifikat.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nivån på sanktionerna i det föreslagna systemet med gröna elcertifikat.

2002/03:N348 av Ingegerd Saarinen m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om översyn och justering av kvotnivåer och sanktionsavgifter inom certifikatsystemet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda möjligheten av kompletterande stöd i form av t.ex. kreditgarantier.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att snarast utreda möjligheten att koppla avtrappning av miljöbonus till prisutveckling på certifikatmarknaden.

2002/03:N374 av Anita Johansson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen tar initiativ till att förhindra att hushållen drabbas av kraftigt höjda elkostnader med anledning av elhandelsföretagens administration av elcertifikaten.

2002/03:N378 av Börje Vestlund (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om leveranssäkerhet av el.

2002/03:N390 av Maria Larsson m.fl. (kd):

8. Riksdagen begär att regeringen låter införa ett sanktionssystem mot de nätbolag som inte uppfyller regelverkets krav vid byte av elleverantör.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att Energimyndighetens handläggningstider för koncessionsärenden måste kortas.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om inhemska förnybara energikällor.

2002/03:Bo237 av Gunilla Wahlén (v):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tydligare bestämmelser vid ansökan om förlängning av nätkoncession.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om sanktionsmöjligheter mot nätföretag som inte lämnar ansökan inom fastställd tid.

2002/03:Bo288 av Birgitta Carlsson (c):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att underlätta för vindkraftsproducenter att komma ut på elnätet med den kraft som de producerar.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1. Förslag till lag om elcertifikat

2. Förslag till lag om ändring i utsökningsbalken

3. Förslag till lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979)

4. Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

5. Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)

6. Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

7. Förslag till lag om ändring i lagen (2001:1227) om självdeklarationer och kontrolluppgifter

BILAGA 3

Av utskottet föreslagen ändring i regeringens förslag till lag om elcertifikat

Regeringens förslag

Utskottets förslag

4 kap. Kvotplikt m.m.

Kvotpliktens omfattning

2 § Vid beräkning av kvotplikten beaktas inte följande sorters el.

1. El som matats in på det elektriska nätet i syfte att upprätthålla nätets funktion (förlustel).

2. El som en leverantör har levererat till en förbrukare utan ersättning i enlighet med ett avtal om intrångsersättning. Detta gäller dock bara om leveransen sker vid en lägre effekt än 50 kilowatt (frikraft).

3. El som förbrukats i tillverkningsprocessen i stål- och metallverk *eller i massa- och pappersindustrin, baskemikalieindustrin, gruvindustrin, cementindustrin eller i petroleumraffinaderier.*

4. El som en elanvändare själv producerat och förbrukat, om produktionsanläggningens generator har en märkeffekt om högst 50 kilowatt.

5. El som har förbrukats i produktionen av el (hjälpkraft).

2 § Vid beräkning av kvotplikten beaktas inte följande sorters el.

1. El som matats in på det elektriska nätet i syfte att upprätthålla nätets funktion (förlustel).

2. El som en leverantör har levererat till en förbrukare utan ersättning i enlighet med ett avtal om intrångsersättning. Detta gäller dock bara om leveransen sker vid en lägre effekt än 50 kilowatt (frikraft).

3. El som förbrukats i tillverkningsprocessen i stål- och metallverk, massa- och pappersindustrin, *träskiveindustrin*, baskemikalieindustrin, gruvindustrin, cementindustrin eller petroleumraffinaderier.

4. El som en elanvändare själv producerat och förbrukat, om produktionsanläggningens generator har en märkeffekt om högst 50 kilowatt.

5. El som har förbrukats i produktionen av el (hjälpkraft).

BILAGA 4

Reservantens förslag

*Regeringens förslag**Reservantens förslag***2 kap. Förutsättningar för att tilldelas elcertifikat***Elproduktion som berättigar till elcertifikat*

1 § Berättigad att bli tilldelad elcertifikat är innehavaren av en enligt 5 § godkänd produktionsanläggning där el produceras med användande av en eller flera av följande förnybara energikällor:

1. vindkraft,
2. solenergi,
3. vågenergi,
4. geotermisk energi, eller
5. biobränslen, enligt de närmare föreskrifter som meddelas av *regeringen* eller, efter *regeringens* be-
myndigande, tillsynsmyndigheten.

2 § *Berättigad att bli tilldelad elcertifikat är även innehavaren av en enligt 5 § godkänd produktionsanläggning där el produceras med användande av vattenkraft, om produktionen sker*

1. i en anläggning som var i drift vid utgången av april 2003 och som då hade en installerad effekt som inte var högre än 1 500 kilowatt,

2. i annat fall än som avses i 1
a) i en anläggning som har tagits ur drift före den 1 juli 2001 och som därefter tagits i drift efter utgången av 2002, eller

b) i en anläggning som tagits i drift första gången efter utgången av 2002.

Om flera sådana anläggningar som avses i första stycket 1 finns i närheten av varandra och gemensamt matar in el på ledningsnätet, skall de anses som separata anläggningar vid tillämpningen av denna lag.

Om produktionskapaciteten efter

1 § Berättigad att bli tilldelad elcertifikat är innehavaren av en enligt 5 § godkänd produktionsanläggning där el produceras med användande av en eller flera av följande förnybara energikällor:

1. vindkraft,
2. solenergi,
3. vågenergi,
4. geotermisk energi, eller
5. biobränslen, enligt de närmare föreskrifter som meddelas av *riksdagen.*

Regeringens förslag

lagens ikraftträdande ökats i en anläggning som var i drift vid utgången av april 2003, skall den ökade produktionen av el berättiga innehavaren att bli tilldelad elcertifikat enligt de närmare föreskrifter som meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten.

3 § Tillsynsmyndigheten får i det enskilda fallet medge innehavaren av en produktionsanläggning, där el produceras med användande av vattenkraft och som inte omfattas av bestämmelsen i 2 §, rätt att bli tilldelad elcertifikat om

1. ett myndighetsbeslut, eller föreskrifter i annan lag eller förordning, ställer nya krav på hur verksamheten skall bedrivas eller hur anläggningen skall vara utformad och detta innebär att verksamhetens ekonomiska förutsättningar ändras på ett sådant ingripande sätt att en långsiktigt lönsam produktion inte kan ske om innehavaren inte tilldelas elcertifikat, eller

2. innehavaren i annat fall än som avses i 1 avser att göra omfattande ombyggnader eller andra stora investeringar i anläggningen och dessa är så kostsamma att en långsiktigt lönsam produktion inte kan ske om innehavaren inte tilldelas elcertifikat.

Rätt till tilldelning av elcertifikat enligt första stycket 2 har endast innehavare av en anläggning som har en installerad effekt om högst 15 megawatt.

Ansökan om medgivande enligt denna paragraf skall ske samtidigt med ansökan om godkännande av anläggningen enligt 5 §.

Reservantens förslag

*Utskottets förslag**Reservantens förslag**Godkännande av anläggningar*

5 § Elcertifikat får bara tilldelas för produktion av förnybar el som sker i en produktionsanläggning som har godkänts av tillsynsmyndigheten.

Godkännande skall meddelas på skriftlig ansökan från anläggningens innehavare om anläggningen uppfyller kraven i 1 eller 2 § eller innehavaren medges rätt till tilldelning av elcertifikat enligt 3 § samt anläggningen har utrustning för sådan mätning och rapportering som anges i 4 § första stycket.

5 § Elcertifikat får bara tilldelas för produktion av förnybar el som sker i en produktionsanläggning som har godkänts av tillsynsmyndigheten.

Godkännande skall meddelas på skriftlig ansökan från anläggningens innehavare om anläggningen uppfyller kraven i 1 § samt anläggningen har utrustning för sådan mätning och rapportering som anges i 4 § första stycket.

4 kap. Kvotplikt m.m.*Kvotpliktens omfattning*

2 § Vid beräkning av kvotplikten beaktas inte följande sorters el.

1. El som matats in på det elektriska nätet i syfte att upprätthålla nätets funktion (förlustel).

2. El som en leverantör har levererat till en förbrukare utan ersättning i enlighet med ett avtal om intrångsersättning. Detta gäller dock bara om leveransen sker vid en lägre effekt än 50 kilowatt (frikraft).

3. *El som förbrukats i tillverkningsprocessen i stål- och metallverk eller i massa- och pappersindustrin, baskemikalieindustrin, gruvindustrin, cementindustrin eller i petroleumraffinaderier.*

4. El som en elanvändare själv producerat och förbrukat, om produktionsanläggningens generator har en märkeffekt om högst 50 kilowatt.

5. El som har förbrukats i produktionen av el (hjälpkraft).

2 § Vid beräkning av kvotplikten beaktas inte följande sorters el.

1. El som matats in på det elektriska nätet i syfte att upprätthålla nätets funktion (förlustel).

2. El som en leverantör har levererat till en förbrukare utan ersättning i enlighet med ett avtal om intrångsersättning. Detta gäller dock bara om leveransen sker vid en lägre effekt än 50 kilowatt (frikraft).

3. El som en elanvändare själv producerat och förbrukat, om produktionsanläggningens generator har en märkeffekt om högst 50 kilowatt.

4. El som har förbrukats i produktionen av el (hjälpkraft).